

*Katkılarından dolayı
Metin PİŞKİN Bey'e ve
Dr Sanem PİŞKİN Hanım'a
teşekkürlerimle...*

UKDE

UKDE KİTAPLIĞI: 122
MARAŞ TARİHİ SERİSİ: 25

Editör:

Serdar YAKAR

Baskı – Cilt:

ÖNCÜ BASİMEVİ

Kazım Karabekir Cad. No: 85/2

İskitler/ANKARA

Tel: 0.312.3843120

Kapak Tasarım:

Şükran İŞÇİ

ISBN :

978-605-86184-3-5

Baskı Tarihi :

Şubat - 2014

Yazışma Adresi:

Vefa Kitap Kırtasiye

İsmetpaşa Mah. Borsa Cad.

Buket Sitesi Altı No 17/C

Tel: 0.344.225 13 00

KAHRAMANMARAŞ

Serdar YAKAR

İSTİKLÂLDEN İSTİKBÂLE BİR HAYAT MÜCADELESİ

**ALİ RIZA
PİŞKİN**

Kahramanmaraş

2014

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	7
ASKER VE MÜTEŞEBBİS ALİ RIZA PİŞKİN'İN YAZILARI.....	15
TOPLULUĞUN GÜCÜ.....	17
MARAŞ İSTİKLÂL SAVAŞININ TARİHİ ROLÜ...20	
MARAŞ İSTİKLÂL SAVAŞI HAKKINDA.....	31
SEVGİLİ MARAŞLILARA.....	35
PİLAN.....	38
PİLANI KİM VE NASIL YAPAR?.....	43
KIYMETLENDİRME İŞİ.....	47
HÜKÜMETE GELİR TEMİNİ.....	52
ZİRAİ TEŞKİLÂTLANMA.....	55
TİCARET VE SANAYİ HAYATIMIZI TEŞKİLATLANDIRMA İŞİ.....	59
YİNE TEŞKİLAT VE TEDBİR.....	63
TEŞKİLATLANMA YOLUNDA.....	66
SABİT GELİRLİLERİN REFAHI DAVASI.....	70
KONTROL SİSTEMİ.....	72
TARİHÇE.....	75
NETİCE.....	79

MALİYE VE TİCARET VEKİLLERİNE AÇIK MEKTUP.....	83
YENİ KARARNAME.....	88
TÜRKİYE İKTİSADİYATINDA PLANLANMANIN EHEMMİYETİ.....	92
TÜRKİYENİN İKTİSADÎ GİDİŞİNE BİR BAKIŞ.	101
TÜRKİYE İKTİSADINDA PLÂNLİ GELİŞMELERİN İNKİŞAFI.....	106
ALBÜM.....	115

ÖNSÖZ

Hem istiklâl hem de istikbâl mücadelesinin köşe taşı isimlerinden biridir Pişkinzâde Ali Rıza Bey. Maraş'ta 1899'da doğar. Babası Pişkinzâde Hacı Mehmet Efendi, annesi Sultan Hanımdır. Çocukluk ve ilk gençlik yıllarında ilk ve orta öğreniminin yanı sıra tenekecilik mesleğini öğrenmek için de çırak olarak çalışır. Bilâhare öğretmen okuluna kaydolar. Öğrencilik yılları savaşlar ve yenilgilerin yaşandığı yıllardır. Koskoca imparatorluk küçüle küçüle bir avuç Anadolu toprağına sıkıştırılmış, o da dört bir yandan ablukaya alınmıştır. Ülkenin hali bu içler acısı durumda iken okul okumak, hele hele okulu bitirip görev almak ne mümkün. Pişkinzâde Ali Rıza Bey de bitiremez okulunu. 1917-1918 öğrenim döneminde Yedek Subay olarak orduya dâhil olur.

Henüz 17-18 yaşında iken yedek subay olup orduya katılan Ali Rıza Beyin ilk görev yeridir İstanbul Bostancı askeri birliği. Bostancı askeri birliğinde makineli tüfek eğitmeni olarak görev yapmakta iken düşman kuvvetlerinin İstanbul'u işgaline şahidlik eder.

Birliği dağıtılmış, silahı elinden alınmıştır.

Tüm bir yurdu nasıl ki bir keder kaplamışsa Ali Rıza Beyi de öyle bir keder kaplar. Genç yüreği yaşananları kabul edememekte, dolup taşmaktadır. Bu acıya artık bünye de katlanamaz hale geldiğinde kendini Gümüşsuyu Askeri Hastanesi'nde bulur.

Tüm bir imparatorluğun kederi yüklenmiştir sırtına...

Koskoca bir imparatorluk gibi o da yok olup gitmenin eşiğindedir.

Hele hele doğup büyüdüğü baba yurdu Maraş'ın da işgal edildiği haberini duyduğu an tüm dünyalar yıkılır başına. Bu hastane odasında yok olup gitmek mi, memleketine vatan borcunu ödemek mi noktasında gider gelir günler günü...

Sevdikleri gelir gözünün önüne... Sonra memleketi...

Gençlik günlerini sokaklarında yaşadığı güzel Maraş...

O hastane odasından çıktığı gün yepyeni kararların da eşiğindedir.

Düşünür ne yapabilirim diye... Silahı elinden alınmış yetkisiz bir askerdir sadece. Üstelik esaret altındadır. İlk fırsatta esaret zincirinden kurtulmak ve yeniden diriliş için Anadolu da soluğu almaktır hedef. Ve bunu başarır da... Bin bir zorlukla da olsa işte Maraş'tadır. Maraş'ın, Maraşlının şanlı direnişinde onun da yeri hazırdır.

Sütçü İmam ve Bayrak Olayı'nın ardından hızla teşkilatlanma çalışmalarına başlamıştır Maraşlı. Kayabaşı'nda Veliefendi oğlu Ziya'nın evinde Vezir Hoca'nın başkanlığında yapılan ilk toplantılarda hazır ve nazırdır Ali Rıza Bey.

Kayabaşı ve Çiçekli mahallesinde ayrı ayrı ortaya çıkan teşkilat çalışmaları birleştirilmiş ve Müdafai Hukuk Cemiyeti kurulmuş, Arslan Bey cemiyetin başına geçmiş, mahalle teşkilatları oluşturulmuştur.

Maraş direnişin ve dirilişin eşiğindedir...

Her bir Maraşlı tıpkı Ali Rıza Bey gibi kulağı tetikte görev beklemektedir.

Büyük hesaplaşmanın yakın olduğunu sezen Governör Andriya Antep ve Adana üzerinden Maraş'a bol miktarda mühimmat getirme kararını aldığıında Müdafai Hukuk Cemiyeti de çoktan yolları kontrol altına almak ve şehre yardım girişini engellemek için tedbirlerini almıştır bile... Bu tedbirler doğrultusunda Pişkinzâde Ali Rıza Bey emrindeki kuvvetlerle Pazarcık istikametine, Muhacir Abdullah da Arablı'ya Türkoğlu Mustafa Çavuş'a gönderilir.

Pazarcık bölgesine Sivas'tan gönderilen Kılıç Ali Bey ile buluşan Ali Rıza Bey onun en büyük yardımcılarında biri olur teşkilatlanma çalışmalarında. Yakup Hamdi Bey ile Dehliz mevkiinde görev alarak Maraş'tan Kılıç Ali üzerine gönderilen Fransız birliklerini Aksu köprüsü civarında büyük bir bozguna uğratar.

Şehir içi çatışmaların başlaması ile emrindeki kuvvetlerle şehre girerek çatışmalara en önde katılır. Alman çiftliğini kendilerine üst edinen Fransız birliklerine yaptığı baskınla onları darmadağın eder. Düşman kuvvetlerinin Adana tarafından erzak ve mühimmat getirmekte olduğunu haber aldığıında ise hızla harekete geçerek düşman kuvvetlerinin şehre girmesine fırsat vermeden Şeyhadil mevkiinde düşmanı bozguna uğratar.

Girdiği her muharebede yüz akı ile mücadele eden Pişkinzâde Ali Rıza Bey, düşmanın ardına bile bakmadan kaçıp gitmesi ile yeni bir görev daha üstlenir.

Fransızlar bir gece yarısı arkasında yanan bir kent bırakıp kaçıp giderken onların peşi sıra Ermenilerin de

ekseriyeti kaçırmıştır ama kadın ve çocuklar şehirde kalmıştır. Ayrıca bu kaçıştan haberi olmayan bazı Ermeni kuvvetleri de buldukları kilise ve korunaklı konaklardan Türklerin üzerine kurşun atmaya devam etmektedirler.

Amerikalı misyonerlerin devreye girmesi ile canlarının bağışlanması, mallarına dokunulmaması kaydı ile teslim olmayı kabul eden Ermenileri teslim alma işi için oluşturulan komisyonun içerisinde yer alır Ali Rıza Bey. Kendisinin yanı sıra Jandarma Teğmen Ramazan, Karaküçük Keskin Hacı Mustafa, Fatmalı oğlu Derviş, Vezir Mehmet, Efe Hasan ve Hacı Ahmet oğlu Rüstem Efendi de bu komisyonda görev almıştır.

13 Şubat 1920 günü komisyon 9500 civarında Ermeni'yi teslim aldı. Bunların 1300 kadarı silahlı isyancı olup geri kalanı kadın ve çocuklardan oluşmaktaydı.

Maraş'ın düşmandan temizlenmiş olması yepyeni bir ümidi de beraberinde getirmişti. Yenilmez sanılan koca Fransız devleti, üstelik işbirlikçisi Ermeniler ile birlikte işte Maraş'ta dize getirilmişti. Neden bu başarı Antep'te, Urfa'da ve tüm bir yurttan gösterilmesindi...

Maraş'ta oluşturulan Akıncı Birlikleri ile bölge harplerine de katılan Pişkinzâde Ali Rıza Bey bilahare Ayvalık askeri mutasarrıflığına atanmış ve bir süre de orada görev yapmıştı.

İstiklâl savaşının sona ermesi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile istikbalin sanayiye ve ticarete olduğunu idrak eden Ali Rıza Bey kardeşi Mustafa ile İzmir'e gider ve orada bir dükkan açar. Ali Rıza Bey ilk gençlik yıllarında öğrendiği tenekecilik işine girerken kardeşi de esaret yıllarında öğrendiği saatçiliği kendine meslek olarak seçer. Ancak işler iyi

gitmez. Ülkede taşlar henüz yerli yerine oturmamıştır. İki kardeş dükkkanı kapatıp Maraş'a, baba ocağına geri döner. Burada diğer kardeşleri Osman, Kasım ve Abdullah'ı da kendilerine ortak ederek "Binbirçeşit" adında bir mağaza açarlar. Bu mağazanın açılışında en büyük destekçileri baba dostu Müderris Ali Efendi (Ali Bilgili) olur. Binbirçeşit Mağazası Maraş'ta Cumhuriyet döneminde kurulan ilk büyük ticari işletmedir.

Ali Rıza Bey bu ticari işletmenin yanı sıra işsiz güçsüz gençleri başına toplayarak Maraş İdman Yurdu Spor'u kurar. Ömrünün her döneminde sosyal faaliyetlerin içinde olacak olan Ali Rıza Bey bu etkinliklerini Büyük Doğu Mecmuası ve Maraş Talebe Birliği çalışmalarını ile sürdürüp gidecektir.

Binbirçeşit Mağazası Ali Rıza Bey'in ticari ufkunu açar. Sık sık İstanbul'a giderek mal alır getirir. Bu gidiş gelişlerde Maraşlı diğer tüccarların da siparişlerini takip ederek ufkunu ve çevresini daha bir genişletir.

Bu arada Maraş'ta Fatma hanımla evlenmiş, Semiha adını verdikleri bir de kızı dünyaya gelmiştir.

Yıl 1930'dur ve Ali Rıza Bey önemli bir karar alarak mağazayı Mehmet Pişkin'e bırakıp ailesiyle birlikte İstanbul'a yerleşir. Sirkeci de açtığı yazihanede Agop Efendi ile ortaklaşa hayvan bağırsaklarını toplayıp tenekeler içerisinde salamura yaparak Almanya'ya ihraç yapmaya başlar. Daha sonra Eminönü'nde de bir ticarethane açarak pirinç ticareti ile uğraşır.

Hatay'ın 1938'de Türkiye'ye ilhakı onun kafasında yepyeni projeler geliştirir. İskenderun limanı Anadolu'nun Avrupa'ya açılan kapısıdır. Bu bakımdan

Hatay'ın önemli bir ticaret ve sanayi merkezi olacağını tahmin eder. Bu düşüncelerle İskenderun'dan bir arazi satın alarak tren garına yakın bir yerde İskenderun'un ilk çeltik fabrikasını ağabeyi Kasım ile birlikte kurar. Bu çeltik fabrikası Hatay'da kurulan ilk Türk fabrikasıdır. Açılışa vali ve garnizon komutanı da katılır. Fabrikanın işletmesini ağabeyi Kasım'a bırakan Ali Rıza Bey İstanbul'a döner ve pazarlama işini İstanbul üzerinden yürütür.

Ticari hayattaki başarısı onu ulaşılmaz kılmaz. Tam tersi gönül ve kültür insanı olur. Adil Bağdadlıoğlu'nun kaleme aldığı "Uzunoluk (İstiklâl Harbinde Maraş)" adlı eseri 1942'de bastırarak memleketine karşı bir hizmeti daha yerine getirir.

Çevresi her geçen gün büyüyen Ali Rıza Bey 1943'de hemşehrisi Necip Fazıl Kısakürek'in yayınlamakta olduğu Büyük Doğu Mecmuasının en büyük destekçisi olur. Necip Fazıl kendi ifadesi ile "ayda 5-600 lira kazanan bir adam olmasına rağmen hayatının her devrinde parasız bir adam olarak yaşamıştır." Henüz yeni yayın hayatına başlayan derginin maddi sıkıntı içerisinde olması dolayısıyla karısı Neslihan Hanım'ın astırgan kürkünü koluna attığı gibi soluğu Ali Rıza Bey'in bürosunda alır Üstad Necip Fazıl. Amacı kürkü rehin bırakarak Ali Rıza Bey'den birkaç bin lira borç istemektir.

Üstad'ın bu müracaatı karşısında Ali Rıza Bey "ağlıyacak kadar müteessir olmuş; rehini reddetmiş ve Necip Fazıl'a senetsiz, sepetsiz istediği parayı vermiştir." Bu hakikat bizzat Üstad'ın kaleminden Büyük Doğu'nun ilk devresinin 14. sayısında ayrıntılı bir şekilde yer alır.

Fikir ve sanat yazıları ile gönüllerde yer eden Büyük Doğu Ali Rıza Beyin bu maddi desteğinden

sonra daha düzenli bir şekilde yayını sürdürürken bir de kadrosuna yeni bir yazar kazandırmıştır. Tüccar olmakla birlikte öğretmen okulu kökenli olan Ali Rıza Bey 10. sayıdan itibaren Büyük Doğu da iktisadi yazılar yazmaya başlar.

Dünyanın iktisadi bir buhran içerisinde olduğu yıllarda Ali Rıza Bey'in iktisat yazıları yol gösterici ve ışık tutucu olur. Yıllar yılı ticaret hayatında kazandığı tecrübelerin ışığında ortaya koyduğu çözüm önerileri ile dikkat çeken bir yazardır artık Ali Rıza Bey. Üslup itibarıyla Üstad'a oldukça yakın yazılar kaleme alan Ali Rıza Bey bu yazı faaliyetlerini Büyük Doğu ile sınırlamaz, Maraş Talebe Birliği'nin yayın organı olan Edik'te de uzun yıllar devam ettirir.

Ali Rıza Beyin gönlünde Maraş Talebe Birliği ayrı bir yer tutmaktadır. 1950'li yıllarda dernekleşme faaliyetini başlatır ve yine çevresinin desteği ile Fındıkzade'de bir arsa alınmasına öncülük eder. 1960 Aralık ayında yapılan kongrede ise derneğin başkanlığına getirilir. İçlerinde hukuk öğrencisi Erdem Bayazıt'ın da bulunduğu bir gurup genç ile birlikte bu görevi uzun yıllar sürdürür ve Fındıkzade Öğrenci Yurdu'nun temelleri bu yıllarda atılır. Gelenekleşen ve günümüzde dahi halen devam etmekte olan öğrenci pikniklerinin de ilk başlatıcısı olur.

Ticari hayatta Ali Rıza Bey'in 1945'de tamamen kendisine ait bir konserve fabrikası kurduğunu, ürünlerini iç pazarın yanı sıra İngiltere, Almanya gibi Avrupa ülkelerine de ihraç ettiğini görüyoruz.

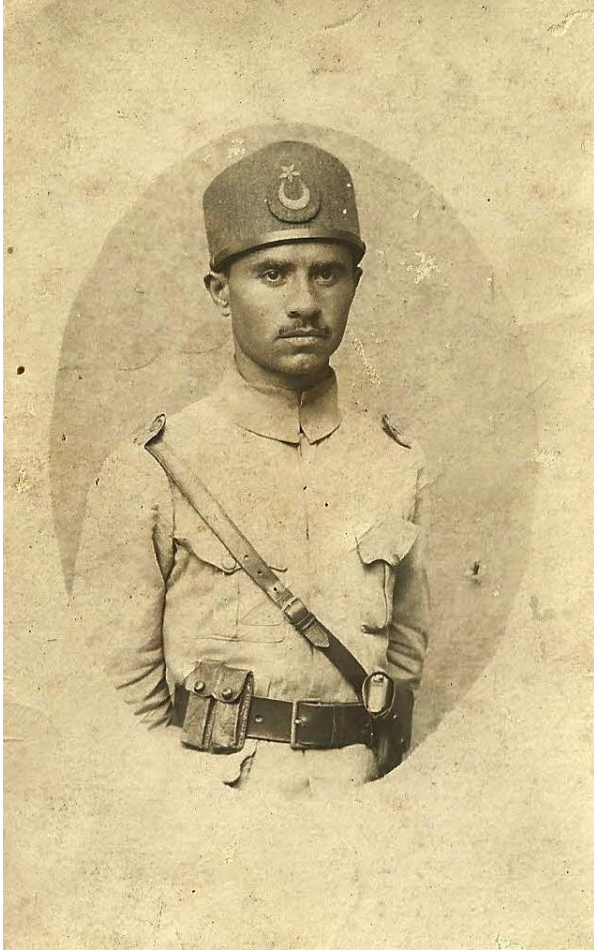
Ali Rıza Bey'in Büyük Doğu dergilerinde yayınlanan yazıları ve ortaya koyduğu öneriler iktisat tarihi açısından büyük önem arz ediyor olmasına rağmen yazıların kitaplaşmamış olması gözden uzak kalmasına neden olmuştur. Söz konusu yazıların bu

eserde toplu olarak sunulmuş olması araştırmacıların dikkatini çekecektir. İktisat yazılarını Büyük Doğu'dan sonra Edik Dergisi'nde de devam ettiren Ali Rıza Bey burada ayrıca Maraş milli mücadele dönemi ile ilgili anılarını da kaleme alır. Maraş milli mücadele tarihinin yazılması için yaptığı çağrılar oldukça önemlidir.

1930'dan itibaren İstanbul'da yaşayan ve İstanbul'da Maraşlının eli kolu olan Ali Rıza Bey'in eşi Fatma Hanım'dan iki kız, iki erkek evladı dünyaya gelir. Ali Rıza Bey Soyisim Kanunu ile "Pişkin" soyadını almış olup küçük oğlu Metin Pişkin Bey halen hayattadır. Bu eserin ortaya çıkmasında en büyük pay Metin Pişkin Bey ile kızı Dr Sanem Hanım'a aittir. Her ikisine de teşekkürler...

1973'ün 28 Ağustos günü Bolu'da bir trafik kazası sonucu vefat eden örnek insan gazi ve müteşebbis Ali Rıza (Pişkin) Beyi rahmetle anıyoruz.

Serdar YAKAR

**ASKER VE MÜTEŞEBBİS
ALİ RIZA PIŞKİN'İN
YAZILARI**

TOPLULUĞUN GÜCÜ

Tarihi araştırmalarımız bize isbat etmektedir ki: topluluk ruhuna bağlı olan milletler sür'atle inkişaf etmiştir. Her sahada başarının sırrını topluluğun g¼c¼ birliğinde aramak m¼mk¼nd¼r.

Hayatımızda muhakkak ve m¼cerret karşılaştığımız aile topluluklarımızdır. Oluşlarımızın istikametini ve sonunu bu topluluğun gidişi ve tarzı ceryanı tayin etmektedir.

Daha çocukluğumuzdan itibaren kudretli bir alış hassası ve ilhamiyle her g¼rd¼ė¼m¼z¼ ve duyduė¼m¼z¼u bir sinema şeridi gibi benliğimiz ve dimağımız içinde kopya ediyoruz. Bu anlarımızı yaşarken hayat panoramamızın oluşunu ve hikayesini billurlaştırıyoruz. Son nefesimize kadar bu oluşumuzun tesiri altında kalıyoruz. En m¼him ve m¼essir aşıyı bu topluluğun ilham ve telkinleriyle benliğimize ve ruhumuza aşılıyoruz.

Aile topluluğu deyip de geçmeyelim. Bu topluluğun saf ve samimi havasını nefsimizde toplayarak gelişiyor ve mayalanıyoruz. «Balık baştan kokar» atalar s¼z¼ne g¼re, aile topluluğunun içinde baba ve annenin vereceği ¼rneklerden m¼lhem olarak; sevgiyi, saygıyı, tev¼zuu, ferag¼ti, kimseyi incitmemeyi ve aldatmamayı, b¼y¼klere h¼rmet ve k¼¼klere şevkati, doğru s¼zl¼ olmayı, vazifelerimiz de sadak¼t ve d¼r¼stl¼ė¼, alışkan olmayı, bu suretle duygularımızı, benliğimizi ve her halimizi iyi karakterli aile b¼y¼klerinin maddi, manevi telkinleriyle

geliştirmek ve oluşturmakla memleketimizin ve insanlığın yararına olgun vs vatansever bir insan olarak mütেকamil mertebeye erişebiliyoruz.

Görölüyor ki, bir millet ve memleket için aile topluluğunun önemi büyüktür. Millet olarak fazilet ve ahlâk bütünlüğümüzü kökleştirmek ve takviye edebilmek için aile topluluklarımızın, sosyal bir düzene sokulma programlarımızı ön planlarımız arasında mutalaa etmek yerinde olur. Oluşumuzun, kuruşulumuzun, ilk temelimizin harcı ne kadar kavi ve metin olursa, doğacak eserlerin memleket şumul kıymetleri o nisbette üstün vasıfları haiz olabilir.

Başarılarımızın, başlıca teminatı üstün kalitede insan yetiştirmemize bağlıdır.

Mübahasemizin, birinci kısmını aile topluluğunun rolü üzerinde temerküz ettirdikten sonra, millet ve devlet faaliyet ve münasebetleri üzerinde, topluluğun ve beraberliğin oynadığı faydalı rolü belirteceğiz: .

Bir memleketle, topluluğun ve beraberliğin sağlayacağı kudreti ve kuvveti, devlet ve hükümet teşekkülleri içindeki temerküz eden geniş kadrolar içinde, çeşitli tecelliyatıyla müşahade etmekteyiz. Bu büyük teşekküllerde topluluğun ve beraberliğin temin edeceği güç birliğinden layıkıyla istifade sağlayan teşekküller asla sarsılmazlar. Bir memleketi yükseltecek iktisadi ve idarî müesseselerde önem vereceğimiz ve başta gelen keyfiyet her türlü tasarrufa ve çok çalışmaya riayet ederek, en üstün randımanı sağlamaktır. Bu münasebetle vazifeli olanlarımız devlet hizmetlerinde bütün gücümüzle imkânlarımızı esirgememeliyiz. İş ve idare başında bulunan devlet ve hükümet teşekküllerini devamlı desteklemekle toplu yaşadığımız bir milletin fertleri, olarak kendi bünyelerimizi de takviye etmiş sayılırız. Bu memlekette

herkesin ulûlemre itaat, kanunlarımıza hürmet ve sadakat göstermesi dinimizin de emrettiği bir kanunu ilahidir. Hiç bir zaman birliğimizi zedelememeliyiz. Siyasi partilerin mücadele sahası ve cereyanı çok dikkatli, samimi bir çerçeve içerisinde, memleketin ve efradı millet bütünlüğünü bozmamalıdır. Henüz mürekkebi kurumamış yakın tarihlerimizde ibret sahneleri vardır. Balkan muharebelerini ikilik yüzünden kaybettik. Birinci dünya savaşından mağlup ve her şeyimizi kaybetmiş bir millet olarak çıktığımız bir sırada el ele vermeseydik bugün Türk milleti ortada yoktu.

İstiklal savaşının zaferi, türklüğün bir bütün halinde el ele vermesinin bir neticesi ve bir lütfu ilahidir.

Topluluğun, birliğin üstün bir kuvvet ve kudret olduğuna bu tarihi hakikatler en büyük bir misaldir. İstiklâl zaferimiz dünya milletlerinin tarihlerine nasib olmayan örneğini vermiş, büyük devletlerin masharı takdiri olmuştur.

Gözümüzün önünde cereyan eden dünün hadiseleri ibret vericidir. . Demokrat iktidar topluluğun, birliğin muazzam bir kudret ve kuvvet kaynağı olduğunu takdirden aciz bir halde bütün icraatıyla Milletın fertleri arasında ikilik yaratarak, kendi bünyelerini çürütmüş, mukadder akibete düşmüşlerdir. İzahlarımızın neticesi şudur ki: Sağlam bir aile telkını içinde, dürüst ve üstün ahlaki müeyyidelerle yetişen bir insanın cemiyet içinde, topyekun millet ve memleket için en iyi bir unsur olabileceğinden şüphemiz yoktur.

Edik Dergisi, 12 Şubat 1961

MARAŞ İSTİKLÂL SAVAŞININ TARİHİ ROLÜ

Dünya savaşının meşum sonucu ve Mondoros mütarekesi ahkâmına göre memleketimiz yer yer işgal ediliyordu. Bu meyanda Cenup vilâyetlerimiz Adana, Maraş, Gazi Antep de işgal edilmişti. Maraş'ın ilk işgali 22/2/1919 tarihinde İngilizler tarafından yapılmış, bilâhare 28/10/1919 tarihinde Fransızlara devredilmişti. İşgalin yarattığı bu kötü günleri fırsat bilen ve tehcir edilen Ermeniler dönüyorlardı, dönüşler bir pilân dairesinde ceryan ediyordu. Anadolu'nun muhtelif şehirlerinden tehcir edilmiş Ermeniler topluca cenup vilâyetlerimize yerleşiyorlardı. Maksudı hainaneleri cenup vilâyetlerimizde çoğunluğu te'min ederek itilâf devletlerinin yardımile Kilikya Ermeni hükümetini bu topraklar üzerinde kurmaktı. Menfur hülya ve emeller yolunda çalışıyorlardı. Ermeni gençleri Fransız işgal ordusuna gönüllü yazılıyor, silâhlanıyorlardı.. Fransız işgal kumandanlığı Ermenileri kendilerine yardımcı bilerek silâhlandırmaya devam ediyordu.

Dünya savaşının mâkus neticelerinden sonra Türk milleti bu acı günlerin şaşkınlığı içinde sendelemiş, işgalin baskısı altında ne yapacağını bilmiyordu. Bütün ümitler Tanrının yardımına bağlanmıştı. Türk ahali camilere kapanarak Tanrıya sığınmış dua ediyordu.

İlk ışık: Erzurum kongresinin beyannamelerinden gizlice Maraşa da gelmişti. Teşkilâtlanmayı emreden bu beyannameler çoğaltılarak Maraş mülhâkatına, köylere kadar dağıtılmış halk uyarılmıştı. Türkün içinde ve

ruhunda bu karanlık günleri aydınlatabilmek için başlıca çarenin sonsuz azim ve imanla mukavemet olduğu anlaşılıyordu.

İlk mukavemet belirlisi: Fransız işgal kumandanlığının Cuma günleri mutat olan Türk bayrağının Maraş kalesine çekilmemesi jandarmanın taraflarından teşkili ve hükümette bir Fransız valisinin vazifelendirilmesi gibi, şeref ve haysiyetimizi rencide eden inzibat ve idari teşkilâtımıza müdahale şeklindeki emirlerini protesto mahiyetinde başladı. Maraş Türkleri topluca ayaklandı. Kaleye hücum edilerek şanlı Türk bayrağını dalgalandırdı. Bununla da yetinilmeyerek topluluk bir sel gibi hükümet konağına akıyordu. Mutasarrıf Ata Bey halkı teskine çalışıyordu. Bu esnada, hükümet konağına gelen Fransız işgal kumandanı yuhalandı. Topluluğun galeyana ve heyecanına korku içinde içeri çekerek güler yüzle selâmlamıştı. Halkın dilekleri, iğrenç müdahalelerden vazgeçilmesi duyuruldu ve kabul ettirildi.

Protesto nümâyişinden sonra Maraşlıların heyecanla ayaklanmasından vukua gelen protestodan sonra işgal kumandanlığı bir takım tedbirlere başvurdu. Mütemediyen Ermeniler teslihi ediliyor ve yeni kuvvetler getiriliyordu. Askeri görüşle hakim noktalar tutuluyor, şehrin muhtelif semtlerine serpilmiş kiliseler müstahkem kaleler haline getiriliyordu. Bu esnada Suriye ve havalisi kuvvayı işgaliye kumandanı General Goro Maraşa geldi. Şehrin ileri gelenlerini ve hükümet erkânını toplantıya davet ederek sert bir konuşma yaptı. Fransızlara karşı gelenlerin ve müşevviklerinin ağır cezalara çarptırılacağını, müşevvik ve elebaşı olarak sizleri idam ettiririm, diyordu. Bu gibi yersiz, manâsız tehdit ve tazyikler Türklerin maneviyatını sarsmadı, bilâkis Maraş Türklerinin cesaretini artırmıştı. İçten

gelen bir hamasetle savaş ve mukavemet hazırlıklarına bulanmıştı. Gizliden gizliye Müdafai Hukuk Cemiyeti, çalışmalarına hız veriyordu. Silh, cephane gibi mukavemete yarar vasıtaların mevcut olmamasına rağmen Türkler her fedakrlığı göze almış, ölüm kalım mücadelesine hazırlanıyorlardı. Bu esnada Sivas Kongresi toplanmıştı. Trkn şan ve şerefının korunması ve kurtarılması katiyatle kararlaştırılmıştı.

Maraş Türklerinin gösterdiği mukavemet hareketleri Anadolu şehirlerinde bir cesaret rneği olmuştu. İstiklâl mücadelesinin kurucusu yüksek şahsiyetlere inanç ve güven getirmişti. Mustafa Kemal Paşa ileri görüşlü bir kumandandı. Mukavemet ve mücadelenin Maraş'tan patlak vereceğini sezmişti. Bu havalide derhal teşkilâta önem verilmesini dşnmşti. Değerli subaylarımızdan Kılınç Ali beyi Pazarcık, Yrk Selim beyi de Gksn kazalarına teşkilât yapmak için göndermişlerdi. Böylelikle Maraş ve havalisinde ide ve dışta göz karartıcı bir hızla teşkilâta başlanılmıştı. Kılınç Ali bey Maraştan yedek subaylardan kendisine yardımcılar istemişti. Maraş Müdafaai Hukuk cemiyeti bu mühim vazifeyi bana tevdi etti. Derhal Pazarcığa giderek Kılınç Ali beye yardıma başladım. Pazarcık Müdafaai Hukuk ve Kuvayi Milliyye teşkilâtı kısa zamanda vücude getirilmışti. Kılınç Ali Bey fevkalâde politik bir lisanla aşiret ağalarını bağrına basıyor, muhitin ve günün icaplarına uyularak candan ve samimi tavrı hareketile halk arasında büyük sevgi ve memnuniyet uyandırıyor. Bilhassa başta merhum Başu ağa olduğu halde Atmalı aşiretinin 1200 ze yakın süvari ve silhşrleri ile teşkiltımız emrine girmişlerdi. Pazarcık Kuvvayi Milliyye Teşkiltının vsatini, oluşundan 10 misli fazlasile Maraş'a ve diğer teşkilât merkezlerine

duyuruyor; yüksekten açılan propagandalarla ve dağıtılan beyannamelerle halkın canlanmasına, cesaretlenmesine, maneviyatın yükselmesine gayret olunuyordu. Kılınç Ali Bey Fransız işgal kumandanlığına notalar gönderiyor, İslâm ahaliye zulmedilmemesini ihtar ediyordu.

Maraş İstiklâl Savaşı Nasıl Başladı ve Nasıl Bitti

Savaş başladıği anda hasımlarımız Fransızlarla Ermenilerin durumu: Fransız askerî birlikleri kışlaya yerleşmiş, kiliseler takviye edilmiş, şehre hâkim noktalar tahkim edilmişti. Maraş şehir teşkilâtında Türk, Ermeni mahallesi diye ayrılmış bir sınır yoktu. Ermeni, Türk evleri mahallelerde karışıkta. Her hangi bir sokak muharebesine karşı Fransız kumandanlığı askerce tedbirler almıştı. Bu tedbirler cümlesinden olarak şehir içindeki kiliselerle caddelere hâkim olan Ermeni evlerini müstahkem kaleler haline getirmişlerdi. Şehir etrafındaki hakim tepeler tutulmuş, makineli tüfekler yerleştirilmişti. Ani olarak zuhur edecek bir sokak muharebesine hazırlıklı bulunuyorlardı. Patlak vermesi düşünülen bir mücadeleye karşı cadde ve sokaklar arasında Türklerin faaliyetini durdurmak ve irtibatları kesmek maksadile sıkı devriye kollarile köşe başları tutularak bütün şehri kontrolleri altına alacaklar, böylelikle Türkleri buldukları yerlerde tevkif ederek faaliyetten mahrum, başsız, komutasız, başıbozuk topluluğunu kısa zamanda ve kolaylıkla yeneceklerdi. Maraş Türklerinin celâdeti, azim ve iman kudretile şahlanması karşısında bu tedbirler bir anda hiç oldu. Bidayette hazırlanan plânlar gereğince mücadele azmille mücehhez olan Türkler disiplinli guruplar halinde faaliyete geçtiler. Fransız kumandanlığının müstahkem mev-kiler haline getirdiği bina ve kiliseleri muhasara ve

ablukaya aldılar. Muvasala ve irtibat yolları kesildi, buldukları binalar içinde hapsedildiler. Türkler için düşünülenler kendilerinin başına geldi. Fransız ve Ermenilerin savaş kudreti kökünden sarsılmıştı. Evden eve duvarlar delinerek muvasala yollar açıldı, kısa bir zamanda Türkler şehrin her tarafına yayılmış, sıkı bir irtibat kurulmuştu. Halk bir bütün halinde savaşıyordu. Muharebe şansı Türklerin lehine dönmüştü. Harbin başlangıcının üçüncü günü Pazarcık Kuvvayi Milliyesi Kılıç Ali beyle Maraşa geldi. Şehrin şarkında karargâh kurularak dıştan Fransızlar muhasara altına alındı. Savaşa girildi. Şehirde savaşımlarla haberleşildi; köy, kasaba Maraş mülhakatında eli silâh tutan silâhsızlar, baltasile sopasile Maraş etrafında toplanmışlardı. İç cephede Maraş Müdafaai Hukuk Cemiyeti bütün gücüne savaşıyor ve toplanan onbinlerce çetenin iaşesini geliştirirken Kılıç Ali bey de dış cephede var gücüne çalışıyor, iç cephelerde açılan gedikleri derhal takviye ediyordu. Halka dağıtılan beyannamelerle maneviyat yükseltiyordu.

Savaşın beşinci günüydü. Eloğlu istikametinden bir düşman kolunun Maraşa doğru ilerlemekte olduğu görüldü. Kılıç Ali Bey bu düşmanın imha edilmesini şehrin mudafaası ve halkın maneviyatının kırılmaması bakımından zaruri gördü. Alınan tedbirlerle bizzat kumanda ettiği kuvvetlerin hucumile bu düşman kolu Maraş ovasında imha edildi. Fransızlara getirilmekte olan erzak ve mühimmat yüklü nakliye kolu müsadere edildi. Bu muvaffakiyetimiz şehir içinde savaşımların maneviyatını yükseltti; savaş kudretleri zindeleşmiş canlanmıştı. İç savaşta müstahkem mevkiiler birer birer düşürülüyor, düşmanlar imha ediliyordu. Fransız uçakları şehir üzerinde uçuşlar yaparak irtibatı kesilmiş Fransızların durumunu keşfe

çalışıyordu. Düşmanlarımız çok sıkışık durumda idi. Açlık baş göstermişti. Koşum hayvanlarını kesip yemeye başlamışlardı.

Cereyan eden sokak savaşlarından kati ve seri neticeler alabilmek için şehir yakılıyor, düşman mütemadiyen sıkıştırılıyordu. Şehrin yarısından fazlası yanmış bir harabe yığını haline gelmişti. Savaşa başlanıldığının 18 inci gününde büyük bir Fransız kıt'asının Eloğlu istikametinden Maraşa doğru gelmekte olduğu görüldü. Bu kuvvetin 2000 in üstünde olduğu tahmin ediliyordu. Şehre doğru ilerliyen bu düşmanı Maraş ovasında karşılamak döğüşmek lâzımdı. O gün için Kılınç Ali Bey emrinde 120 kişilik ihtiyat bir kuvvet vardı. Bütün kuvvetler şehir içinde savaşıyorlardı. Tutulan siperler terkedilemeyecek kadar sıkışıkta. Ovada ilerliyen düşmanı durdurmak, şehre sokmamak lâzımdı. Mevcut 120 kişilik çete ile bu düşman sürülerini durdurmak vazifesi bana düşüyordu. Hayatımın en heyecanlı dakikalarını yaşıyordum. Modern silâhlarla mücehhez, mevcudumdan 20 misli daha fazla olan Fransızlarla Maraş ovasında savaşacaktım. Çetelerimizin tüfekleri süngüsüzdü. Cephane olarak her tüfeğin 15 mermisi vardı. Tanrıya sığınarak, vatansız yaşamının manâsız olduğunu düşünüyorum, ya kurtuluş ya ölüm diyordum. Bu halisane duygularımla harekete geçtim. Şimdiki istasyon binalarının bulunduğu sırtlarda Fransızlarla savaşa tutuştum. Düşman sürülerini durdurduktan sonra siperlere gözcü koyarak ateş kestirdim. Düşmanın üzerimize gelmesini bekliyordum. Pek az kalan mermilerimiz boşa atılamazdı. Üzerimize gelmesini beklediğimiz düşman cesaret edemiyordu. Bulduğumuz siperler saatlerce topçuların bombardımanına hedef oldu. Üzerlerimize ateş

yağdırıyorlardı. Vazifemizi yapmış düşmanı şehre sokmamıştık. Bulduğumuz siperlerde geceleme tehlikeliydi. Cenahlarımız açıldı, gerimizle de irtibatımız kesilmişti. Karanlıktan istifade ederek Arapkirliye çekildimse de tedarik edilen kuvvetlerle ertesi sabah ovadaki düşmana taarruz edilmesi kararlaştırılmıştı. Yapılan plâna göre sağ cenahtan Kılınç Ali bey kuvvetleri sol cenahtan Elbustan kuvvetleri, geri taraftan Yörük Selim bey kuvvetleri taarruz edecekler tearruzun aynı zamanda olabilmesi için Mercimek Tepeden verilecek bayrak işaretine dikkat edilmesi kararlaştırılmış bulunuyordu. Bu tearruz plânına uyularak kısa bir istirahat sonra karanlıktan istifade tekrar düşmanın sağ cenahına, hazırlık mevzilerine girdimse de ertesi sabah ne Elbustan kuvvetleri ve ne de Yörük Selim bey kuvvetleri muharebe mevzilerine gelmemişlerdi. Mercimek Tepeden bayrak işareti de verilmedi. Terasudumuza göre düşman Mercimek Tepenin gerilerinden Mercimek Tepeye sarkıyor, şehre hâkim olan bu tepeyi tutmak istiyordu. Öğleye kadar tepe düşman tarafından tutulmuştu. Tepeye bir de top çıkarılarak oviden ve mercimek tepeden Türklerle meskûn olan mahalleri ve mukavemet edilen cepheleri devamlı topçu ateşi altına almışlardı. Bulduğumuz mevzilerden düşman topçularının şarapnelleri altında çekilmek zorunda kaldım. Düşman topçuları şehri devamlı bombardıman ediyorlardı. Mahfuz mahaller sığınaklar, korunma yerleri yoktu. Savaş dışı kadın, çocuk, aile toplulukları şehirde barınamaz hâle gelmişlerdi. Karlı fırtınalı günlerdi Aile reisleri çocuk çocuğunu civar köylere yerleştirmek üzere şehir boşaltılıyordu. Başlangıçta dış cephede Kılınç Ali Bey bu çekilişe mâni olmak istedi ise de imkân olmadı.

Çekilen insanlar içinde silâhlı gidenler de bulunuyordu. Dış cephede muhasaraya iştirak eden kuvvetlerde çekilen topluluğa katılmıştı. Kılınç Ali bey yanındaki subaylarla bir harp meclisi kurdu, vaziyetin nezaketi incelendi ve şu karara varıldı:

1-Ovada çekilmekte olan ehaliyi düşman tarafından takip ve tenkil etmek gibi bir durum hasıl olursa bu tecavüzü durdurmak, melhuz bir katliamı önlemek.

2-Suratle yeniden toparlanmak, şehirde savaşıları takviye ederek mukavemetin devamını sağlamak,

3-Bu tetbirleri tahakkuk ettirmek için Göllüye kadar çekilmek.

Askerce verilen bu karar süratle tatbik edildi, savaşın 19 uncu akşamı Göllüye varıldı, derhal yollara nöbetçiler ikame edilerek silâhlı olanlar çevrildi, inad edenlerin silâhı alındı, başkalarına verildi. Civar köylere beyannameler gönderilerek yeni gelen büyük kuvvetlerle Maraşa dönüleceği ilân edildi. Akın akın silâhlı kuvvetler Göllüde toplanıyordu. Aynı gün içinde binden fazla kuvvet toplanmıştı. Askerce yapılan plân muvaffak olmuştu. Vaziyetin beklemeye tehammülü yoktu. Hemen hareket edildi. Maraş etrafındaki siperler tekrar tutuldu. Şehirde savaşılarla haberleşildi, savaşı mücahitlere yeni bir hayat ve cesaret getirilmişti. Türkün mukavemetinin kırılmayacağını anlayan Fransızlar ovadaki düşmanın yardımile Maraştan çekilmeye karlar vermişlerdi. 11 Şubat günü düşman topçuları devamlı şehirdeki mukavemet cephelerini ve Türk mahallelerini bombardıman ederek ateş yağdırıyordu. Gece, kışlanın yan-makta olduğu görülünce düşmanın çekilmekte olduğu tahmin ediliyordu. Görülmemiş karlı fırtınalı bir gündü.

Şiddetli rüzgâr her tarafı dondurmuydu. Maraş ovasında Eloğluna doğru yol boyunca ateşler yandıgı görölmekteydi. Düşmanın kaçmakta olduğu katileşmişti. 11 Şubatı 12 ye bağlayan gecede ova-daki düşmanın yardımile Fransızlar Maraştan münhezimen çekilmişlerdi. Maraş kurtulmuştu.

İman gücile iç ve dış düşmanlara karşı savaşılan Maraşlının kurtuluş savaşı yalnız bir şehrin kurtuluşu değil, aynı zamanda büyük Türk milletinin kurtuluş günüdür. Belirttiğimiz tarihî hâdiseler, maceralar, vekayilerle dolu olan uzun senelerin süre gelen Ermenistan hülya ve emellerini ve sonuncu Ermeni harekâtı ihtilâliyesini kökünden silip süpüren önemli bir gündür. Tarihî hakikatların ışığı altında aydınlatıyoruz ki, Maraş istiklâl savaşı bu büyük mücadele Yeni Türkiyenin ilk temel harcının atıldığı büyük Türk milletinin sönmekte olan şanlı mâzisini dile getiren şan ve şerefini semalara yükselten üstün bir mücadele-i tarihiyedir.

Büyük savaşın tarihçesi:

Esefle üzüntü ile söyleyelim ki milletler tarihinde benzeri bulunmayan, Tanrının Maraşlılara nasip ettiği mefahirlerle dolu kurtuluş savaşımızın vesikalara dayanan büyük tarihi yazılamadı. Bu hususta sorumlu bulunan, ihmalleri görülen Kılınç Ali ve Arslan beyler hali hayattadırlar. Her iki zatın bu millî savaşta hizmetleri inkâr edilemez ki sonsuzdur. Maraşın savaş tarihî yazılırken fedâkârane yararlıklarını vesikalar açıklayacak ve te'yit edecektir. Mücadelemize ait canlı vesikaları bavullarınızda çürütmekle şahıslarınızın, Maraş kahramanlarının büyük Türk milletinin malı olan tarihî kıymetleri yok etmiş oluyorsunuz. Zaman aşımile tarihî hakikatların istismar edilerek bazı hafızasını

kaybetmiş politikacılar tarafından dedikodu şeklinde gazete sütunlarına aksettirildiği görülmektedir. Geçen sene Maraşta intişar eden Işık gazetesinin 12 Şubat nüshasındaki bir yazıda dedikoduculuk hududunu aşmayan bir yazı çıktı. Tarihî vakaların oluşunu, konuşanlar feragatin ulviyetini unutmamalı. Hislerinin zebunu olmamalıdır.

Mukaddes tarihî savaşımlar senlik benlik dedikodularile kirletilmemelidir. Mücadelemize katılanları hürmetle, ölenleri rahmetle anmak, o günü yaşayanların hakikat perver Marashlıların takdir ve samimî duyguları içinde yer almalıdır. Mücadelemize iştirak edenlerle Maraş halkı 7 sinden 70 ine kadar kadınlı, erkekli savaşa katılmış, sonuna kadar kader birliği halinde kaynaşmışlardır. Tek istekleri düşmanı kahretmek ve Maraştan çıkarmaktır. Bu ideal uğrunda her şeyini feda ederek, elile evini yakıp binlerce kurban vererek mücadelesini başarmıştır.

Maraş istiklâl savaşı, bir başkumandanın emrindeki askerî kuvvetlerin savaşı değildir. Bir şehir halkının ölüm kalım mücadelesidir. Mücadelenin oluşunu sağlayan manevi bütünlüğün ilhamından doğan kudretle sarsılmayan azim ve iman mahsulüdür. Maraş Türkleri modern silâhlarla mücehhez bir Fransız generalinin kumanda ettiği ordularını nankör Ermeni sürülerini kısa zamanda Maraştan çıkarmış ve perişan etmişti. Askerce yapılan ve düşünülen her hareket mücadelemiz içinde faydalar sağlamıştır. Savaş içinde cereyan eden hadiselerin tahlil ve tenkidini askerî bilginlere bırakmak yerinde olur. Yalnız açıkta ve boşlukta kalan şudur ki Maraş istiklâl savaşının tarihi yazılmalıdır. Sorumlu olanlardan tekrar rica ediyoruz: Bu eseri yazmak ve yazdırmak imkânları yoksa vesikaları İstanbul da Maraş Okutma ve Yardım

Derneğine göndersinler, kısa zamanda eserin intişari tahakkuk ettirilecektir.

Kurtuluşumuzun 42 inci yıl dönümünde tarihçilere ışık tutan naçiz yazılarım bu savaşın büyüklüğü içinde bir katre misali küçüktür. Hemşehrilerimden afiv ve özür dileyerek bu mutlu günün cümlenize kutlu olmasını dilerim.

Edik Dergisi, 12 Şubat 1962

MARAŞ İSTİKLÂL SAVAŞI HAKKINDA

İstiklâl Savaşının başlangıcında ilk kurşunun patladığı Vatanım MARAŞ'ın bu büyük hürriyet davasında gösterdiği feragat ve fedakârlık Dünya durdukça her Maraşlının göğsünü kabartan tarihi bir olaydır.

Maraş İstiklâl Savaşı içinde savaşıyan bir hemşehriniz sıfatile bu savaşın canlı hatıralarını kurtuluş günümüzde dile getirmeyi şerefli bir vazife bilirim. Maraş İstiklâl Savaşı o günün ümitsiz şartları içinde Maraşlıların Tanrıya sığınarak feragat ve fedakârlıkla mal can, maddi ve manevi bütün varlıklarını ortaya koyup kadınlı erkekli elele vermiş bir şehir halkının azim ve imanla başardığı bir savaştır. Maraş İstiklâl Savaşı Dünya Milletlerine nasip olmayan ve milletler tarihinde emsaline tesadüf olunamayan kahramanlık destanlarile doludur. Bu savaşta vuku bulan vak'aların izahı dergi ve gazete sütunlarında mümkün olmadığı gibi bizim naçiz kalemimizin kudreti de kifayetsizdir. Tarih yazan müverrihler bir gün gelecek Maraş'ın ve Maraşlının başardığı bu mücadele ile Türkiye Cumhuriyetinin temelini atılmış olduğunu kaydedeceklerdir. Birinci Dünya Savaşında yenilgiye uğradıktan sonra Osmanlı İmparatorluğu idaresindeki memleketlerin coğrafya bakımından ortalama bir mevkiinde bulunan MARAŞ bir hudut şehri haline gelmiş ve düşman ordularının işgaline uğramıştı. Asırlar boyunca istiklâl ve hürriyet içinde yaşamış

Maraş halkı Birinci Dünya Savaşının yenilgi ile sonuçlanmasından ve işgalden çok üzgündü. Heyecan ve asabiyet içinde bu kara günlerin bir gün aydınlanacağına inanıyordu. İngiliz işgal devresi sona ermiş Fransız işgali başlamıştı. Fransızlar işgal şartlarına riayet etmiyerek mahalli idarelere müdahale çılgnlığını göstermişlerdi. Fransız ordularına gönüllü yazılan Anadolu şımarık Ermeni gençlerini teslih ve teçhiz eden Fransızlar bu nankör milletin yardımlarından kuvvet alarak siyasi emellerine muvaffak olacaklarını zannediyorlardı. Çatışma Fransız işgal birlikleri arasındaki Ermeni sürülerinin taşkınlıkları ile başladı. Fransız işgal Kumandanlığı aynı zamanda Maraştaki Ermeni azınlıkları ile sırt sırta vererek Türk halkına karşı en ağır zulüm ve işkencelere başlamışlardı. Caddelerde Türk kadınlarına tecavüz, şurada burada katil vak'aları, mahalli hükümet teşkilâtına ve zabıtaya müdahale ve Türk Bayrağı yerine resmi günlerde Fransız Bayrağı çekirmek gibi halkın asabı ve izzeti nefsi üzerinde müessir olan ve Milli duyguları rencide eden tethiş hareketlerine başvurmuşlardı.

Dünya savaşının zafer sarhoşluğu gururu ile şımarmış ve şaşkınlık içinde Fransızların yaptıkları baskı ve tedhiş hareketleri Maraş halkını uyandırmıştı. Kısa zamanda teşkilâtlanan Maraş halkı yedisinden yetmişine kadar elele Fransızlara karşı savaşa hazırlanmıştı. Hürriyet aşıkı Maraş halkı esir yaşayamazdı. Esir yaşamaktansa ölmek bu insanlar için daha büyük bir şerefdi. Ermeniye bağırına basan ve bu bedtinet milletin yardımile siyasi emellerine kavuşacağını zanneden Fransız işgal kumandanlığı yanlış hesaplarının farkında değildi. Maraş halkı ehlihalip savaşlarında olduğu gibi hayat memat savaşına

hazırdı. Birinci Dünya savaşının bütün galip devletleri ve orduları bir araya gelseydi fütur getirmeden MARAŞ'lı savaştan kaçınmıyacaktı. Bütün Anadolu halkı MARAŞ halkının göstereceği celâdeti dört gözle bekliyordu. Fransızlar ise Maraş halkının gösterdiği metanet ve cesareten çok kuşkuluyor ve mütemediyen işgal birliklerini artırıyordu.

Öyle bir an gelmişti ki Fransızlar kendilerinde güven görmüşlerdi. Artık cebren de olsa Maraş halkını arzularına ram etmek zamanı gelmişti. Bu mühim harekâtı idare etmek üzere General Kerat isimindeki talihsiz bir kumandanı Maraş'a göndermişlerdi. General Kerat cezri ve kat'î emrilerile müdahaleye başlamıştı.

Hükûmet erkânını ve şehrin ileri gelenlerini bir toplantıya davet ederek teslim olma emirlerini tebliğ ediyordu. 21 Ocak 1335 (1920) tarihinde Türk erkânı generalin bu emrini tebellûğ ederken ve henüz toplantı halinde iken şehrin her tarafından silâh sesleri duyulmağa başlamıştı. Şehrin asayişine memur olan Fransız devriyeleri sığınacak yer bulamıyor, cadde ortalarında hücumu uğruyor ve silâhlarını Türklere teslim ediyorlardı. Türklerin üstünlüğü ve ağır baskısı altında 21 gün devam eden bu sokak savaşı esnasında Fransızlar mahsur vaziyette kalmış Türklerin devamlı taarruzları ve metanetleri neticesinde ağır zayıyata maruz kalmışlardı.

Koca MARAŞ 21 gün zarfında yanmış yıkılmış, Şanlı Maraşlılar binlerce şehit vermiş fakat maneviyatı bozulmuyarak zalim istilâ kuvvetlerini peykleri ve yardımcıları olan Ermeni süprüntülerini 43 sene evvel 11-12 Şubat 1335 gecesı Maraşdan çekilmeye mecbur etmişdi ve Maraş kurtulmuştu. (1920).

M'araş Kuvayi Milliye teşkilatının başında bulunan Kılıç Ali Bey ve Maraş heyeti merkeziyesi bu

savaş esnasında büyük metanet ve cesaret göstererek harekâtı fevkalâde idare etmişlerdir. Bu kurtuluş savaşında Maraş halkı yedisinden yetmişine kadar kadınlı erkekli cansiperane fedakârlıkları sayesinde savaşını zaferle sonuçlandırmışdı. Kurtuluşumuzun 43. yıl dönümünü kutlarken Maraşlı hemşehrilerimizin bu mesut bayramlarını kutlar savaşımızda Kuvayi Milliye kumandanı sıfatile aramızda bulunan Kılıç Ali beyi tebrik eder Savaşda şehit olan kahramanlarımızı hürmetle anar, savaşa iştirak edipde ebediyete intikal edenlere Tanrıdan rahmet dilerim.

Edik Dergisi, 12 Şubat 1963

SEVGİLİ MARAŞLILARA

Maraş Okutma Yardım Derneği 1947 yılında İstanbul'da kurulmuştur. Birçok mahrumiyetlere rağmen derneğimizin uzun seneler varlığını muhafaza edebilmiş olması, başında bulunan vazifelilerin azimkâr, feragat sahibi olmalarının neticesidir.

Dernekte vazife alan bizler, bir menfaat saikasıyla değil, insanî bir hizmet aşk ve heyecanıyla bu kutsi vazifeyi seve seve kabul etmiş insanlarız. Bize bu yolda yardımcı olmak, hemşehrilerimizin aynı zamanda vazifeleridir.

Derneğimize alâka gösterilerek yardıma koşan kıymetli hemşehrilerimizin hamiyetperver insanlar olduklarına inanıyoruz. Biz Maraşlılar bir birlerimizi biliriz.

Hayırseverlik, hamiyetperverlik, misafirperverlik Maraşlıların an'anevi meziyetleridir. Maraşlı hayır ve hasenatı, yardımlaşmayı sever. Yeter ki, yapılan yardımlar israf ve heder edilmeyerek mahalline masruf olabilsin.

Uzun seneler İstanbul'da yaşayan bizler görgü ve kanaatlerimizle inanıyoruz ki, İstanbul'da müteşekkil Okutma Yardım Derneğinin başta gelen vazifesi, İstanbul'da bir talebe yurdu olumunu sağlamaktır. İstanbul'da birçok vilâyetlerin ve hattâ kazaların talebe yurtları bulunduğunu, gördükçe, içimize gayr-ı ihtiyarî bir kıskançlık geliyor.

Her vilâyet ve kaza bu imkânı buluyor da biz niye bulmıyalım? Bu durum, senelerden beri içimizi tırmalamaktadır. Maraşlılar isterse, her şeyi yapar ve yapabilir. Birinci Dünya Savaşından sonra, Osmanlı orduları mağlup olmuş, Maraş, Fransızlar tarafından işgâl edilmiş, Ermenilerle Türkler aleyhinde bir imha politikası takibine başlamışlardı.

Bunu müşahade eden Maraş'lı harekete geçerek Fransızları, Ermenileri mağlup ve perişan ederek Maraş'tan çıkarmıştı. Bu kurtuluş hareketi muhakkak kuvvetli bir azim ve imanın eseridir.

Bu kurtuluş mücadelesini yapan babaların evlâtlarına ve torunlarına hitap ediyoruz: Bugünkü dünyamızda her şey bilgiye dayanmaktadır. Bilgili insanlar olarak bugünkü medenî gidişatın içinde, kendi mevkiimiz muhafaza etmesini bilmeliyiz. Bunun için her baba çocuğunu okutmak mecburiyetindedir.

Bu hakikatler göz önünde bulunurken, tahsil çağına gelmiş evlâtlarımızı okutmak azmi içimizde mevcutken; İstanbul, Ankara gibi Yüksek Tahsil merkezlerinde, Maraşlıların niçin birer talebe yurtları bulunmasın? Hattâ diyebilirim ki, bu hususta geç kalınmıştır.

Bu ihtiyacı düşünen derneğimiz, İstanbul Belediyesine müracaat etmiş, uzun takibat neticesinde şehrin merkezinde, talebe yurdu yapılabilecek bir semtte, İstanbul Belediye Encümeninin kararıyla bir arsa tahsisi temin edilmiş bulunmaktadır.

Hakiki değeri yüz binleri aşan bu arsa, takriben 30 bin lira gibi az bir karşılıkla Maraş Belediyesine, yurt inşasına tahsis edilmiştir.

Derneğimiz, bu arsanın tapulanması için bedelini temine çalışıyor. Bu hususta İstanbul'da bir yardım kampanyası açılmıştır. Hedefimiz yurt inşasıdır. Maraş

Yüksek Tahsil Gençliğini bir çatı altında toplamak, dar gelirli öğrencilere bir sığınak temin etmektir.

Bu suretle Maraş'tan tahsile gelen Maraş çocuklarının yatma, yeme, içme gibi zarurî ihtiyaçlarını kolaylaştırmak, İstanbul muhitinde tecrübesiz gençlerimizin ahvâl ve gidişatını kontrol altına alabilmektir. Böylelikle dağınık bir halde muhtelif bitli, pireli yurtlarda maddî varlıklarıyla beraber, zor durumda yaşayan gençlerimizi, topluluğun bahsettiği nimetlerden faydalandırmak düşüncesindeyiz.

İstanbul'a gelen tahsil çağındaki gençlerimizi, münferit ve sefil yaşamaktan kurtarmakla, daha verimli ve daha hareketli yetişmelerini sağlamak kararındayız.

Bugün için derneğimiz bu arsanın, bedelini ödemek kudretinde değildir. İstanbul'da başlıyan yardım kampanyasına hâmiyetperver hemşehrilerimizin Maraş'ta da iştirak etmelerine, bu suretle arsa bedelini temin etmek ve ferağını aldıktan sonra, İstanbul'da Maraşlılar talebe yurdunun inşasına tevessül etmektir.

Bu eserin vücut bulması imkânsız değildir. İstanbul'da yardım kampanyası açılmıştır. Burada Maraş'lı hemşehrilerimiz yardım ediyorlar.

Yapılacak yardımların kimler tarafından yapıldığını her senenin Edik Dergisinde neşren ilân edeceğimiz gibi, sarfiyat bilânçolarımızı da aynı dergide, muhterem hemşehrilerimizin bilgilerine sunacağız. Yapılacak yardımlar, tama-men hayra masruf olacağından, vereceğiniz zekâtlarınızdan da karşılayabilirsiniz.

Alınacak yardımların kuruşuna kadar israf edilmeyeceğine emin olabilirsiniz.

Edik Dergisi, 12 Şubat 1965

PİLAN

Hayat pahalılığı münasebetile, gazete sütunlarında, arada bir bazı iş ve fikir adamlarımızın yazılarına tesadüf ediyoruz. Bu yazılarda, mücerret olarak iktisadî dertlerimizden bahsedildiği halde, illetin teşhis ve tedavisi için kâfi bir fikir bütünlüğü görülemiyor. Mahdut fikir ve mütalâalardan, mahallî ve mevziî küçük ve yarım tedbirlerden, fayda şöyle dursun, ancak şaşkınlık ve tereddüt doğabilir.

Memleketimizdeki iktisadî düzensizliğin hakikî illetini bir kül halinde ve kaskatı bir teşhis çerçevesinde tesbite çalışmak... Dava budur; ve işte biz bu davayı, (Büyük Doğu) da üzerimize almış bulunuyoruz.

Her şeyden evvel kaydedelim ki, biz, mücerret mânasile bir iktisat âlimi, bir iktisat mütehasısı değiliz. Mücerret ilmî nazariyelerden ve muhtelif milletlerin iktisadî sistem ve dünya görüşlerinden bahsetmek, mevzuumuzun amelî teşhis kaidesine uzaktır. Davamız, sadece tecrübî sahada Türk'ü ve Türkiye'yi alarak illetimize ilâç bulmaya çalışmak; ve bu ilâç bir kocakarı ilâcı da olsa onda şifayı, aramaktır. Bütün kuvvetimizi de, on beş yaşından ve çeyrek asırdan beri içinde bulunduğumuz filî tecrübe ve amelî müşahede hususiyetimizden alıyoruz.

*

İktisat ve tasarruf davasının kıymet ve ehemmiyeti üzerinde her söz, bu davanın bedahet halindeki muhteşem kudretini zayıflatıcı bir

lüzumsuzluk ifade eder. Bir mütearife sağlamlığı ile kaydedebiliriz ki, işini ve idaresini nizamlamayı bilmiyen bir tüccar nasıl zarardan zarara uğrayarak bir gün iflâsa mahkûm olursa, iktisat ve tasarruf şuur ve pilânına malik olmiyan bir memleket ve millet de sonunda esaret ve inkıza sürüklenir. Tarih bize gösteriyor ki, iktisat sahasında geri milletler, hiç bir zaman ve mekânda tam bir istiklâl temin edeme mişler; gûya siyasî ve idarî istiklâllerinin tesellisi altında yarı esir yaşamışlardır. Asırlardanberi cereyan eden ve milletlere hem insan, hem de servet bakımından milyonlara mal olan muharebelerin iktisadî sebeplerden doğduğunu biliyoruz, iktisat ve tasarruf davası, bugün de, her memleketin umumî gidişi üzerinde başlıca müessir ve ön pilâna ait en mühim âmil olmakta devam edip gidiyor. İzahına bile lüzum görmediğimiz bugünkü dünya kıyametinin, milletler arası iktisadî düzensizlikten ileri geldiği ve iktisadî bir harp olduğu da besbelli... Öyleyse bizim de, gerek harp ve gerek sulh içinde her zaman için iktisadî programlarımızı ön pilâna almamız ve iktisadî bir dünya görüşü ile beraber, iktisadî menba ve munsaplara hâkim bir iş ölçüsü tesis etmemiz lüzumu, tam ve mutlak bir zaruret ifade eder.

İktisat ve tasarruf pilânlarını iyi tanzim ve idare eden varlıklar, üç kelimelelik bir tarifin hududuna sığar. Zengin milletler ve devletler...

(Napolyon), nihaî zafer âmilini yine üç kelimelelik bir vecize içinde anlatmıştı: Para, para, para...

Şu halde millet ve devletçe zengin olmanın çarelerini araştırarak fevkalâde dönüm noktalarından faydalanmayı bilmek bir daha gelmez fırsatları kaçırmaksızın iktisadî bünyemizi kuvvetlendirmek, iktisadî bir mevcudiyete ulaşmak, bu sahada mutlaka olmak ve ermek gayelerimizin başını teşkil etmelidir.

Bu da, ancak Şu suretle temin edilebilir:

İktisadî kafa, iktisadî idrâk, iktisadî Şuur yani pilân...

Ondan sonra bu pilâna dÛrÛst bir tatbik sahası açmak, onu pÛrÛzsÛz bir idare òlÛsÛ ile topyekÛn hÛkÛmet ve milletin iŐbirliĐine vazetmek; bir taraftan milletin iktisadî kuvvet ve verimini yÛkseltirken, òbÛr taraftan da bu kudret ve verime tam bir mâkes temin etmek bu pilânın esasî maddelerindedir.

*

İktisat davası Ûzerinde birçok nazariyenin ve muhtelif asırları ereveliyen çeşitli dÛsturların biri, hayattan ziyade kitaplardır. İlmî eserlerin tetkik ve tetebbuu ile fikirlerimizin inkişafa kavuşacağını tabîî gÛrenlerdeniz. Her ilmin sonu olmadığı gibi iktisat ilminin de sonu yoktur. Muhtelif garp memleketlerinde yetişen iktisat âlimlerinin eserlerini ve nazariyelerini incelerken gÛrÛyoruz ki, hattâ aynı memlekete ait muhtelif devrelerin iktisadî yÛrÛyÛŐu birbirine uymamaktadır.

Bundan çıkacak ders, nazariyeler âleminde dipsiz felsefe kuyuları kazmaya teŐebbÛs etmeden, canlı ve amelî hayat mÛŐahedelerinden doğma hakikî bir iktisat sistemi yÛrÛrlÛĞe koymak için, ana tecrit ve teşhis esaslarından inhiraf etmeksizin zaman ve mekân Şartlarına gÛre daima deĐiŐikliĐe tâbi seyyal bir òlÛ sahibi olmaktır. Zaman ve mekâna gÛre, hayatın her an mÛterakki tecellilerine muvazi òlÛler sahibi olmak zaruretini tabiat kanunlarında bile mÛŐahede etmek kabildir.

Şu halde iktisat davası o kadar hassas bir mevzudur ki, bir memleketin iktisadî bÛnyesini çizmek ve evdeki pazarı çarŐıya uydurmak Şartile o bÛnyeyi bir

pilân merkezine oturabilmek için, Amerikada, İngilterede, Almanyada yetişmiş iktisat âlimlerimizin yeşil masalar etrafında mücerret bilgi hamuleleriyle, müşahhas dertlerimize çare bulacakları vehmine verilecek en güzel cevap, İslâm tasavvufunun şu harikulâde vecizesidir:

«İnsan, âlim olduğunu sandığı bilgide cahildir»...

Tahminimize göre bugüne değin bir türlü zihnî ve amelî hükmümüz altına geçemiyen iktisat davamızda başlıca mâni, maalesef mücerret ilimle müşahhas tedbiri birbirine karıştıran mütehasssılarımızın masa başı kifayetsiz pılanlarıdır.

Medenî kanunumuzu, aynı içtimaî bünyeye sahip olmaksızın İsviçrelilerden tercüme ve ictibas etmekte ne kadar hata varsa, muhtelif Avrupa memleketlerinin iktisadî sistemleriyle bu memlekette bir iş görebileceğini sanmakta da aynı derecede yanlışlık vardır. Biraz evvel «Zaman ve mekâna göre daimî değişme» tarzında ifade ettiğimiz düstur işte her memleketin kendi mahallî ve mevziî şartlarına intibak zaruretinden başka bir kanun belirtmez. Dünya çapında umumî bilgiler ise, o bilgilerin ölü çerçevelerinde mahpus kalmamak şartile sadece (Kültür) kıymeti ifade eder. Bir memleket ruhî, harsî, içtimaî hususiyetlerinden başka, iptidaî madde kaynakları, sanayi teşekkülleri, topraklarının verim kabiliyeti, hattâ seknesinin çalışma cevheri ve teşebbüs kabiliyetleri ne kadar, yalnız o memleket çerçevesinde ele alınması gereken ve ona göre müstakil bir tecrit ve teşhis talep eden bir mahiyeti vardır.

Netice itibarile zaruretlerin zarureti halinde başa alınması gereken iktisadî bir pilânın ana unsurları şöylece ortaya çıkmış oluyor:

1- Yurdun her tarafında, muhtelif hayat seviyelerine bağlı her sınıfın iş sahasını tam mânasile çerçevelemek... (Müşahede ve mürakabe işi)

2 - Yurdun bütün iktisadî kaynaklarını, dünya çapında bir tahlil ve terkip ölçüsüne tatbik ederek şahıslandırmak... (Muhasebe ve tahlil işi)

3 - Mevcut kıymetlerle, mevcut olması istenen kıymetler arasında tam bir iş muvasalası temin edecek olan, basit, açık, amelî, hayal ve nazariyeden uzak, maddî ve manevî bütün memleket şartlarına uygun bir teşebbüs manzumesi dokumak... (İbda ve terkip işi).

Büyük Doğu, 1943, Sayı 10

PİLANI KİM VE NASIL YAPAR?

Birinci yazımızı, mücerret, pilân fikrine tahsis ettik. Şimdi, bu fikir etrafında son hükmümüzü belirterek davamızı yürütelim: Gerçekten, hiç bir iş pilânsız olamaz. Pilânsız iş, mutlak mânasile, yoktur. Bir simitçiden bir simit almanın bile, şuur, arzu, mesafe ve bozuk para unsurlarının bir anda terkîp ettiği küçük bir pilâni vardır.

İktisat davamız gibi, pilânların pilânını talep eden bir işte, eskiden kalma hiç bir yarım pilâna göz atmadan, yarım ıslâhıcılara aslâ baş vurmadan, yepyeni bir çıkış ve varış noktası arasında yepyeni bir pilân dokumak lâzımdır. Bu hususta eskilerden temin edeceğimiz faydalanma, yeni olarak vazedeceğimiz pilânın içinden çıkacak ve eski eserler, yenisine uyduğu nisbette yürürlük hakkı bulacaktır. Yoksa yeni pilân eskilerin içinden çıkacak değil...

Yepyeni olarak örgüleştirmek zorunda olduğumuz bu pilâna, hazırlanması için en aşağı 6 aylık bir zaman tahsis etmeliyiz.

Hemen kaydedelim ki böyle yepyeni bir dava etrafında harekete geçerken muhtaç olduğumuz başlıca ruh haleti, bugüne kadar geçirdiğimiz acı tecrübelerin artık haddini aşmış bulunduğunu tefsir etmekten doğacak bir edadır. Hayatî ehemmiyete sahip bir işte, artık bütün lâübaliliklere ve olanına bağlama tesellilerine paydos!..

Yüzmek bilmiyen bir adamın denizdeki çırpınışını andıran şimdiki vaziyetimiz karşısında «Bir musibet bin nasihatten yektir» meselini tekrarlayıp ibret almaktan ve o ibretin hızı ile harekete geçmekten başka bize ne düşer? Ne yazık ki, bu zamana kadar gördüğümüz musibet bin ve aldığımız nasihat bir bile değildir.

Gelelim, muhtaç olduğumuz pilânın nasıl ve kimler tarafından yapılacağına...

Basitlerin basiti halinde teklifimizi hülâsalandırırım:

1-Ticaret Vekâleti, bütün iktisat ve tasarruf dünyamızın ihtiva ettiği bütün maddeler ve meseleler üzerinde belli başlı sual tertipleri meydana getirerek her vilâyetin ticaret ve sanayi odalarından raporlar istemekle işe başlayacaktır. Bu raporların tanzimi işine, vilâyet ziraat odaları heyetleriyle, muhitin ileri gelen salâhiyetli tüccarları ve her türlü meslek erbabının iştiraki de vilâyetlere tamim edilecektir.

2-Yine Ticaret Vekâleti, mütehasıs şahıslardan mürekkep gruplar halinde bir kaç heyet teşkil ederek yurdun en canlı merkezlerinde bizzat ve daha şümüllü tetkikler yaptıracak ve bu tetkiklerle mahallî raporları karşılıklı olarak besliyecektir.

3-Yine ve daima Ticaret Vekâleti, memleket mütefekkirleriyle iktisat mütehasıslarını gereken pilân mevzuunda hükûmeti aydınlatmak bakımından teşvik edecek ve bu hususta ikramiyeli bir müsabaka açmayı ihmâl etmiyecektir.

4-Vilâyet ticaret odalarından gelecek raporlarla, Ticaret Vekâleti tetkik heyetlerinin raporları ve müsabakaya iştirâk edecek olan mütehasısların eserleri bir araya getirildikten sonra dava umumî bir (Kongre)

ye havale edilecektir. Bu (Kongre), bütün vekâletlerin alâkadar ve mütehasıs mümessillerile, ticaret ve iktisat hayatının ileri gelenlerinden ve fikir ve eser sahibi olanlardan tereküp edecektir.

5-Bütün bu ilk hazırlıklardan sonradır ki, nasıl tereküp ettiğini anlattığımız (Kongre) ye, muhtaç olduğumuz büyük iktisadî pilânın inşa ve ibda edilmesi işi teveccüh edecektir.

Artık şu ana ölçüyü vazetmenin zamanı gelmiştir ki, memleket çapında bir iktisat ve tasarruf pilânını hazırlamak, tek vekâletin işi olmaktan çok uzaktır.

(Mark Orel) in çizmesinde tek çivi eksik olsa, belki bütün Roma medeniyetinde bir eksik doğardı. İçtimaî muvazene ve ahenk sırrını bilenlerce, iktisat gibi şamil bir davanın, mücavir iş şubelerile ne kadar yakın ve mahrem alâkaları olduğu açıktır. Ticaret, İktisat, Maliye, Münakalât, Gümrük, Nafia, Ziraat Vekâletleri gibi, iktisadî davamızın doğrudan doğruya alâkalı bulunduğu vekâletlerden başka; gerekli iktisadî ruh ve terbiye bakımından Maarif, dış tedbirler bakımından Hariciye, inzibatî ve idarî tedbirler bakımından Dahiliye, ordu vazîyeti bakımından Millî Müdafaa, cezaî ölçüler bakımından da Adliye Vekâleti, davaya bir İktisat ve Ticaret Vekâletinden daha uzak değildir.

Görülüyor ki, bizim anladığımız iktisadî hamle ve bu iktisadî hamlenin gerektirdiği iş fikri yani pilân bütün memleketi, bütün vasıtalarile baştanbaşa vazife sahibi olmaya davet eden muazzam bir harekettir.

Şöyle ki:

Ticaret Vekâleti, pilânın, ticarî safhalarını teşkilâtlandıracaktır. Ziraat Vekâleti, ziraî sahanın iş bünyesini nizamlandırmaya memurdur, İktisat

Vekâletine, resmî ve hususî fabrikalarımızı ve sanayi hayatımızı pilâna göre örgüleştirmek düşer. Maliye Vekâleti, vergileri pilân icaplarına ve pilânın temin edeceği malî kaynaklara göre tesbit etmek borcundadır. Gümrük ve İnhisarlar Vekâleti, bir taraftan inhisar maddelerinin pilâna göre istihsallerini ve fiyatlandırılmalarını temin ederken, öbür taraftan da ithal ve ihraç maddelerinin giriş ve çıkış nisbetini pilândaki gayeye göre tayin edecektir. Adliye ve Dâhiliye Vekâletleri, pilânın cezaî ve inzibatî memuru vaziyetindedir. Mûnakalât Vekâleti, pilâna göre memleket mûnakale ve muvasala şebekesini inkişaf ettirmekle mükelleftir. Maarif Vekâleti, pilândaki ruhun, terbiye ve telkin sahasında konferansçısıdır. Sıhhiye ve Nafia Vekâletlerine, memleketteki sağlık ve tesis işlerinin pilâna uydurulması vazifesi teveccüh eder. Millî Müdafaa ve Hariciye Vekâletleri ise, biri memleket müdafaası ve askerî iktisat, öbürü de pilânın dış politika münasebetleri bakımından iki yakın alâkadarıdır.

Büyük Doğu, 1943, Sayı 11

KIYMETLENDİRME İŞİ

İktisadî pilânsızlık ve ölçüsüzlük yüzünden, alabildiğine yükselttiğimiz hayat şartları; ve alabildiğine düşürdüğümüz para kıymeti, anî ve zecrî tedbirlerle yüzgeri edilebilir mi?

Buna, birdenbire varılacak bir gaye halinde imkân yoktur.

Yapılabilmesi mümkün olan, pilânın yürürlüğe gireceği hadden başlayarak, geriye doğru tedricî bir surette hayat şartlarını hafifletmek ve paranın iştura kıymetini yükseltmektir.

Bu hususta her şeyden evvel alınacak tedbir, maddelere umumî bir kıymet ölçüsü takdir etmektir. Bütün kıymetlerin sıfıra müncer olma tehlikesini arzettiği bir hengâmede ölçü usulüne sınımsız sarılmak zorundayız.

Buğdaydan başlayarak, yurdumuzda yetişen bilcümle gıda maddeleri vesair eşyanın, kıymetlerini ölçü usulile tayin edecek ve bunda ana madde olan buğdayı esas tutacağız.

İlk iş, bugünkü şartlar içinde buğdayın hakikî fiyatını tesbit edebilmekte...

Buğdayın hakikî değerini tesbit edebilmek için, yurttan yetişen sair gıda maddeleri, amele ve işçi ücretleri, arazi kiralrı vesair ana istihlâk maddeleri gibi esasları, harpten evvelki şekillerile mukayeseli olarak ele almak lâzımdır.

Harpten evvelki kıymetlerle bugünküler arasında, buğdayın değerlendirilmesi hususunda başlıca fikiri verecek bir cetvel nümunesi takdim edelim:

Bu cetvelde lira ölçüsile ilk rakam, harpten evvelki, ikinci rakam da harpten sonraki kıymeti ifade etmektedir:

Bir metre İngiliz kumaşı	11	40
Bir metre ipekli (Birman)	1.5	6
Bir çift iskarpin	6	40
Elbise dikiş ücreti	22	75
100 kilo mangal kömürü	4	14
1 Çeki odun	3	15
10 Kilo şeker	3	25
1 Şapka	7	25
100 Adet tuğla	6	57
Bir metre mik'abı kereste	40	220
10 Kilo demir	1	8
1 Kilo Urfa yağı	1	5
Amele yevmiyesi	1	5
Çiftçi malzemesi (artış nisbeti)	1	10
Tarla kiraları (artış nisbeti)	1	10
1 Altın	13	35
	<hr/>	
	121.5	590

Sadece takribî bir fikir vermeğe yarayacak olan bu cetvele göre hayat pahalılığı (1) vahide asgarî (5) vahit olarak kabul edilebilir.

Şu halde 938 senesindeki fiyatlara nazaran buğdayın 5 misli kıymet kazandığını kabul edecek olursak, yine takribi fakat azami ölçüyle buğdaya 30 kuruş esas kıymet tesbit edebiliriz.

Ayrıca müstahsile belli başlı bir kâr hissesi de tefrik eder: ve buğdayın kilosunu istihsal merkezlerinde 35 kuruş olarak tesbit etmekte tereddüt etmeyiz.

Buna, hükûmet hissesi olarak da yüzde yirmi ilâve edecek olursak, buğdayın fiyatı, istihsal merkezlerinde ve harman zamanında 43 kuruş 75 santim olarak tebellür eder.

Bu iş, daha ince hesaplar ve mukayeselerle bir kere tesbit edildikten sonra, memleketimizde yetişen bütün gıda maddeleriyle diğer eşya ve malzemeyi ve ücretleri buna göre ayarlamak icap eder.

938 senesinde, istihsal mıntakalarında, 6 kuruş olan en iyi buğday bugün 43 kuruş 75 santim ederse: 938 senesinde istihsal merkezlerinde, bir kilo mısır pirinci 15 kuruş olduğuna göre, bugün 109 kuruş eder. 938 senesinde, istihsal merkezlerinde, 13 kuruşa olan Dermason fasulyası bugün 94 kuruş edecektir. 938 de, istihsal merkezlerinde, 3 kuruş olan arpa 22 kuruş eder. Toprak mahsullerinden olmayıp % 25 nisbetinde hükûmetçe istifade edilemiyen maddeler buğdayın hakikî kıymeti olan 35 kuruşa göre ayarlanmalıdır.

Bazı maddelerin, âyarlama neticesinde, piyasalarda, istihsal bolluğu yüzünden daha aşağı fiyatlara temayül ettiği görülürse, bu gibi maddeler için azâmî fiyat ilân edilmez; yeter ki âyar nisbeti aşılmış olmasın. Yükseliş görülürse, listedeki âzâmî fiyat derhal tatbik ve ilân olunur.

Tabîî zamanlarda da gıda maddelerinin fiyatları senede bir kaç tahayyüle uğrar. Bugün için bile bu tahayyüllerin fiyat yükselmesinde tesiri vardır. En ucuz fiyatlar mahsulün idrâki zamanlarında olur. Bu mevsimde çiftçi, ihtiyacını karşılamak için mahsulünden bir kısmını köyünün dar piyasalarında kâr

veya zarar düşünmeden satar. Mahsulün en ucuz ve bol devresine bu mevsimlerde tesadüf edilir.

İkinci merhale; çiftçinin bakiye mahsulünü anbarlara koyduğu zaman başlar. Bu anda çiftçi ihtiyaçta değildir. Çiftçinin harman zamanında ucuza sattığı mahsul de tüccar elindedir.

Gıda maddeleri üzerine çalışan tüccar, harman zamanında aldığı mahsulü, çiftçinin ihtiyaçtan vareste bulunduğu bir zamanda açılacak piyasalarda satarak kazancını temin eder. Bu arada çiftçi de, bir tüccar gibi, günün piyasalarına göre elindeki malını tedricen pazarlara sürer.

3 üncü merhale, harman mahsulünden tüccar eline geçen miktarın, tüccar elinde noksanlaşmasile boşa kalan tüccar sermayesinin tekrar iş araması yüzünden başlar. .

Bu arada alıcının çoğalması sebebiyle çiftçi malını daha temkinli ve aheste aheste satışa çıkarır. Bu kabil faaliyetler neticesi olarak gıda maddeleri bir yükseliş devresi daha gösterir. Tabii zamanlarda ikinci ve üçüncü merhalelerde yükseliş daha az hissedilirdi. Çünkü ikinci, üçüncü merhaleler çiftçinin ekim hazırlığı zamanına tesadüf edeceği için alıcı karşısında çiftçi malını tutamaz ve satardı. Şimdi köylümüzün kısmen hal ve vakti yerindedir. Ekim ihtiyacı için satıma lüzum görmeden tohumunu atıyor ve anbarlardaki malını da tedricen satıyor. Çiftçinin satışta tedric ile hareket etmesi, tüccarın bu devre hararetli mübayaa arzusu ve arz ve talep kaideleri muvazenesine uygun gelmediğinden fiyatlar tabiinin üstünde olarak yükseliyor.

Dördüncü merhalede yeni mahsulün yaklaştığı zamanlara tesadüf eder ki, bu da eski mahsulün bu son günlere kadar teraküm eden miktarına ve yeni

mahsulün gelişimine göre fiyatlarda bir tehalüf doğurur. Gelişmekte olan mahsul çok bereketli ise ve teraküm eden miktar yeni mahsul yılına devrolacak kadar fazlaca ise gerek çiftçi, gerekse tüccar, elindeki mevcudü kâr veya zarar gözetmeden satar. O zaman dördüncü devrede fiyatlar daha düşük olur; ve yeni mahsul düşkün bir piyasa ile açılır. Eğer gelişmekte olan mahsul bereketsiz ise ve eldeki miktarın yeni mahsul yılına devrinde bir tehlike sezilmiyorsa veya (stok) lar pek azsa dördüncü devrede fiyatlar, tabiatile yüksekten kapanır.

Bu şekilde kapanış neticesi olarak, yeni yıl mahsul fiyatları da yüksekten açılır.

Dördüncü merhalenin vaziyetine göre azâmî fiyatlar pilâna uygun olarak tesbit edilmeli; ve piyasaların düşürülmesi için toprak mahsulleri anbarlarındaki eski (sıtok) lardan piyasalara azamî fiyatlarda ve bol miktarda satışa mal çıkarılarak yeni mahsul yılına girerken dönüm noktalarında çevrilen manevralarla yeni mahsul piyasalarının ucuzdan açılması temin edilmelidir. Bu suretle bütün yıl piyasalarda tabîlik hususu temin edilebilir.

Tabî fiyat değiştirilmesi sebeplerini yukarıda izah ettiğimiz mevsimlerin icaplarına göre ve tabiat kanunlarının icapları iktizasından olarak, Ticaret Vekâleti, mahsul vaziyetlerine göre senede dört defa gıda maddelerine ve lüzum gördüğü yeni diğer maddelere, istihsal mıntakalarında, azâmî fiyat tesbit ve ilân etmelidir.

Fiyat değiştirilmesi için münasip zamanlar, haziran, eylül, birinci kânun ve mart aylarının başıdır.

Büyük Doğu, 1943, Sayı 12

HÜKÜMETE GELİR TEMİNİ

Toprak mahsullerinden alınacak hükümet hisseleri şöylece tesbit edilmelidir:

Evvelce âşâr usulüne tâbi, maddelerin cümlesinden % 25 hükümet hissesi alınmalıdır. Hububat, bakliyat ve diğerlerinden aynen; aynen alınması kabil olmıyan mahsullerden de hükümet hissesi, âzâmî fiyatlar üzerinden ve nakden tahsil edilmelidir.

Dışarıdan ithal edilecek mallar üzerindeki ölçümüz de şudur:

İthal maddelerinin memleketimizde benzeri olsun olmasın, bu maddelerin memlekete ithalinde bir fevkalâdelik olmadıkça ve âyarlama usulümüze göre fiyatlarının kendi fiyatlar manzumemize intibakı temin edilemedikçe ithallerine mâni olmak lâzımdır. Bunun için de gümrüklerde müdürler heyeti marifetile bir fiyatları kontrol komisyonu kurulmuş olmalıdır. Ecnebî hükümetlerle yapılan ticaret mukaveleleri ve takas muameleleri, memleketimizin iktisadî bünyesini sarsacak yüksek fiyatlarla gelişi güzel ithalât yapılamıyacağı, bu fiyatların kontrole tâbi olacağı mukavelelerde ana ölçüyü teşkil etmelidir.

Son devrelerde memleketimize dışarıdan ithal edilen mallar üzerinde nisbetsiz ve keyfi bir yükseliş görüyoruz. Meselâ 938 senesinde üç dört liraya verilen bir dolma kalem bugün yirmi beş liraya satılmaktadır. Daha buna benzer bin bir nisbetsiz ve ölçsüz

yükseliş... Dışarıdan gelen mallar her ne kadar hükümet yolile ve birlikler marifetile faturalara müstenit olarak ortaya çıkmakta ise de bu ölçüsüz yükselişlerin ticarî bir dalavera mahsulü olduğunda şüphe yoktur. Bunun içindir ki, memleketimizin iktisadî bünyesine düşman her temayül ve hareketi, büyük iktisadî pilânımızdaki düsturlara göre gayet şiddetli mania tebirleriyle önlemek zorundayız.

Hayat pahalılığının mütemadiyen kızışan şartları içinde ve bugünkü siyasetimizin icapları dahilinde, büyük bir orduyu silâh altında tutabilmek için hükümetimizin muazzam gelir kaynaklarına ihtiyacı vardır. Bu fevkalâde ihtiyaç ve masrafları karşılayabilmek, hayat pahalılığına tesir etmiyecek şekilde gelir menbaları bulmakla mümkün olabilir. Tâbirimize dikkat edilsin; (hayat pahalılığına tesir etmiyecek şekilde) diyoruz. Yoksa vergileri arttırmak, yeni yeni vergiler ihdas etmek hükümet elile satılan mallara ve inhisar maddelerine ve Sümer bank fabrikalarının imâl ettiği eşya kıymetlerine zamlar yapmak, hükümet idaresindeki nakil vasıtaları ücretlerine nisbetsiz şekilde fiyat bindirmek gibi usuller sadece hayat pahalılığını körüklemekte âmil teşkil eder. Bütün bu kolay, basit, üstelik faydasız daha üstelik zararlı usullerden ric'at ederek hayat pahalılığını körüklemeyecek ve memlekette herhangi bir zümrenin zararına olmayacak şekilde topyekûn milletçe ödenecek, müsavilik kaidelerine uygun bir gelir menbaı bulmak şarttır. Bu da ancak toprak mahsullerimize istinat edebilir.

Buğdayın fevkalâde yükselişi ile bütün maddeler atbaşı fırlamış, işçi yevmiyeleri ve tarla kiralaları ve her şey bu fırlayışı takip etmiştir. Binaenaleyh bu yükselişi, kılıçla keser gibi bir hamlede asgarî hadlere

düşürebilmek imkânsızdır. Ancak buğday kıymetini âyarladıktan sonradır ki diğer maddeleri de buğdaya göre âyarlıyarak tedrici bir fiyat sukutu elde edilebilir.

Bütün bu sebeplere dayanarak, günün büyük iktisadî yükünü milletin umumî heyetine tahmil etmek suretile elde edilecek âdil ve müsavi bir vergi sistemidir ki hükümete, muhtaç bulunduğu geliri temin ettikten başka hayat pahalılığını da körüklememiş olur.

Son müşahhas çare ve teklif halinde âyarlı buğday fiyatlarına % 25 hükümet hissesi zammını; vesair toprak mahsullerinin de yine buğdaya göre ayarlandıktan sonra aynı % 25 ölçüsüne tâbi olmasını ileri sürüyoruz.

Büyük Doğu, 1943, Sayı 13

ZİRAİ TEŞKİLÂTLANMA

Harp sonrasına girişimiz, bilhassa iktisadi bakımdan, müdafaa ettiğimiz büyük iktisadi plâna dayanmalıdır. Bu davada başlıca şart, bütün maddelerin buğdaydan ayarlanarak azami fiyat usulünün tatbikinde muvaffakiyet ve planımızın her sayfasında hâkimiyet müşahede etmektir. Bundan sonra her üç ayda bir fiyatların değiştirilmesi ve bütün maddelerin aynı hizada olarak tedricen düşürülmesi nazara alınacaktır.

Hedefimiz bu gün olduğu kadar bu günün de ilerisi yani yarındır. Dünya piyasalarına nispetle kat kat yükselmiş bulunan Türkiye piyasası birden bire sulh saati çalıp da diğer milletlerle ticari münasebetlerimiz başlayınca birden bire çöküntülere maruz kalabilir. Bunun için millet ve memleket iktisadi bünyesinde buhranlar doğuracak olan sademelerden korunma ve zincirleme gidecek olan iflas hadiselerine mani olmak gerektir. Bu hususta biricik mania tedbiri ise, dünya piyasalarına karşı emniyet ve itimadı selbedici bir vaziyete düşmemek ve Türk milletinin iktisadi varlığını bütün dünyaya emniyet telkin eder şekilde Türk ordusuna eş bir nizamda muhkem tutmak...

Görülüyor ki her şey dönüp dolaşıp büyük bir iktisadi şuur, yani plan merkezinde karar kılıyor.

Şimdi yine plan fikrine sımsıkı bağlı olarak ziraat davamızı ele alalım.

Ziraatçılığımızı nasıl teşkilatlandıracağımızı anlıya bilmek için çiftçilerimizi büyük ve küçük olmak

üzere ikiye ayırmalıyız. Küçük çiftçi ile büyük çiftçi arasında fasledici hâd şudur: her hangi bir mahsulden 1,5 tona kadar kaldıran müstahsil küçük çiftçidir. Büyük çiftçi ise 1,5 tondan fazla istihsal sahibini ifade eder. Ziraatçilerimizin sınıflara taksimi istihsal tahminine memur heyetler tarafından yapılmalı ve elde edilecek neticelere göre müstahsillerin eline "küçük veya büyük ziraatçı" vesikaları verilmelidir.

Eğer bir ziraatçı muhtelif tarlalarda muhtelif maddeler yetiştirmişse, aynı kalemden iki veya daha fazla tarla üzerindeki mahsul mecmuu 1,5 tonu geçerse, müstahsil, büyük ziraatçı sayılır. Muhtelif gıda maddeleri arasında her hangi bir maddenin miktarı 1,5 tonu geçmediği taktirde aynı müstahsil, aynı madde içinde küçük ziraatçılık hakkını muhafaza eder. Yani müstahsil ziraatının cins ve miktarına göre, bazı maddeler üzerinde küçük ve bazı maddeler üzerinde büyük çiftçi vaziyetinde kalabilir.

Ziraatçı malını istediği zaman istihsal mıntıkası dahilindeki pazarlara serbestçe ve azami fiyatlar hududu içinde satacaktır. Küçük ziraatçı istihsal mıntıkası dışındaki şehirlere mal nakledemeyip, mahsulünü en yakın pazarlarda satacaktır. Büyük ziraatçılar istihsallerini aynı vilayetin muhtelif pazarlarına nakledip satış yapabilirler. Çiftçilerin satış faaliyeti daima küçük veya büyük ölçüsüne tabi olarak aynı vilayet dahilinde cereyan edecektir. Ziraatçılardan , gerek nakillerde ve gerek satışlarda hükümet hisselerini ödeyip ödemedikleri hakkında vesikalar talep edilmeyecek; nakiller ve satışlar tamamıyla serbest olacaktır.

Büyük çiftçiler, ellerindeki gıda maddeleri üzerinde memleket hudutları dahilinde devlet münakaşalarına iştirak edebilirler. Çiftçiler mahalli

ticaret birliklerine kayıtlı değilse ve iki çiftçi arasında ortaklık münasebeti yoksa kendi aralarında alım ve satım yapamayacaklardır. Bir çiftçi dilerse ticari birliklere girebilir; ticaret siciline tüccar olarak da kaydolunabilir. Ancak bu takdirdedir ki hem ziyaretçi hem de toptancı vasfını haiz olabilir.

Bu hususta ana prensip bir çiftçinin yalnız kendi istihsalini satabileceğidir.

Şimdi sıra müstahsilden alınacak yüzdelerin tayinine ve bu işin nasıl ve kimler tarafından yapılacağına gelmiş bulunuyor;

Müstahsilden alınacak yüzdeler, tahmin usulile tahakkuk ettirilir. Tahmin keyfiyeti mahsulün tarlalarda biçilmesinden evvel yapılır. Tahminler vilayet hudutları içinde valilerin kazalarda kaymakamların ve nahiyelerde müdürlerin reisliğinde kurulacak mütehasıs heyetler tarafından yapılır. Bu heyetlerin tahmin ettiği miktarlara karşı bir defaya mahsus olmak üzere on gün zarfında bir itiraz hakkı verilmelidir. İtirazda bulunacaklar, mahallin en büyük mülkiye amirine müracaat etmelidirler. İkinci bir heyetin tahminlerine itiraz mümkün değildir.

Küçük ziraatçilerimizin istihsal ettiği muhtelif maddelerin her cinsinden 1,5 tona kadar gelir elde eden istihsal erbabına, attığı tohum miktarı kendisine terk edildikten sonra % 15; fazla istihsal sahibi büyük ziraatçılarımızdan % 25 alınmalıdır.

Tahmin neticelerine göre alınacak hükümet payları, ziraatçının hükümete borçlandığı miktar ve zaman haddi içinde toprak mahsulleri (ofis) anbarına tam evsafa olarak teslim edilir.

Borcunu zamanında teslim etmeyenler için ağır cezai hükümler kabul olunmalıdır. Hükümet hisselerini

teslim mevzuunda mahalli idarelerce konulan müddetler, bu müddetlerin uzatılıp kısaltılması, maddelerin toplanma tarzı, cezai hükümlerin tatbik ve infazı bakımından valilerle kaymakamlara tam salahiyetler verilmeli ve bilhassa teslim ambarlarının çiftçinin ayağına kadar gönderebileceği vasıtalara malik bulunması göz önünde tutulmalıdır.

Büyük Doğu, 1943, Sayı 14

TİCARET VE SANAYİ HAYATIMIZI TEŞKİLATLANDIRMA İŞİ

Tüccarlarımızı, iç ve dış ticaret erbabı olarak iki sınıfta ayırmalıyız.

İç ticaret erbabı da, toptan ve perakende satış yapanlar olarak ikiye ayrılmalıdır. Yine iç ticaret hayatına mensup olmak üzere sanayi erbabını büyük ve küçük sanayi zaviyesinden ikiye ayıracağız.

Bütün bu ticaret erbabı, sınıflarını ve vaziyetlerini mensup oldukları ticaret ve sanayi odalarına kaydettireceklerdir.

Dış ticaretle alakalı şehirler ve kasabalardaki tacirler, aralarında bir birlik kuracaklardır. Bu birlikler Ticaret Ofisile tam bir iş ahengi tesis edecektir.

Memleketimiz ihtiyacından artan ve ihracına müsaade olunan maddeler, kâr hadleri içinde ve dâhili ticaret birliklerinin yardımı ile mübayaa edilmelidir. İhraç maddelerinin dış fiyatları âzami fiyat ölçüsüne tâbi olmamalıdır.

İthal maddeleri ise birlikler kanalile ve fiyat mürakabe heyetlerinin müsaadesinden sonra memlekete sokulmalı; maddelerin gerektireceği tabii kâr nisbetleri de tesbit ve ilâve edilerek, malı ithal eden firmalar tarafından gümrüklerden çekilip satışa çıkarılmalıdır. Zincirleme yolu ile elden ele bindirme kârlarla yapılacak satışlara müsaade yoktur.

İç ticarete olduğu gibi, ithal maddelerini alan büyük ve küçük bütün satıcıların safi kâr (barem) leri

yüzde on olarak tesbit edilmelidir. Böylece ithal maddeleri ithalâtçı firmalardan başlayarak müstehlikin eline geçinceye kadar ihtikâra zemin teşkil etmemiş olacaktır. Muhtelif ithal maddelerine tesbit edilecek olan kâr haddi, malın vaziyetine ve ithal işindeki hususiyetlere göre Ticaret Vekaletince tayin edilmelidir. İthalat ve ihracat birlikleri Ticaret Ofisi ile daimi temas halinde bulunarak memleketin ihtiyaç arz ettiği maddelerin sipariş ve celbi işini planlaştıracaktır. Ticaret Ofisi memleketin başlıca ihtiyaçları üzerinde, bilhassa devlet teşekkülleri ve sanayi, ziraat ve nakliyat şebekelerine ait malzemelerin celp ve ithal davasını vazife edinecektir.

Ticaret Ofisinin getireceği malzeme, Ticaret Vekâleti tarafından vilâyetler vasıtasıyla temin edilecek ihtiyaç listelerine göre dağıtılacaktır. Ofisin ithal ettiği malzeme umumi menfaatlere taalluk eden ihtiyacı karşılayamadığı takdirde, Ticaret Vekâleti, ithalâtçı birlikler kanalı ile ihtiyaçların tatmininde nâzım olacaktır.

Ticaret Ofisi, ithalât ve ihracat ticaretinin memlekette en saf bir nümunesi olmalı; ve geri kalmış bulunan bu ticaret yolunda vatandaşlara bir mektep teşkil etmek şuurunu daima muhafaza etmelidir.

İthalât ve ihracat ticaretinin reisi olacak olan bu teşekkül, her türlü lüzumsuz masraftan ve israftan kaçınmak, hükûmetçe eline tevdi edilen büyük sermayeyi her bakımdan iyi idare ederek tam verimli ve faydalı bir müessese temsil etmek şuurunu başa almalıdır.

Harici ticarete olduğu gibi, yerli mahsulât ve mamûlât üzerinde çalışan iç toptancı tüccar erbabının

iştirakile vilâyet ve kaza merkezlerinde dahili ticaret birlikleri kurmak esastır. Bu birlik Toprak Mahsulleri Ofisi ile tam bir iş ahengi içinde çalıştırılmalıdır.

Yerli maddelerin alım ve satım işi tamamen serbest bırakılarak her vilayet ve kaza merkezinde ve büyük nahiyelerde toprak mahsulleri üzerinde çalışan ve ayrıca mamûl eşya satışı yapan tüccarlarımız mesleki bölümleri içinde devamlı ve arızasız çalışma kudretine nail kılınmalıdır.

Nahiye merkezlerinde birlik kurulamayacağından büyük nahiyelerdeki toptancılar mensup oldukları kaza birliklerine kaydolunurlar. Mahalli vilayet ve kaza birliklerine dâhil olmayan ve başka bir vilâyetten gelen bir toptancı çiftçiden resen mübayaa yapılamamak iktiza eder. Her tüccarın mesleki faaliyet hududu muayyen olduğu gibi iş ve faaliyet mıntıkası da müsbet ve muayyen olmalıdır. İstihsal merkezlerinde çalışan ve mahalli alım satımları birliklere dahil bulunmak sıfatile idare eden tüccarlara % 5 kâr haddi kabul edilebilir. Âzami fiyat, her hangi bir maddenin en iyisi ve en üstün vasıflısı için konulur. Aşağı evsaftaki mallar âzami fiyatlara nazaran daima düşkün bir kıymet arz edilecektir. Kâr hadleri dahilinde ticari rekabet caiz ve makbuldür. Bir vilayetten diğer bir vilayete mal nakli ve sevki için, karşılıklı birliklere mensup tüccarlar arasında anlaşmalar yapılacak ve bu kabil tüccarlar, diledikleri şehir ve vilayetlere mümessilleri marifeti ile mal sevk edebileceklerdir. Böylece mıntıklar arasında sipariş ve sevkiyat tezatsız bir ölçü ve âhenk ifade etmiş olacaktır. Şehirler ve vilayetler arası satış muamelelerinde âzami %7,5 komisyon haddi kabul edilebilir. Bir merkez ve bir şehir dahilinde iki toptancı tüccar arasında zincirleme usul ile birbirine bindirme kâr haddi istihdaf eden hiçbir satış kabul edilemez. Bu

kabil alım ve satımlarda tekerrür eden her kâr bir ihtikâr payıdır. Bir toptancı, diğer bir toptancıya isterse bir fedakarlık yapmak suretile satış yapabilir. Bu gibi hallerde alıcı, satıcının faturasını görerek kendisine muayyen kâr haddi içinde kazanç bırakıp bırakmadığını ve bunun nisbetini bilmeli ve ona göre ikinci satışı yapmalıdır. Ancak bu suretledir ki tüccarın mürakabesi fiilen başlamış olabilir. İki tüccar arasında, aldatma yüzünden doğacak ve dolayısıyla meydana gelecek ihtikâr hadiselerinden her iki taraf da mesul tutulmalıdır.

Büyük Doğu, 1943; Sayı 15

YİNE TEŞKİLAT VE TEDBİR

Fabrikatör ve atölye sahipleri de toptancı birliklere dâhil olacaklardır. Ticari sahalarda onlar da toptancı tüccarlar gibi kayıt ve şartlara tâbi olarak hareket etmeğe mecbur tutulmalıdır. Fabrikalardan çıkan mamul maddelerin fabrika masrafları ve ücretleri, vesikalı olarak ticari masraf addedilir. Kurulan toptancı birliklerinin idare heyetleri, daima mahalli toprak mahsulleri idareleriyle teması muhafaza eder. Toprak Mahsulleri Ofisi, ambarlarındaki mevcutlarla lüzum görülen yerlerde ve zamanda, tanzim satış ve alışları yapabilir. Bu alım ve satım işleri birliklerin tavassutile icra edilerek muayyen kazançlar mukabilinde (meselâ %2) mahallî toptancı tüccarları istihdaf etmelidir. Bu suretle her hangi bir maddenin dar olduğu bir şehirde süratle madde çoğaltılarak hem halk zaruri ihtiyaçlardan kurtarılmış hem de ticari manevraların önüne geçilmiş olur. Böylece Toprak Mahsulleri Ofisi ambarlarında toplanan erzak yığınlarının daima piyasalara girip çıkması sayesinde vuku bulacak hareketler umumi menfaat gayesiyle toplanan gıda maddelerinin, iki taraflı faydalar temin eden bir stok halinde kullanılmasını temin eder.

Toprak Mahsulleri Ofisi, ticari hareketlerde, aynı şekil ve şartlar içinde, bir tüccar gibi hareket etmelidir. Azami fiyatlara tâbi olmayan maddelerin kâr hadleri de ticarete aynı olmak icap eder. Birlik olmayan nahiye ve köylerdeki müstahsil ve müstehlik seyyar küçük tüccarlar arasında cereyan eden alış verişler dahi azami

fiyatı tecavüz etmemelidir. Fiyatların tabi seyrinde devam ettirilebilmesi için mühim tedbirlerden birisi de, İstanbul ve İzmir gibi bütün piyasaların merkezi olan ve büyük müstehlik kütlesinin bulunduğu sahalarda her maddeyi bol miktarda bulundurmak ve karne ile verilen ekmek miktarını bir miktar artırmaktır. Yurdun her tarafından İstanbul ve İzmir için istasyonlara, iskelelere getirilen gıda maddelerinin derhal yüklenmesi temin edilmelidir. Toprak Mahsulleri Ofisi, İstanbul ve İzmir de, daima ve her nevi gıda maddelerinden mühimce stoklar bulundurmalıdır. Azami fiyatları aşmak istidadını gösteren maddeleri derhal birlik tüccarları eliyle satışa çıkararak arz ve talep kanununa göre tanzim satışları yapılmalıdır.

Harman zamanlarında büyük sermayedarların, fabrikatörlerin istihsal merkezlerinden başka vilayetlere nakletmek üzere stokçuluk faaliyetlerine asla meydan verilmemelidir. Faaliyetler birlikler çerçevesi içinde ve mahallinde olmadı ve Toprak Mahsulleri Ofisinin işbirliği esasına dayanmalıdır. Müstahsil mıntakalardan her hangi bir şehire sevk edilen toptancı ticari muameleler behemehal birlikler kanalile cereyan etmelidir. Bu şekilde sevk edilen maddelerde safi % 7 1/2 kâr haddi kabul edilmelidir. Birlikler haricinde yapılan toptancılık cezayı müstelzim sayılmalıdır. Her tüccar kendi mesleği içinde çalışmaya mecbur tutulmalıdır.

125 kilodan yukarı satışlar toptancı zümresine ait sayılacaktır. Toptancı, perakendeci, ziraatçı sanat erbabı, her nevi ticaret yapan müesseseler 500 kuruşu tecavüz eden her satış için fatura alıp vermek mecburiyetindedir.

Fatura vermeyen ve almayan, iki taraflı suçlu sayılmalıdır. Birliklere dahil toptancı tüccarların

bulunduğu Şehir haricine gönderilecek malın faturası mahalli ticaret ve sanayi odalarının, ticaret odası olmayan yerlerde de belediyelerin tazyiki altında, bilhassa mal ykleninceye kadar vaki masraflar tetkik edilerek malın kat'i satış veya emanet Şeklinde gönderildiği meŐruhatile tanzim edilmelidir.

Büyük Doğu, 1943; Sayı 16

TEŞKİLATLANMA YOLUNDA

(İktisadî ve ticarî işlerde, nazariye sahasında olduğu kadar, belki de birkaç derece fazla, ameliye sahasında yetişmiş bir mütehassıs olan Ali Rıza Pişkin'in yazıları her defasında müstakil, fakt hepsi birbirine bağlı vâhitlerden ibarettir. Her birinin tamamlığı ve istiklâli yüzünden bu güne kadar numaralandırmamış olduğumuz bu yazıları, aynı hususiyetlerine rağmen, terkip ettikleri bütünle alakaları bakımından numaralandırmayı tercih ediyoruz.

Ali Rıza Pişkin, münevverler nezdinde olduğu kadar, alâkalı makamlar nezdinde de büyük bir alakayla karşılanan yazıları etrafında aldığı mektuplara, bu ilk yazı sırasını tamamladıktan sonra cevap verecektir.

KÜÇÜK TÜCCAR:

Perakendeci küçük tüccar ve esnaf için, birliklere dahil toptancı tüccarların faturaları üzerinden safi % 15 kazanç haddi kabul edilmelidir. Fırınlara lokantalar ve emsali küçük sanat erbabı, muhtaç buldukları maddeleri, toptancı Birlik tüccarlarından temin etmelidirler. Pişkin ve mamul madde satan bu kabil müesseseler ve tamiratçılıkla iştilgal eden küçük zanaat eshabile, kahveci, lokantacı, fırıncı gibi pişmiş madde satan küçük esnaf ve ayrıca, sebze, meyve, et gibi çiy madde satıcılarının mürakabesi işi ve fiyat narhı, mahallî belediyelerce temin olunacaktır.

Ziraî ve ticarî satışlarda alım ve satım vasıtılığı yapan tellâl ve simsar gibi vatandaşların, mahalli Ticaret Odalarına, mesleki vaziyetlerine göre kayıtlı bulunmaları ve Ticaret Odalarının resmi vesikalarını taşımaları mecburi olmalıdır.

Bu gibi simsarlar, yalnız satıcılardan azami % 1 komisyon alabilirler. Tellalların fatura vermek salahiyetleri olmadığı gibi, faturasız mal satmak yolunda vasıtalık teşebbüsleri de mesuliyeti muciptir.

Köylerden ve nahiye merkezlerinden mal toplamak suretiyle iş gören seyyar küçük ticaret eshabının havzavî faaliyetlerine müsaade edilmeli; ve bunların mahalli ticaret ve sanayi odalarından, seyyar küçük tüccar vesikalarına malik bulunmaları mecburi tutulmalıdır.

Bu bahse ilave edilmesi mümkün daha pek çok teferruat ve tafsilat, ana plan etrafında kolaylıkla meydana getirilmesi mümkün, basit noktalardan ibarettir.

OFİS TEŞKİLATI

Ofis idaresi, mahallî toptancı birliklere mensup tüccarlarla iş birliği yaparak anbarlarındaki mallardan icabına göre hem sattırır, hem de satın alır. Ofis, bu alım ve satımları bizzat idare etmek için her iki iş şubesine ait kadroları vücuda getirmelidir.

Belli başlı bir ihtisasa varmamış olan insan, meyvasız ağaca benzer. Alım ve satım işleri ise mutlak bir ihtisas işidir. Aynı zamanda memleket iş ve faaliyet bünyesinde ameli tecrübeler görerek uzun seneler zarfında yetişmiş insanların kârıdır. Bu vasıflarda binlerce unsur bulmak mümkün olamayacağına göre iş bilmeyen, işten anlamayan kimselerle vücuda

getirilecek teşkilat memlekete mütemadi zararlar verecektir. Gerekli evsafa unsur bulunabileceğini farzetsek de muazzam kadrolarla yeniden vücade getirilecek bu teşkilatın masrafları, işin mahiyeti ile nisbet kabul etmiyen ve milyonlara baliğ olan paralara muhtaç olacaktır.

Bu hususta en doğru teşkilat fikri bu esaslardan doğmalıdır:

Ticaret birlikleriyle zincirleme olarak, memlekette en mühim iş unsurlarının çalışma ve sermaye kudretini ofisin faaliyetine doğru teşkilatlandırmak...

Memlekette tatbikini düşündüğümüz tanzim satışları rolüne ofisle tüccar arasında rekabeti ortadan kaldırılarak, el birliği ile, kara borsalara yol açılmasına mani olmak...

Memleket istihsalinin umumî bünyesinde öteden beri sermayesile, emegile yer alan tüccarın iş sahası daraltılmayarak, ofis alım ve satımları bu bilgili ve mütehasıs ellere tevdi edilecek olursa işsiz kalan bir çok sermayeler böylece meşgul ve umumi menfaate hizmet ettirilmiş olacaktır. Binaenaleyh toprak mahsüllerinin % 25 ini elinde bulunduracak olan ofis idaresinin, toprak mahsülleri ticaretini umumi ve şamil hisselerle kendi planları içinde merkezileştirerek iş birliği zarureti mutlak bir ehemmiyet belirtir.

Toprak Mahsulleri Ofisi, müstahsillerden alınacak hükümet hisselerini ambarlarında toplar ve muhafaza eder. Hükümet teşkillerinin, ordunun, hükümet memurlarının, sabit gelimli vatandaşların erzak ihtiyaçlarıyla büyük şehirlerin ihtiyacını temin ve tevzi eder; dahili ticaret birlikleriyle elele, lüzum gördüğü zamanlarda tanzim satışlar yapar.

Ofis yurdun her tarafında iyi ve sıhhatli incelemeler yaptırarak vilayetlerdeki gıda maddelerinin mevcudunu ve mahalli ihtiyaçları ve kendi ambarlarındaki mevcutları ve yer yer tevziine mecbur bulunduğu senelik miktarları cinsi cinsine tesbit ederek ambarlama ve sevk işine esas olmak üzere mükemmel bir plan ve hareket çerçevesi meydana getirmekle mükelleftir. Daima tekrar ettiğimiz gibi her işin başı olan plan en ince teferruatına kadar örgüleştirildikten sonra, zorluk ifade edecek hiçbir teferruat yer kalmaz. Her hangi bir madde mahallî ihtiyaca kâfi değilse, Ofis o maddeyi başka mıntikalardan satın almak; ve yine her hangi bir madde mahalli ihtiyaçtan taşkın ise onu ihtiyaç mıntıklarında satmak ve bütün mıntıklarında mesafe ve münakale bakımından en doğru hesap ölçülerine bağlamak melesine sahip bulunmalıdır. Bir taraftan bir başka tarafa her hangi bir madde nakledilirken bir tüccar gibi düşünmek; aynı maddenin bütün mücaveret sahalarındaki mevcutlarını ve fiyatlarını hesap ederek devlet demir yolları masraflarını ve sair masrafları çıkarıp çıkarmadığını bilerek hareket etmek lazımdır. Ofisin bu tarzda hareket etmesi devlet demiryollarını büyük ve manasız nakliyat külfetinden kurtaracağı gibi her mıntıkanın ihtiyacıyla mevcudunu intibak ettirmek bakımından piyasada hakiki bir bolluk vücade getirmiş olacaktır. Böylece ofis ambarlarındaki mallar, şuursuz, hatta zaruri bir stokculuk vaziyetinden kurtularak, piyasa ihtiyaç ve hareketlerine iştirak etmiş olacaktır.

Büyük Doğu, 1943; Sayı 17

SABİT GELİRLİLERİN REFAHI DAVASI

İktisadî ölçüsüzlük ve düzensizliğimizin, birinci derecede müteessir ettiği zümre,"sabit gelirliler,, diye vasıflandırdığımız topluluktur. Bu topluluğun azası, başta hükümet bütçesinden para alan büyük ve geniş zümre bulunmak üzere, emeğini belli başlı bir aylık ve ücret mukabilinde bağışlayan herkeştir. Sayısı muazzam bir yekûn tutan ve içtimaî sınıflarımızın en büyük ve en ehemmiyetlilerinden biri olan bu zümre, iktisadî düzensizliğimizin birinci derecede kurbanıdır. Bu yüzdendir ki, yazılarımızın başından beri müdafaa ettiğimiz pilân fikrinin en esaslı gayelerinden biri, bu iktisadî kıyamet hengâmesinde, sabit gelirlilerin korkunç ıstırabını dindirmeğe çalışmak, mümkün olduğu kadar bu sınıfı himaye etmektir. Memur sınıfının himaye edilmesile kendi haline terk edilmesi arasındaki hayati fayda ve zarar farkını daha fazla belirtmek ihtiyacından müstağni kalarak hemen çare yoluna girelim:

Sabit gelirlilerin refahı davası, bütçeye yapılacak maaş ve ücret zamlarile halledilemez. Buna ne bütçe tahammül edebilir, ne de basit ve mevziî zamlardan medet umulabilir. Bu hususta biricik kurtarıcı tedbir şudur: Her hangi bir memurun rütbe ve memuriyetine, mevki ve maaş nisbetine bakılmaksızın o memurun nüfus kesafetine göre gereken yiyecek ve giyecek eşyasını vermek, ve bu maddeleri, memurlara 938 yılındaki fiyatlar üzerinden satmak...

Mutlaka inanmak lâzımdır ki, başta hükümet memurları bulunmak üzere, sabit gelirli sınıfın refahı davasında başka hiç bir gerçek tedbir yoktur. Bu tedbirin yerine gelmesi için ittihaz edilecek usul, gayet dürüst ve hakikî ölçülerle memurlara tevziî gereken (prim) lerdir. Memur bu (prim) ler vasıtasile, ihtiyacını belli başlı tevzi merkezlerinden temin edecektir.

Bu hususta Toprak Mahsulleri Ofisince benimsenecek vazifeler olduğu gibi, daha bir çok teşekküle de zemin açmak lâzımdır.

Boyuna müdafaa ettiğimiz pilânın tatbikçileri bizzat memurlar olduğuna göre, her şeyden evvel bu sınıf himaye edilmedikçe, ne her hangi bir pilânı tatbik mevkiine koyabilmek mümkün olabilir, ne de bütün memleket iş ve faaliyet manzumesinde her hangi bir emniyet müeyyidesi sağlanabilir. (BÜYÜK DOĞU) nun her davadan üstün gördüğü ve her davadan üstün olan ahlâk meselemizin halli yolunda mütefekkirler ruh ilâçlarını ararken, bizim gibi basit iş ve madde adamları da maddî tedbirleri göstermekle mükelleftir. Evet, en fazla iş ve vazife sahasında zedelendiğini gördüğümüz ahlâkımızın şifa bulması için ilk maddî tedbir, tıpkı bir ruh hastasının (duş)u gibi, memur sınıfını geçim zorundan kurtarma tedbiridir

Ancak bu tedbir yerine geldikten sonradır ki, o memurlara neler yaptıracağımızı, onları hangi maddi ve manevi inşa davasında kullanacağımızı düşünebiliriz.

Büyük Doğu, 1943; Sayı 18

KONTROL SİSTEMİ

Müdafaa ettiğimiz pilân fikrinin, ve bu fikrin vücuda getireceği iktisadi miyarın murakabesi, merkezden muhite ve muhitten merkeze doğru olmak üzere iki şubelidir. Bunlardan, merkezden muhite doğru olanı, hükümet; muhitten merkeze doğru olanı da halk tarafından vâki olacak murakabedir. Hükümet murakabeleri, bellibaşlı yasaklara, ölçülere, görüş ve el koyuşlara istinat edeceği için, onu, bir lâhza geriye bırakalım ve evvelâ halk murakabesinden ne anladığımızı belirtelim:

Tıpkı bir caddenin temiz tutulması işinin evvelâ belediye vazifesi, sonra da halk terbiyesine bağlı bir dava olması gibi, iktisadî mevzularda da halka tam bir şuur, mefkûre ve vazife telkinini yerine getirmek şarttır. Bunun için, bütün sahte, sun'i, ölü vaazları bir tarafa bırakarak, büyük, hakikî ve samimî bir telkin edebiyatına girişmek lâzımdır. Halka, herşeyden evvel derin bir itimat telkin edilecek, halk, hükümetin tedbirlerinden aklî ve ruhî tam itminanlar duyacak, hamleyi anlayacak, görecek, sevecek ve benimseyecektir. Teşebbüs ettiğimiz her işte başımızı çarptığımız akamet duvarları, halkın bir kaç asırlık şüphe ve itimatsızlığının yükselttiği engellerden başka bir şey değildir. Eğer o, yani halk, tezatsız bir örgü vahdetiyle meydana gelmiş bir pilânı görür, bu pilânın memlekette her sınıf ve zümreye ait iş sahasını ve iş kabiliyetini tekeffül ettiğini anlar, bütün kötü ve nizamsız gidışlerden dönüldüğünü müşahede ederse,

muhakkak ki en büyük aşk ve sadakatle vazifeye atılır. Böylece halk, hükümetin merkezden muhite doğru yol alan tedbirlerini, muhitten merkeze doğru tedbirlerle tamamlamış olur.

Pilânın açık ve sarîh maddeleri bütün yurtdaşların malûmu olacak, ve memur, esnaf, tüccar, ziraatçı, her vatan-daş, birbirini kontrol etmek hakkını temsil edecektir. Azamî fiyatlar ve kâr hadleri malûmumuz olacağına göre, alınan ve satılan herhangi bir maddede ihtikâr kokusu olup olmadığını hemen duyacağız. İhtikâr kokusu hissedilen her muamelede, vatandaşlar birbirine hesap verme zorunu duyacaklardır. Bu ruhî, ahlâkî, içtimaî, ve kanunî zorun yüzü suyu hürmetine, tüccar tüccarı, esnaf esnafı, memur memuru, köylü köylüyü ve herkes herkesi murakabe etmek itiyadını derinleştire derinleştire, muhtaç olduğumuz büyük ahlâkî ve içtimaî müeyyide doğmuş olacaktır. Şimdiye kadar şahidi olduğumuz veçhile küçük memurlar tarafından yapılan yarım ve mevziî kontroller hiçbir netice vermemiştir. Bunun da sebebi, hükümetin, büyük ve derin içtimaî terbiye ve müeyyideler yolunda yürümeden, işi küçük tedbirler kadrosunda ele almasıdır.

Hükümet murakabesinin şekillerini basit ve riyazi esaslardan ibaret gördüğümüz için bu hususta fazla derinleşmeye lüzum görmüyoruz.

Bu hususta sadece birkaç tedbir belirtmekle iktifa edelim:

Pilanımızın, en hurda teferruatına kadar tatbik şekillerini gözden geçirmek ve teftiş etmek üzere, mütehasıs seyyar mıntaka müfettişleri tayin edilmelidir. Türkiye'yi birçok mıntakaya ayırarak, bu müfettişleri, tayin edilen mıntakalarda halk arasında dolaşmak suretile vazife sahibi kılmak lâzımdır.

Mıntaka müfettişlerinin, her üç ayda bir, teftiş mintakaları değiştirilmelidir. Müfettişlerin teftiş ve kontrol mevzuunun teferruatını İktisad Vekâleti tayin etmeli ve bu hususta, vilâyetlerdeki vekâlet mümessilleri, ayrı ayrı ve zincirleme iş paylarına malik olmalıdır.

Büyük Doğu, 1943; Sayı 19

TARİHÇE

Memleketimizin uğradığı bugünkü iktisadî buhranı incelerken, bizi hor ve çetin durumlara sürükleyen düzensizliklerin birinci dünya harbi ile alâkalı tarafları bulunduğu hakikati hemen göze çarpar. Birinci dünya harbiyle şimdiki arasında geçen 21 senelik fâsıla içinde Cumhuriyet (rejim) imizin getirdiği iktisadî feyizler pek çok olmakla beraber, bir memleket ve millet için ön pilâna alınması elzem olan iktisadi şuur ve gidişte, umduğumuz dereceye varamadığımızı teesürle kaydetmeliyiz.

Memleketimiz, kahir ekseriyetile bir ziraat vatani olduğu halde, iki dünya harbi arasında geçen 21 yıl içinde memleketin ziraî istihsal kudreti lâıyk olduğu mertebelere çıkarılamamıştır. Bunun başlıca âmillerinden birisi, istihsallerimizde fiyat istikrarı ölçüsü ve kıymet muvazenesi temin edilememesi; ithal eşyasiyle mahallî istihsal maddeleri arasında kıymet ve muvazene nisbetsizliği yüzünden müstahsillerimizin bir türlü kalkınamamasıdır. Kendi istihsalimizi, memleket dahilinde muvazeneli kıymetler üzerinden ayarlayarak, dünya piyasalarına uygun ve karşılıklı her memleket ithal emtîasiyle ahenkli bir kıymet muvazenesi temin edememek; bilhassa memleketimizin iktisadî durumunu Alman iktisadî bünyesine göre yürütmek, bizi dünya piyasalarından mahrum bırakmıştır. Bir memleketin iktisadi bünyesindeki sağlamlık, o memleketin para ve maddelerinin dünya piyasalarında müsavi ölçülerle bellibaşlı bir mikyasa üzerinde yer almasıyla kabildir.

Memleketimiz, ikinci dünya piyasalarında mütemediyen dolaplar ve manevralar çeviren Alman sanayiinin iktisadî zincirinden bir türlü kurtulamadı. Memleketimize ithal edilen Alman sanayii mamûl emtiasıyla karşılaştırdığımız istihsal maddelerimizin, dünya ölçüsünde ve dünya piyasalarında ayarlanması işini meydana getiremedik. Ve bu yüzden dünya piyasalarıyla alâkasız kalışımız, iktisadî kalkınma mevzuunda bize en mühim darbeyi indirdi.

Birinci dünya harbinin acıklı günlerini yaşadıkdan sonra, ikinci dünya harbine kadar cereyan eden fasılalardan lâyıkiyla faydalanamıyarak, iktisadî bakımdan kuvvetli bir kalkınmaya mazhar olamayışımız, İkinci Dünya Harbi başlarken, memleketimizi istihsal bakımından zayıf bir durumda bulunduruyordu. 939 Eylülünde Almanya ile Polonya arasında harp başladığı, zaman, bu hâdisenin kaçınılmaz bir dünya harbine başlangıç olduğunu herkes anlamış, herkesi haklı bir telâş almıştı. Bu telâş ve şaşkınlığı giderecek, evvelden hazırlanmış, bütün memlekete şâmil bir pilân mevcut olmadığı gibi, gayri tabiî hâdiselerin alevlerini söndürecek ve memleketin öz bünyesinden ilham alarak örgüleşecek bir pilânın vücut bulmasını temin edici müte-hassıslarımız da yoktu. Girişilen her teşebbüste, alelûmum ve alehusus namütenahi bir iyi niyet mevcut bulunmakla beraber, işler, herhangi bir tecrübe silsilesi halinde bugüne kadar ve bin bir zıt istikamette devam etti. Vâkîâ, yapılan işler hep pilânlı olarak yapılıyordu. Fakat bu pilânlar, bir bütüne bağlı ve her bakımdan memleket bünyesinden doğma umumî bir tahlil ve terkip mahsulü değildi. Gayet tabiî olarak, teşkilâtta, idarede, hükümet daireleri arasında, hükümetle millet arasında, insicamlı bir iş birliği esasını ihtiva

etmeyen bu parça pilânlar, asla muvaffak olamadı. İlk teşebbüslere geniş ölçülerde başlandı; ve ne bütünden parçaya, ne de parçadan bütüne doğru bir sistem sahibi olunamadı; baştan başa mütehassis ellere tevdiî gereken memleket iâşe dâvasının, acemi ellere bırakılması yüzünden, ilk teşebbüslerle beraber menfi neticeler sökün etti. Memleketimiz, en dar ve menfi şartlar altında bile kendi istihsaliyle geçinebilecek bir yurt olduğu halde, ekmeğin (karne) usulüne tabi tutulması gibi çok ağır bir yükü hükümetin kendi teşkilâtile üzerine almasına karşılık, nakliyat ve idare mekanizmamızdaki kifayetsizlikler yüzünden, memleketin öz imkânları içinde imkânsız kalmak vaziyeti doğdu; Başlangıçta gıda maddelerine el koymak, ilk aksülâmel halinde istihsalin düşmesine yol açtı. Daha sonra müdahaleci ve serbest usuller arasındaki kararsızlık da iktisadî bünyemizi büsbütün şaşırttı. Alınan her tedbirin doğuracağı aksülâmellere karşı pilânlı bir hareket hattına mâlik bulunmayışımız, her aksülâmel karşısına yeni bir istifham vaziyeti çıkardı. Böylece memlekette, varlık içinde yokluk, genişlik içinde darlık doğdu. Böyle vaziyetleri kollayan ve kendilerini serbest hissedenden kötü ve menfi temayüller de şahlanınca, Kara Borsaların zuhuruna ve onlarla beraber kara yürekli vatandaşların da faaliyetine zemin açıldı. Bu arada, evini ve nefsinin müdafaa etmekten başka kaygısı olmayan vatandaşlar da, tıpkı tehlike anlarında vapurların bir tarafına hücum edip tekneyi deviren şuursuz ve hesapsız kalabalıklar gibi, «gemisini kurtaran kaptan» meseline, evini ve kilerini ihtiyat erzakla doldurmak hırsına düştü. İyilerle kötüler ve resmî tedbirlerin hayreti arasında bütün bu olup bitenler de hayat pahalılığını hızla yükseltti;

adeta bir vehimle, başlayan hâdise çabucak hakikîleşti;
memleket bugünkü buhranın içine düştü.

Büyük Doğu, 1943; Sayı 20

NETİCE

PİLÂN

Mücerret ve müşahhas bakımlardan memleketin iktisadî davasını 12 yazı halinde örgüleştiren, şimdi, netice gözüyle son hükümlerimizi billûlaştırılm. Pilân zarureti üstünde son sözümüz, azamî fiyatların mutlaka tesbiti lüzumuna bağlıdır. Ticaret Vekâleti, pilânla alâkalı malûmatı, yurdun her tarafından ve bilhassa ticaret odalarından ehemmiyetle toplarken, yurt içinde bütün ticarî, ziraî teşekkülleri ve sanayi birliklerini esaslı tarafından teşkilâtlandırır. Toprak Mahsulleri Ofisi ile Ticaret Ofisini ve bütün dahilî ve haricî ticaret birliklerini tam bir ahenk içine alır. Bu esnada toplanan bilgilere göre mütehasıs heyetlerce ayarlanacak azamî fiyat listeleri ihzar edilir. Pilânla alâkalı bütün Vekâletlerin hazırlıkları tamamlanır, Vekâletler arasında da mutlak bir iş bölümü tesis edilir ve azamî fiyatların ilânile beraber pilânın tatbikine geçilir. Pilânın takip ve mürakabesi bütün hükümet makinesi tarafından hassasiyetle yerine getirilir. Yurdun her tarafında cari olan (karne) usulü 1944 yılı yeni mahsulünün piyasalarda ve pazarlarda ve bolluk içinde idrakine kadar zarurî olarak devam eder. Büyük şehirler müstesna olmak üzere, mahsul bollaştıktan sonra (karne) usulünün tedricen kaldırılması lâzımdır. Böylece hükümet, lüzumsuz kayıt ve şartlardan, masraf ve teşkilâtтан kurtulur ve tabîî nizam avdet etmiş olur. Pilânın halkı alâkalandıran tarafları, en hurda teferruatına kadar gazetelerle ve (broşür) ler halinde

ilân edilmelidir. Pilânın tatbikinde görülen küçük mahzurlar ve hatalar, her üç ayda bir defa tadil ve tashih edilerek, azamî fiyatlardaki değişikliklerle beraber ilân olunur; ve pilân, bu suretle gittikçe tekemmül yoluna girer.

PARA VAZİYETİMİZ

Mevcut paramızın takriben beş mislini ihraç ve piyasayı eskisine nazaran beş misli fazla bir para mevcuduyla tesir altına aldığımız malûmdur. Şimdi bu (emisyon) ların doğruluğu veya yanlışlığı üzerinde hiç bir hüküm sarfetmeden belirtelim ki, şu anda bütün dava, bu para mevcudunu piyasa ihtiyaçlarına sindirmekte, bu para mevcuduna göre bir deveran sürati temin etmekte ve hayat şartlarını buna göre ayarlamaktadır.

Ticarî faaliyetin nâzımı olan paramızın miktarı ile, bugünkü fiyatların, birbirine uygun bir nisbet arzettiği hakikati inkâr edilemez. Fiyatlar yüksekliğini muhafaza ettikçe, tedavüldeki paramızı azaltmak doğru olamaz. Para ihracı suretile fiyatları yükseltmenin son derece kolay olmasına karşılık, parayı azaltarak fiyatları düşürmek kolay değildir. Bu takdirde para buhranı husule gelir; ve memleketin iktisadî faaliyeti sekteye düşer. Yegâne yol, her üç ayda bir buğday fiyatlarıyla ayarlı, azamî fiyatlar tesbit edilirken, fiyatlarda husule gelecek tedricî düşkünlük nisbetinde, paranın da fazla kısmını tedavülden kaldırmaktır.

CEZA MÜEYYİDELERİ

Ortaya bir pilân çıktıktan, millet ölçüsünde bu pilânın bütün emir ve nehyeleri belli olduktan sonra hiç

bir vatandaşın pilâna aykırı davranması ve suç işlemesi hazmedilmemek icap eder.

Harp vaziyetinin maddî ve ruhî ilhamlarından müteessir, bulanık ve muvazenesiz vaziyetlerden faydalanma dehasında bir türediler zümresi, cemiyetimizin son icatlarından biri olmuştur. Kanaatsizlik, itimatsızlık, mefkûresizlik, insafsızlık ve yalnız nefsanî sahada menfaat ihtirası, artık her sınıf ve her zümre içinde yelken açmış, alabildiğine gitmektedir. Bugün olduğu gibi istikbalde de vatan bütününü tehlikeye atacak en büyük çöküntü, işte bu ruhî nahiye üzerindedir.

İlletin tedavisi, başta hükûmet olmak üzere memleketin bütün büyük tefekkür ve ilim manzumesini azamî süratle savaşa davet ederken, biz, sadece iş ve ameliye sathına bağlı bir iktisatçı sıfatiyle, teşhisimizi kendi zaviyemizden vazedip geçmekten başka bir hak sahibi değiliz. Şu kadar ki, pilân etrafında vazedilecek cezaî müeyyidelerin, merhamet, müsamaha, itidal gibi insanî melekelerle telif kabul etmiyeceğini bildirmek, vazifemizdir.

Düzgün cemiyetlerde pek tabîî olan itidal ölçüleri, bu gayri tabîî zaman ve mekânda, bizim gibi anî tazyiklere ve kurtuluş hamlelerine muhtaç cemiyetler için, vatan hiyanetine kadar varan bir mazarrat ifadesidir. Hâdiseler göstermiştir ki, biz serbest ve başıboş bırakılabilecek bir millet değiliz. Hemcinslerimizin maddî ve manevî iniltilerini duymuyoruz; facia sahnelerine, bir filim seyrederek gibi bakıyoruz. Beş hassemizden hiç biri duymuyor. Umumî ahlâk bakımından tam bir yokluk uçurumuna doğru sürükleniyoruz. Bütün millet kadromuzla beraber, iyili kötülü hepimiz birden, sonunu kestiremediğimiz baş döndürücü bir cereyan üzerindeyiz. Öyleyse bu

cereyanı önleyebilmek ve ruhlarımıza millî, içtimâî, insanî melekeleri iade etmek için, tedbirlerin en vahşisine müracaat etmekten başka çare kalmamıştır. Bu vahşet medeniyetin ta kendisidir.

Eğer bu zamana kadar, başka hiç bir tedbire başvurmaksızın, şehrin en büyük meydanında her hangi bir vurguncuyu ipe çekebilseydik, davanın hiç olmazsa yarısını halletmiş olurduk.

İktisadî pilân etrafındaki suçların cezasını, mefkûrevî hadler üzerinden tayin ve tesbite mecburuz.

(LÜKS) VE FANTAZYACILIK

Biraz evvel çerçevelediğimiz ahlâkî ve cezaî cephenin birinci derecede meşgul olması icap eden kötülük hedefi, işte budur; (lüks) ve fantazyacılık... Her türlü ahlâkî ve içtimâî kayıttan münezzehe (!), vurguncu ve muhtekir diye isimlendirdiğimiz fırsat düşkünü zümre, sade vatandaşının kefen bezini çalmakla kalmamış, ondan da muhitine korkunç bir âlâyîş ve cümbüş bediiyatı vazetmek küstahlığına kadar varmıştır. 70 liraya bir çift mantarlı iskarpenden tutunuz, 100 liraya bir küçük şişelik kokuya kadar ortalığı bürüyen ve (daktilo) kızlardan beslemelere kadar umumî ihtirası körükleyen (lüks) ve fantazyacılık salgını, 24 saat içinde tedavi edilecek kadar basittir. Bir hamlede alâkalı mağazaları kapatmak, alınıp satılmasını menetmek ve buna benzer basit zecrî tedbirlerle yarılması mümkün olan bu ur'un gittikçe kabardığını görmek, her tefsir ve tahammülün üstündedir.

SON

Büyük Doğu, 1943; Sayı 21

MALİYE VE TİCARET VEKİLLERİNE AÇIK MEKTUP

BÜYÜK DOĞU 'da çıkan ve 12 parça halinde bir bütün ifade eden iktisadî yazılarımla, bugünkü durumumuzun mücerret ve müşahhas sebep ve neticeleri üzerinde ve bir taslak halinde, esasî bir dava belirtmiş olduğum kanaatındayım. Şimdi, o yazılardaki ruha uygun olarak, son derece amelî bir zemin üzerinde, son derece müşahhas tekliflerimi, tek yazının hudutlu çerçevesi içinde de olsa nazarlarınıza döküyorum:

Son günlerde, kazanç vergisi kanunları üzerinde esaslı değişiklikler yapılmakta olduğunu işitiyoruz. Bugüne kadar tatbik edilen kazanç vergileri kanununun, ticaretle uğraşan, bilhassa maktu vergiye tâbi olan mükellefler üzerinde adaletli bir tatbik kudreti gösteremediği; beyannameli mükellefiyet usulünün de çok kısır ve verimsiz bir ifade belirttiği katiyetle sabittir.

Maktu vergiye esas olarak, mükellefin ticarethane ittihaz ettiği binanın gayrisafî geliri üzerinden vergi tesbit edilmektedir ki, bu ölçüden, hakikî sermaye ve iş değeri gizli kalmaktadır.

Beyannameli mükellefiyet usulüne gelince; memlekette en büyük kazancın bu mükellefler tarafından elde edildiği tam bir hakikat olduğu halde, öteden beri alışılmış defter ve muhasebe dalavereleriyle

Hazine zararına oynanan roller, bir türlü meydana çıkarılmamaktadır.

Kazanç vergilerinin, adalet ve müsavilik esasına uygun, verimli bir kudreti haiz olabilmesi için bir pilân vücuda getirilmelidir.

Bu pilâna göre:

A-Kazanç vergileri ticaret erbabı için tamamen maktu olmalı, beyan-name usulü kaldırılmalıdır.

B-Maktu kazanç vergilerini murakabe ve ikmal edici mahiyette sistemli bir vergi ihdas edilmeli ve bu vergiye meselâ «Ciro Vergisi» denilmelidir.

C-Ciro vergisine tâbi olarak tacirin ödediği vergi makbuzları, kazanç vergisi ödeme zamanlarında, maktu vergilerine mahsubedilmelidir.

D-Tacir, maktu kazanç vergisinden fazla ciro vergisi ödemiş ise, tesbit edilenden fazla kazanç yapmış sayılacağından kazanç vergisini tam ödemiş sayılmalıdır.

E-Tacir, maktu kazanç vergisinden daha az ciro vergisi ödediği takdirde, tesviye ettiği miktar mahsubedilerek üst tarafı alınmalıdır.

F-Ciro vergisini ödememiş mükellefler, yalnız maktu kazanç vergilerini ödemekle mükellef tutulmalıdır.

Aşağıda madde madde tesbit ettiğimiz ciro vergisi buluşunun, kazanç vergisine esas teşkil edici ve tatbiki son derece basit bir kıymet belirttiğini sanıyoruz. Zannımızca Karaborsacılık âlemini ve kara yürekli vurguncuları kökünden tasfiye etmek hususunda bu buluş, birinci derecede âmil olacaktır:

1-Ciro vergisi, ticarî gayelerle vilâyetler ve ecnebî memleketler arası, nakil, ithal, ihraç edilen maddelerin maliyet kıymetleri üzerinden alınacaktır.

2-Herhangi bir vilâyetten başka bir vilâyete nakledilecek maddenin maliyet faturası tanzim olunarak mahallin en yakın maliye dairesine ibraz edilecek, hükümetçe tayin edilen ciro vergisi yatırılacak, mukabilinde makbuz ve menşe şahadetnamesi alınacaktır.

3-Sevk olunan her (parti) için ayrı menşe şahadetnameleri alınacağı gibi, bu şahadetnamelerde muameleye ait bütün tafsilât kaydedilmiş bulunacaktır.

4-Sevk olunan maddeler bütün nakil vasıtalarına, menşe şahadetnameleri gösterilmedikçe kabul edilmeyecek ve malların varış merhalelerinde şahadetnameler vizeye tâbi tutulacaktır.

5-Kamyon, otomobil, araba, hayvan sırtı, hususî motör, kayak gibi şahsî nakil vasıtalarında, şahadetnamelerin, yine malın beraberinde bulundurulması ve murakabeye memur teşkilâta gösterilip vize temin edilmesi lâzımdır.

6-Vilâyetler dâhilinde yapılan nakliyatlardan ciro vergisi alınmıyacak; ve gayet tabii olarak vilâyetler arası nakledilen ev eşyası ve bu meyanda her cinsten 25 kiloyu geçmemek şartıyla hususî ve ailevî gıda maddeleri vergi mevzuu dışında bulundurulacaktır.

7-Ciro vergisi ithalât mallarından, gümrüklerde maliyet faturasına göre alınır ve memlekete ithaline, menşe şahadetnamesiyle müsaade olunur.

Ecnebi memleketlerden gelen mal Türkiye dâhilinde, bir vilâyetten başka bir vilâyete nakledildiği zaman, dâhilî maddelerin nakliyatında olduğu gibi, tekrar ciro vergisine ve menşe şahadetnamesine tâbi

tutulacaktır. Bunun aksi olarak, ihraç malları da, vilâyetler arası ödedikleri ciro vergisine rağmen ihraç safhasında tekrar ciro vergisiyle mükellef kabul edilmelidir.

8-Ciro vergilerinin nisbeti, memlekette çıkan her madde hakkında başka başka olacak ve gerek ithal, gerek ihraç maddeleri üzerinde maddenin nevine göre ve hayat pahalılığında amil teşkil etmiyecek surette değişik nisbetler ihtiva edecektir.

9-Muamele vergisine tâbi vergilerden ciro vergisi alınmayacaktır.

10-Ciro vergisinin nisbetleri tâyin edilirken son derece derin ve bilgili bir ölçü kullanmak ve hakikî memleket ihtiyaçlarıyla zarurî havayıç unsurlarını mutedil nisbetler altında korumak şarttır.

11-Ordu namına getirtilen malzemelerle, Ofislerce memlekete ithal edilen ve vilâyetler arası bir seyir takip eden maddelerin nakliyatında ciro vergisi ve menşe şahadetnamesi bahis mevzuu değildir.

12-Ciro vergilerine esas olan şahadetnamelerdeki kıymetler, fiyat murakabeleri için de esas teşkil edecektir. Bir madde, son müşteriye verilen son faturaya kadar kaç el değiştirmişse, daima menşe şahadetnamesinin kayıtlarını taşıyan faturalarla tevsik edilmek vaziyetinde olmalıdır.

13-Ciro vergisinin murakabesindeki bütün resmî ihmal ve tekâsüllerle, bütün hususî kaçakçılık teşebbüsleri, en ağır ceza müeyyideleri altına alınmalıdır.

14-Bu hususta fazla hiçbir teşkilâta lüzum olmayıp, maliye teşkilâtı bulunan merkezlerdeki iş bölümleri ve açık bir iş zihniyetiyle hareket edilmelidir.

Hurda teferruata düşmeksizin, yalnız ruhunu billûlaştırdığımız ciro vergisi buluşu, Hazinesinin menfaatini büyük mikyasta sağlıyacağı gibi; bir veya iki kere yükseltilen, fakat artık esaslı bir murakabe dayanağına iliştirilen bir mükellefiyet olarak, hayat pahalılığını da murakabe imkânını vermiş olacaktır. Fikir bizden, işlenmesi ve benimsenmesi alâkadarlarından...

Necip Fazıl Kısakürek, (Büyük Doğu)'nun, daima fikir gözile fakat her sahaya şamil tenevvuunu temin etmek için, (Tanrıkulundan Dinlediklerim) sayfasını, ayda bir kere taktim mecburiyetinde kalmıştır.

Bundan böyle bu sayfada, her ay, bir hafta (İktisat), bir hafta (Güzel sanatlar), bir hafta (Müsbet bilgiler sanat olunca) ve bir hafta (Tanrıkulundan dinlediklerim) sütunlarını bulacak; ve bütün bu yazılarda, en selâhiyetli kalemlerin en kesafetli dâvalarına şahit olacaksınız.

Büyük Doğu, 1944; Sayı 26

YENİ KARARNAME

TİCARETİ tanzim ve ihtikârı önlemek maksadiyle kabul edilen 510 numaralı kararnamenin, esaslı hazırlıkları tamamlanmadan derhal tatbik mevkiine konuluşu, ticâret âleminde kararsızlığı mucip olmuş, endişeler uyandırmıştır.

Bu kararnamede, (Büyük Doğu) da intişar eden yazılarımızın ilhamkâr tesirini görmekle bahtiyarız. Fakat kararnamenin muvaffakiyeti namına tatbikatta gördüğümüz noksanları ve karşılaşılabilecek müşkülleri önliyecek tedbirleri bu sütunlarda belirtmeği vazife biliyoruz:

Bu kararnamenin, tatbiki cephesinde nazara alınacak üç mühim nokta:

1-Kararın, müşkülât tevlit etmiyecek şekilde tatbiki; böylece herkes tarafından benimsenebilmesini ve hazmedilebilmesini temin...

2-Kazanç hadleri üzerinde esaslı ve ciddî tetkikler yapılarak alelûmum mesai ve sermaye ölçülerine göre bu hadlerin adalet ve hakka uygun olmasını temin...

3-Kararname muhtevasına tamamen riayet edilip edilmediğinin kolaylıkla kontrol edilebilmesini temin...

Bunların temini için de:

A-Ticaret Vekâletinde mütehassıslardan mürekkep iki komisyon teşekkül etmelidir. Komisyonlardan biri Ankara da ve sabit olacak ve (Tadilât komisyonu) ismini taşıyacaktır. İkinci komisyon, büyük şehirlerden itibaren yurdun her

tarafını dolaşarak kararnamenin tatbik ve seyrini derin tetkiklerle takip edecektir. Bunlar muntazam raporlarını merkezdeki tadilât komisyonuna bildirecektir. Böylelikle tadilât komisyonu, nazariyatla ameliyatın hangi noktalarda intibak etmediğini anlıyacak ve bunları ortadan kaldırmak için yapacağı tadilâtı günü gününe mülhakata tamim ederek kararnamenin islâh ve tekemmülünü temin edecektir.

B-Borsa muamelâtının cereyan ettiği ve sanayiin kesif bulunduğu büyük şehirlerdeki borsa ile ilgili tüccarlardan seçilecek bir komisyon ve ayrıca imalâtçı ve sanayi erbabı arasından seçilecek ikinci bir komisyon teşkil edilmelidir. Bunlardan birincisi borsa heyetleriyle, ikincisi İktisat müdürlüklerinde, sanayi birliklerinin de iştirakiyle muayyen günlerde sık sık içtima etmeli, grup ve mesleklerine ait düşünceleri karar altına alarak merkezdeki tadilât komisyonuna bildirmeli...

Kâr hadleri aşağıdaki, ölçüler nazara alınarak tayin edilmelidir:

1- Sermayenin o işe bağlı kaldığı müddet...

2- O işde bağlı kalan sermaye miktarı ve müddet ölçüsü gözönünde tutularak o işten elde edilecek kâr nisbeti...

3-Aynı işde sayın miktarı...

4-Maddenin, memleketin iktisadî bünyesindeki ehemmiyet ve lüzum derecesi...

Kâr hadlerine gelince, bu hususta çok hassas davranmak icap ettiğine kaniiz. Hububat ve bakliyat üzerine şehirler arası çalışan toptancıların kâr hadleri alelûmum % 5 olarak tesbit edilmiştir. Bu, mahallî toptancı grupları arasında isabetli bir haddir. Fakat bir madde şehirlerarası nakliyata tâbi olunca, gönderildiği

şehirlerdeki toptancıların % 5 kâr haddiyle çalışmak kudretini gösteremeyecekleri tabiidir. Ekseriya büyük şehirlerimizde bulunan ve sermayesini bu gibi işlere hasrederek istihsal mıntakalarından bizzat veya bilvasıta bu maddeleri çiftçiden mubayaa ederek istihlâk mıntakalarına getiren ve toptancı ellere tevzi eden tüccarlarımızın, ithalâtçılar kadar ve hattâ daha fazla mesai, sarfettikleri ve aynı zamanda sermayelerini 3 - 4 ay gibi bir müddet bağı bıraktıkları, besbelli bir hakikattir. Kaldı ki, toptancıyla köylü arasındaki işbirliği neticesi, köylü, harman zamanında uğradığı maddî sıkıntıları toptancıdan alacağı avanslarla temin etmektedir., Bu sahada çalışan tüccarlarımızın, vesaitsizlik yüzünden mallarını nakledememeleri, bu müşkülü yendikleri takdirde de nakil vasıtalarımızda her gün karşılaşılan dikkatsizlik, suyistimal, sirket, zayi olma gibi vâkıalara da göğüs germeleri icap etmektedir.

Bütün bunlar gözönünde tutularak bu sınıfın kâr haddinin % 10 a çıkarılmasının hakikate uygun olacağı fikrindeyiz.

BÜYÜK DOĞU'nun zaferi

Hükûmetin, yeni bir kararname şeklinde aldığı son iktisadi tedbir, mecmuamızın muazzam bir zaferini heykelleştiriyor. Bu zafer, yeni kararnamenin, iktisat muharririmiz Ali Rıza Pişkin tarafından, geçmiş nüshalarımızda 12 bent halinde yazılan iktisadî tenkit manzumesinin ruhuna tamamiyle uygun olmasıdır. Akıl için yol bir olduğuna göre, bu yazıları gören veya görmiyen herkes için aynı noktaya ulaşmak tabii bir emirdi. Bizim zaferimiz, sadece, akıl için bir olan yola daha evvel keşf ve ayak altına ferşetmiş olmaktan ibarettir. Bu münasebetle, bu gün bu sayfada vermemiz icap eden (Tanrıkulundan dinlediklerim) yazısını,

Necip Fazılın Abdülhak Hâmit hakkındaki konferansı bitinceye kadar tehir ettiğimizi; ve yeni Kararnamenin tashih ve tekemmüle muhtaç noktaları üzerinde Ali Rıza Pişkinin yazısını taktim ettiğimizi bildiririz.

Büyük Doğu, 1944; Sayı 29

TÜRKİYE İKTİSADİYATINDA PLANLANMANIN EHEMMİYETİ

Şayanı şükrandır ki son senelerimizde hükümet teşkilâtımız içinde bir plânlanma dairesi kurulmuştur. Memleketimizde A dan Z ye kadar her teşekkülümüz plânlanmaya ve tensikata muhtaçtır. Her ne kadar Devlet ve memleket bünyesindeki iktisadî hâdiselerin maddî durumları hakkında kat'î bir malumata sahip değil isem de bu yazımızla mümkün olduğu kadar kısaca plânlanmanın lüzumunu, sureti teşekkülü ve tekemmülü hakkında plânlayıcılarımıza amelî bakımdan görüş ve tecrübelerimizin ilhamı ile plânlanmayı icap ettiren hususlar bahsinde bir ip ucu vermeye ve mevzuat etrafındaki kanaat ve fikirleri genişletmeye çalışacağız. Faydalı olabilirsek ne mutlu bize:

1-Plânlanma nasıl olmalı?

Plânlanması istenilen her hangi bir mevzuun ana esasları üzerinde tam ve noksansız bilgileri bir araya topladıktan sonra plânı ilgilendiren maddî manevî, amelî nazari görüş ve bilgilerin toplumu içinde tatbik sahasına intikal edişile bünyemize ve kudretimize uygun olarak her veçhile tam bir intibak husulü temin edilmiş olmalıdır.

2-Plânlamada aranılacak ana esaslar neler olmalıdır.?

Yeni yatırımlarla kurulması icap eden müesseselerin memleketteki lüzum ve ehemmiyetleri

nazarı itibara alınarak sıraya konulması, tesisine başlanılan müesseselerin sür'atle faaliyet ve istihsale kavuşabilmesi için devletçe maddî imkânların bir araya getirilerek başlanan işin muayyen zamanlarda başarılması memlekete en faydalı olanıdır. Hatta böyle bir neticeyi temin için Bakanlıklar bütçe ve tahsislerinde kabili rücu olarak aktarmalar yapılması Vekiller heyeti kararile temin edilmelidir.

3-Devlet Plânlama Dairesinin memleket ölçüsündeki tertipliyeceği büyük plânın yürürlüğe girmesile memleketimizde bulunan bil'umum resmî ve hususî müesseseler bilhassa Bakanlıkların bünyesindeki faaliyet halindeki teşekküller büyük plânın icaplarına göre yeniden plânlanarak ana plânın icaplarına ayak uydurmaları ve intibak husulü zaruridir. Bu iktisadi nizam içindeki faaliyetlerini memleket ekonomisi ve kalkınması bakımından daha müessir ve faydalı olacağıdır.

4-Plânlar masa başında nazarı bir görüşle yapılırsa tatbikatta mu-vaffakiyet temin edilemez. Çünkü her hangi bir plânın tatbik sahasında amelî veçheleri de vardır. Bir plânın tekemmülü ve inkişafı için tatbik sahasında geçireceği amelî yönleri tamamen tespit edilerek amelîyat ve nazariyat bakımından organize edilmelidir.

5-Bir plânın yapılabilmesi nazari bilgilerin iştirak ettiği komisyonlara plânlanan mevzuatın amelî sahadaki tecrübeli bilgin iş adamlarının iştirakleriyle fikirlerinden faydalar sağlanması zaruridir. Komisyonlara çağırılacak hayatta muvaffak olmuş iş adamlarımızın memleketin dar ve sıkışık zamanlarında plânlama teşkilâtına yardımcı olmaları en kutsi ve vatanî vazifeleridir.

6-Bir plânın tatbik kabiliyeti plânın içine aldığı saha ve zamanın vüsati enine boyuna incelenerek geniş ve ileri bir görüşle bünyeye ve kudrete uygun olarak tanzim edilmeli, tatbikçilerine kolaylık ve dürüstlük ve huzur içinde vazife görebilmeleri temin edilmelidir. Memleketimizde plânlama faaliyeti küçüklü büyüklü teşekküllerimizi ve her sahadaki mevzuatlarımızı içine alan büyük bir nizam kaynağı halinde tecelli etmelidir. Her hususumuz her gidişimiz bu kaynaklardan sızan ve fıskıran menbaların feyezanından sağlıyacağı enerji ile arzu ettiğimiz muayyen randıman sağlanmalıdır.

7-Büyük plânlanmaya nereden ve nasıl başlanmalıdır?

Amelî ve nazarî bilgin mütehassıslardan müteşekkil seyyar bir komisyon teşekkül ettirilmeli, Memleketin Vilâyet ve Kaza merkezlerinde mahalli ve muhit bilginlerinin iştirakile her bölgenin elverişli bulunduğu çeşitli Ziraat, Hayvancılık, Ormancılık, Madencilik, Sebze ve Meyvecilik ve Balıkçılık gibi istihsal kabiliyet ve kaynaklarımızı tespit etmeli, bu kabiliyetlerin inkişafı ve işletilmesi için mahalli kudretlerin derecesi vüs'ati madde ve güç bakımından sıhhatli olarak tesbit edilmiş olmalıdır.

Böylelikle memleketimizin her bucağında istihsal ve işletmecilik vaziyetleri tespit edildikten sonra tanzim edilecek rapor plânlama dairesine sunulmalıdır. Plânlama dairesi memleket ölçüsündeki kudretleri, imkânları bir araya getirerek büyük istihsal ve kalkınma plânını vücuda getirmelidir.

8-Memleketimizin kalkınabilmesi için bütün mevcudiyetimizle önem vereceğimiz cihetlerden birinci derecede istihsalı arttırmaktır. İlk ve büyük plânımızı bu bakımdan düzenliyerek tatbik sahasına koymalıyız. Devletçe, Milletçe bütün kudretlerimizi birleştirerek bu

sahada tekasüf ettirip büyük bir istihsal kapasitesine mazhar olmalıyız. Bunun için yukarıda beyan ettiğimiz esasat dairesinde seyyar mütehasıs komisyonun plânlama dairesine sunacağı raporlarının içine aldığı istihsal bölgeleri tayin olunduktan sonra zirai istihsal hububat ve bakliyat ve envamın istihsale elverişli arazilerin ziraî kabiliyetleri tayin edilerek müstâhsillerinin maddî ve güç varlığı kifayetsiz görüldüğü takdirde mahalli müstahsillere krediler, tohumlar verilerek takviye edilmesi ve ziraat dairelerindeki mütehasıs bilginlerin kadroları genişletilerek köylü ile bilgin memurlarımızın el birliği ve sıkı kontrolları altında disiplinli bir ziraî istihsal faaliyetine ve seferberliğine geçmek tenbel köylüyü kazancın neşesi içinde çalışmanın zevkini tattırmakla mümkündür. Bu faaliyeti teşvik için lüzum görülen bütün kolaylıkları köylüden ve müstahsilden esirgmeden ciddiyetle ve sür'atle faaliyete geçmek lâzımdır.

9-Hayvan yetiştirilmesine kabiliyeti olan mıntakalarda hayvancılığı geliştirmek bu mıntakalardaki veterener dairelerinin ihtisas kadrolarını genişleterek veterenerlerimizi hayvan yetiştiriciler ile amelî nazari iş birliği halinde çalışma sahalarını genişletmek ve faydalı bir hale sokmak hayvan yetiştiricilerine mümkün olan kredi ve kolaylıkları sağlamak ve teşvik etmek gerekir.

10-Balıkçılık: Denizlerimizde Dünya milletlerine nasip olmayan bollukda envai çeşit ve nefis balıklar mevcuttur. Allahın verdiği bu nimetlerden lâyıkı veçhile istifade edilememektedir. Balıkçılık üzerinde Devlet sektörü olarak memleketimizde en büyük teşekkül Et ve Balık Kurumu Müessesesi vardır. Bu teşekkülün muazzam kadroları ve imkânları olmasına

rağmen memlekette balıkçılık ve balık sanayii kuvvetli bir istihsale kavuşmamaktadır. Balık istihsali için hususî teşekküllerin fennî vasıtalarla sahip bulunmaması iptidaî durumda bulunmasile matlup derecede istihsal mümkün olmamaktadır. Memleketimize bol miktarda döviz getirebilmesi mümkün olan bu kaynaklarımızı ihmal etmemek lâzımdır. Memleketteki konserve fabrikaları kuruluş ve teşekkülleri itibarile ve gerekse sermaye bakımından dışardan gelecek her hâangi bir siparişi ayrı ayrı karşılayacak durumda olmadıkları gibi iptidaî madde olarak Balık temin etmek, Balık mevsimindeki elde edilenleri muhafaza edecek vasıtalarla malik deyillerdir. Çeşitli imkânsızlıklar ihracattaki mahzurlu formaliteler karşısında ihracat yapılamamaktadır. Kanaatıma göre memleketimizdeki konserve fabrikalarile Et ve Balık Kurumunun iş birliği halinde faaliyette bulunması fabrikalara balık temin etmek ve ihracata elverişli evsafıta standart konserve imâl edilmesi ve dış memleketlerden müşteri aramak ve satış etmek hususunda fiili bir harekete geçmesile ihracat için tamamlayıcı bir mevcudiyet husulü mümkündür. Bu şekilde Et ve Balık Kurumunun teşebbüs ve alâkaları konserve fabrikalarile iş birliği halinde ciddî bir çalışma neticesinde deniz hazinelerinden büyük faydalar sağlanacağı mümkündür. Her işi ehlinin elile görmek en isabetlisidir.

Böylelikle deniz ve toprak hazinelerimizin verimli bir halde geliştirilmesi salıklarının enerji ve kudretlerini artırmakla büyük plânımızın istihsal ve kalkınmaya taallük eden kısmını tamamlamış oluruz. Bu maksadın husulü için fertlerin başaramadığı devletin uhdesine terettüp eden sulama, haşerat ve hastalıklardan korunma gibi büyük maddî ve fennî

tedbirlerin hükümetçe alınması büyük kalkınma plânının tamamlayıcı unsurlarından olmalıdır.

Ormanlarımızın muhafazası ve geliştirilmesi, madenlerimizin ehil ellerde işletilmesi hususlarına ciddiyle ehemmiyet verilmelidir.

Büyük plânın ikinci problemi ileri bir görüşle tedbirler alınarak çoğalan istihsalimize pazarlar temin etmek yolundaki meçhulleri çözmek olmalıdır.

İstihsalimize dış memleketlerde pazarlar temin ederek memlekete döviz kazandırmak ve müstahsili istihsalini satamamakla güç duruma düşürmemek lâzımdır. İstihsalimizden memleket sanayiinde kullanılabilen miktarı müstahsilin emek ve kazancını koruyacak fiyatlardan yerli sanayie mübayaa ettirmek arta kalanını Toprak Ofisi ve Et ve Balık Kurumu gibi hükümet emrindeki teşekküllerin yardımile dış pazarlara satmak ziraî faaliyetin zarardan vikayesile emeğin hakkını vermek ve istihsal faaliyetinin devamını teşvik ve müstahsile itimat telkini çok ehemmiyetlidir. Ziraî istihsalini artırma plânlarımızı tahakkuk ettirebilmek için arazisi kifayetsiz olup sakinlerini geçindiremeyen bazı bölgelerde iskân ve naklimekân ve arazi tevzii gibi hususlar plânlanmanın icaplarından olmalıdır. Plânlama dairesinin yatırımlar bahsindeki büyük plânın vücut bulması için evvelâ topraklarımızın istihsal kabiliyeti ile halkımızın kudretlerinden doğacak büyük enerjinin bilinmesile istihsalin temini yolundaki icabatı tayin ve takviye etmekle mümkün olacaktır. Bu itibarla evvelâ:

Plânlanmanın istihdaf ettiği unsurlar neler olmalıdır?.

İstihsalini artırmak, hayatı ucuzlatmak, memlekete döviz kazandırmak, vatandaşları refaha kavuşturmak.

Bu dört hedefe ulaşılabilmesi için Milletçe, Devletçe vazifeli olduğumuzu unutmamalıyız. Bütün Vatandaşlarımız ana plânla uygulanan gidişata ayak uydurmalı. Fertler, aile toplulukları, hususî ve resmî sektörler, İktisadî Devlet Teşekkülleri yeniden plânlamaya tâbi olarak israftan isabetsiz faaliyetlerden kaçınılarak cemiyetin yaşayış, çalışma ve mesleki şartlarını bir programa bağlamalıdır.

Hayatı ucuzlatmak bakımından Memlekette İktisadî Devlet Teşekküllerinin büyük rolü vardır. Evvel emirde bu teşekküllerin sermaye ve iş hacimlerine göre kadrolarının incelenmesi ve iş ölçüleri esasına göre uygulanması ve tensik edilmesi lâzımdır. Birçok müesseselerde işçi kadrosundan kabarık memur kadroları ihdas edilmek suretile istihsal edebildikleri maddelerin maliyetini tahminlerin fevkinde yükseltmiş bulunuyorlar. Hatta bazı müesseseler zararla karşılaşılıyorlar. Yüksek maliyetin icabı yüksek fiyatlarla piyasalara arz edilen bu maddeler hususî sektörün fiyatlarına müessir olarak memlekette umumî bir pahalılık havasının esmesine sebep olmakda ve bu şekilde devam edegelmektedir. İktisadî Devlet Teşekkülleri mamûllerinin benzeri itihâlât maddelerine ve hususî sektörün mamullerine rakip olarak gerek mamûlâtın kalitesi ve gerekse ucuzluğu bakımından üstünlük temin edebilmesi ve tanzim satışı rolünü ifa ederek memlekette ucuzluk getirmesi lüzumunun aksine olarak pahalılık getirdikleri müşahede olunmaktadır. Memleketteki bilumum Sümer Bank, Eti Bank, Tekel, Et ve Balık Kurumu, Denizyolları ve Toprak Ofisi gibi memleketin iç ve dış bünyesinde mühim iktisadî mevkiller tutmuş olan bu müesseselerin memleketin nefine olarak yeni başdan planlanmaya tabi tutulması kadrolarının ve gerekse teşebbüs ve iş

mevzuatının incelenerek işletme ve istihsal sadedindeki faaliyetin bir hususî sektörünki gibi az masrafla çok iş çok istihsal ve kaliteli üstün mamul ve ucuza mal etmek unsurlarını tahakkuk ettirmelidirler. Bunun için de her müessesede bir plânlama komisyonu teşekkül ettirmeli bu komisyonlarda memleketin müteşebbis ve muvaffak olmuş iş adamlarından; üyeler bulundurularak feragatle plânlamayı memur zihniyetile deyil amelî nazarı iktisadî amillere uyulması suretile düzenlenmesi lâzımdır. Bu müesseseler memlekete hayırlı ve verimli olmak amacını güdüyorlarsa mevcut kadrolarını genişletmeden bugünkü maddî imkânları için de ufacık, tensikat icrasile müesseseye daha fazla nafi olunacak şekilde istihsali artırmak ve yeni iş sahaları yaratarak masraf unsurlarını hafifletmek suretile maliyetleri düşürmenin çarelerini araştırmalıdırlar.

Devlet Plânlama Dairesinin teşebbüs edeceği kalkınma ve istihsal plânının istihdaf ettiği gayeye ulaşabilmek için ana plânlar etrafında nüveleşmiş bütün teşekküllerin ve Türk Milletinin vazifeli olduğunu bilmekle büyük istihsal ve kalkınma plânı içindeki düşülgelerin yerine getirilmesi bir vecibedir.

Memleketimizin iktisadî bünyesi içerisinde sanayileşmeyi faydalı ve zaruri görüyoruz. Ancak bu sanayileşmenin memleketin bünyesine ve kudretine uygun olarak tecelli etmesidir. Sanayileşmenin tarzı teşekkülünü evvelâ iptidaî maddesi memleketimizde istihsal edilen gayri mamulleri mamul hale getirmek, memleket ihtiyacını karşılamak ve dış memleketlerde geçer vasıfda kaliteli mamullerimizi ihraç edebilmek imkânlarını sağlamak suretile memlekete döviz kazandırmak amacile kurulan sanayi müesseselerimiz olmalıdır. Bu sanayi müesseseleri lüzumundan aşkın olmamak şartile kurulmalı ve rekabetle birbirini ifna

etmemelidir. İhtiyaçtan fazla sanayiın teşekkülü memlekete fayda deyil zarar getirir. Sanayileşmenin hudud ve ölçüleri memleket şumul iktisadî plânın mevzuatına girmelidir. Memleketimizde devamı ve yaşaması elzem olan iktisadî varlıkların himayesi ve çeşitli rekabetler karşısında bu kabil teşekküllerin sarsılmaması için bünyeye uygun şekilde planlanması zaruridir.

Okuyucularımıza hülâsa olarak diyebiliriz ki, memlekette daima üzerinde titreyeceğimiz iki unsur vardır. Birisi para istikrarı diğeri de geçim istikrarıdır. Bu iki unsuru değışmez sabit kılmanın çarelerini bulmakla plânlama mevzuatında muvaffak olmuş sayılırız. Bu suretle içde ve dışda memleketimizin iktisadî itibarı daima yüksekliğini muhafaza edecektir. İstihsal bolluğı ile memleket dâhilinde kavuşacağımız ucuzlukla halkımızın geçim sıkıntısı hafiflemiş ve refah seviyesi yükselmiş olacaktır. Dolayısıyla mamullerimiz ve istihsal maddelerimizin dâhili pazarlarda kolaylıkla alım ve satım kabiliyetine kavuşacağı gibi fiyatların düşürülmesiyle maddelerimize Dünya piyasalarına uygun olarak dış pazarlarda da müşteriler bulmak kolaylıkla mümkün olacaktır. Yazılarıma son verirken:

Memleketimizin en önemli san'at ve ticaret merkezinde uzun seneler geçirdiğim tecrübelerden doğan ameli görüşlerimi içden gelen bir arzu ile yazmış bulunuyorum. Bu hususda noksanlarım ve kusurlarım olabilir. Özür dilerim.

Edik Dergisi, 12 Şubat 1962

TÜRKİYENİN İKTİSADÎ GİDİŞİNE BİR BAKIŞ

12 Şubat 1962 tarihinde intişar eden Edik dergisinde Türkiye iktisadiyatında plânlanmanın ehemmiyeti başlığını taşıyan bir yazı yazmışım. Bu yazımda kalkınma plânında nazariyatla ameliyâtın organize edilmesini bu iki unsurun birbirinin tamamlayıcısı olduğunu kaydetmişim. Türkiyemizin nasıl bir plânla kalkınabileceğini amelî yönden görüşümle plânlama kurulunun çalışmalarına faydalı ve yardımcı olmayı vatanî bir vazife telâkki etmişim.

Bir memleketin iktisadî gidişini mükemmel bir plâna bağlamakla muhakkak bir çok israflardan, zamansız ve yersiz yatırımlardan korumuş oluruz. Çok memnunuz ki 1963 yılına plânlı faaliyet senesi olarak giriyoruz. Plânın bir kül halinde tetkikine imkân bulamadığım halde vatan aşkı millet sevgisi gönlümüzü plânlı kalkınmanın muvaffak olması üzerinde toplanmaktadır. Bu itibarla plâna dair görüşlerimizi açıklamayı bir vazife biliyorum.

Plânın tatbik sahasına intikalinde görülen aksaklıkların düzeltilmesi mali kudretimize ve bünyemize intibak ettirilmesi şartların şartıdır. Bilhassa faaliyet halinde bulunan kaynaklarımızın desteklenmesile millet bünyesindeki hususi teşekküller müşkül durumlara düşürülmemelidir. Tatbikatın verimli bir düzen içinde ceryanı elzemdir. Muhakkak olan şudur ki tatbikatta aksaklıklarını düzeltereğimiz kalkınma plânımız mütekâmil bir plân olmuş olacaktır.

Bu suretle seyyal ve memnuniyet verici bir çağır üzerinde kalkınmanın kolaylıkla başarılmasını temenni etmekteyiz. Tanrıdan muvaffakiyet dileriz.

Temennilerimiz şudur ki: Kalkınma plânı doğrudan doğruya memleketimizin malî kudretine göre plânlanmalı ve bünyemize uyar şekilde tanzim edilmelidir. Memleketin malî kudreti hükûmet imkânlarıyla millet imkânlarının kalkınma hedefine doğru aynı zamanda halkımızın ve hususi sektörün malî kudreti hükümet kudretile bir arada organize halinde yürütülerek birbirlerinin tamamlayıcısı olarak faaliyet sahalarını bulabilmelidir. Bir memleketin kalkınması, bahsinde devlet sektörüyle hususi teşebbüsler gaye ve netice birliği itibarile aynı olduğundan kânun ve kararnameler muvacehesinde eşit muameleye tabi olmalıdırlar.

Kalkınma plânımız açık ve sarih olarak fertlerin dahi kudret ve çalışma sahaları üzerinde de müessir olarak Türk toprakları üzerinde yaşayan insanların bir kül halinde müreffeh verimli ve faydalı olmaları sağlanmalıdır.

Bilhassa dış yardımlardan elde edilecek paralar santimine kadar israf ve heder edilmiyerek ehemmiyet sırasile memlekete lüzumlu olan kısa zamanda büyük istihsal ve kâr sağlayacak yatırımlara sarf olunmalıdır.

Kalkınmamız için ikinci düşündüklerimiz de tasarruf kaidelerine riayetkâr olmaktır. Bir memlekette tasarruf zihniyetinden ve kaidelerinden uzaklaşıldıkça kalkınma isteklerimiz bir hayal olur. Başda Devlet sektörleri ve kurumları olmak üzere bu teşekküllerin kadroları iş ölçüsüne göre sınıksı bir tensikata tabi tutulmalıdır. İş başında ehil insanlar kalmalıdır. Adama iş değil işe adam kaidesine riayet edilmelidir. Sümer Bank, Eti Bank, İktisadî Devlet teşekkülleri, Tekel ve

daha Devlet elile idare edilen bu kabil müesseseler kadrolarını iş hacmine göre düzenlemeye tabi tutmadıkça ve yeni kurulacak müesseselerde eskileri gibi ölçsüz ve lüzumsuz kadrolarla masraflara boğuldukça gökden altın yağsa bu memleket için kalkınma asla mümkün olamayacaktır. Çünkü memleketimize mevcudiyetlerle iktisadî ferahlık getirecek bu müesseseler maliyetlerine müessir olan yüksek masraflarile istihallerini pahalıya mal ederek hayat pahalılığını körüklemektedirler. Bu gidişe muvazi olarak hususi sektörün istihsal ve mamulleri haklı olarak aynı kaynakların ilhamile memlekette hayat pahalılığının şumulünü umumileştirmekte ve devam ettirmektedir. Fiyat yükselişleri geçim standardının kararsızlığı, istihsal maddelerimizin maliyetine müessir olmakta sanat ve ziraat istihsalimiz dış pazarlarda fiyat yüksekliği bakımından alıcı bulamamaktadır. Ve kalkınmamız bakımından başda mütalâa ettiğimiz dışardan gelecek dövizlerden mahrum kalmaktayız. Mevzubahis olan Ortak Pazara iştirakimiz takdirinde fiyat muvazenesi ve ucuzluğu ve istihsal bolluğu başlıca zaruri isteklerimiz olacaktır. Bir memleketi iktisaden yükseltmek ve kalkındırmak halka refah sağlamak unsurlarının başında istihsal bolluğu ile geçim standardını düşürmek, ucuzluğu temin etmekle mümkündür.

Kalkınmamız bahsinde görüşlerimiz arasında vergiler meselesi de ehemmiyetli görülmektedir. Maliye Bakanımız sayın Ferit Melen'in gazetelerde çıkan beyanatını okumuştum. Plânlı kalkınmamızın yürütülebilmesi için vatandaşlara tahmil edilecek 1.200.000.000 liranın ticarî ve ziraî gelirlerden Tekel maddelerine zam ve bir miktar istikraz tahvillerile karşılanılacağını beyan buyurdular. İktisadî Devlet

teşekküllerile Tekel ve diğer devlet sektörlerindeki lüzumsuz ve manâsız kadrolardan tensikat icrasile büyük 250.000.000'a yakın bir karşılık bulunabilirdi tahminindeyiz. Düşündüğümüz ve isabetli gördüğümüz bu kaynaklardan tasarruf suretile istihsallerinin ucuzluğunu temin ve kalkınma masraflarına karşılık bulunmakla (bir taşla iki kuş) iki menfaat sağlanmış olurdu. Ve yine Maliye Bakanımızın beyanları arasında vergi artırımlarının ve zamların hayat pahalılığı üzerinde müessir olmayacağı kanaatında bulduklarını göstermektedir. Çok uzağa gitmiyelim hepimizin bildiği ve yaşadığımız günler içinde zamların, vergi artırımlarının hayat pahalılığı üzerinde bir barometre hassasiyetile müessir olduğunu görmüş bulunmaktayız. Binaenaleyh hayat pahalılığını devamlı körükliyecek ve yükseltecek zam prensiplerile kalkınma plânımıza yardımcı ve faydalı olacağımızı zannetmiyoruz.

Bilhassa şu ciheti açıkça belirtelim ki: Kalkınma hamlemizin hedefi yurttaki mevcut olan ve henüz parlak bir inkişafa mazhar olamayan ve haddi zatında kalkınma bahsinde yardıma ve muzaherete muhtaç olan ve tabiatın bize bahsettiği ziraî ve sınaî varlığımızın bütün manâsile desteklenmesi icap ederken kalkınma ihtiyacını karşılamak isteğiyle ve bu meslek sahiplerine tahmil edilecek gelir vergileriyle umumi gerilemeğe sebebiyet vermiş olmalıyım. Bu hususda alâkalıların nazarı dikkatini celb ederim.

Kalkınma plânlarımızı mevkiî tatbika koyarken ögle bir düstur takip etmeliyiz ki hiç bir meslek ve zümrenin zarar ve ziyanına ve gerilemesine sebep olmadan memlekette geçim standardını tedricen düşürmeye çalışalım. Bu suretle bu topraklarımız üzerinde yaşayan insanlar köylüsü, şehirlisi, esnafı ve işçisi ile topyekûn refaha kavuşabilsin. İstihsalimiz dış

ve iç pazarlarda alıcı bulabilsin. Hülâsa olarak masa başı plânlarına karşı ameli yönden gördüklerimizi bu yazımızla kısaca belirtmiş bulunuyoruz. Alâkalı ve salâhiyetli vazifelilerden yazılarımızın dikkatle incelenmesini rica ediyoruz.

Edik Dergisi 12 Şubat 1963

TÜRKİYE İKTİSADINDA PLÂNLİ GELİŞMELERİN İNKİŞAFI

Maraş kurtuluş günü 12 Şubatta çıkan EDİK Dergisinde yazmakta olduğum Plânlamaya dair iktisadî yazılarıma bir yenisini daha eklemekteyim.

Ben şahsen bir iktisat bilgini ve profesörü değilim. Uzun seneler İstanbul gibi muhtelif iktisadî mesleklerin bir arada yoğrulup kaynaştığı bir merkezde ameli tecrübelerimden aldığım ilham ve görüşlerimin mahsulü olarak vatansever ve memleketime hizmet inancı ile iktisadî yazılarımı yazmaktayım.

İktisadî ahvalde nazariyat kadar ameli görüşlerin de yeri vardır. İktisat âlimlerimizin ameliyat ve nazariyatın organize edilerek düzenlenen işlerde parlak başarılar sağlanacağına hemfikir olacağımıza kaniim. İktisadiyatla ilgili olan işlerde muvaffakiyetin baş âmili plânlı çalışmaktadır. Plân mevzuu çok geniş ve ihatalı bir mevzudur. Ba husus bir memleketin iktisadî plânları üzerinde teferruata girişilecek olursa binlerce sahifelik eserler yazmak icap eder. Bu bapda ihatamıza girmiş bilgilere sahip değiliz. Yazılarımızla umumî olarak görüşlerimizi kaydetmekten öteye gidemeyeceğiz. Sadece mühim ana hatlara temas edeceğim.

Plânlarımız ameli ve nazari maddi, manevi memleket şümül, faktörlerin hamurundan yoğrulmuş olarak vücade getirilmiş olmalıdır. Bu plânlar en ince teferruata kadar işlenmiş bir eser halinde

gerçekleştirilerek tatbikata konulmalıdır. Tatbikatta görülen aksaklıklar derhal düzeltilmelidir. Plânlamada gösterilecek ciddiyet, hassasiyet kısa zamanda muvaffakiyeti sağlar. Aksi takdirde arzulanan hedefe ulaşamaz. Plân uzmanlarımızın üzerinde dikkatle eğilecekleri keyfiyet: plân mevzuatına giren tasarıların eksiksiz olarak düzenlenmesini bünyelerimize ve kudretlerimize uygun olabilmesini sağlamış olmalıdırlar. İktisadî kalkınma plânlarında açık kapu bırakmak daima plânlarımızın meyvalarını kısırlaştırır. Maddî, manevî çabalarımız israf edilmiş olur. Bu yazı serimizle bilhassa büyük kalkınma plânlarımızın kuruluşu üzerinde birbirleriyle münasebeti ve irtibatı olan faktörler vardır. Bu faktörlerin plân içindeki irtibatları ahenkli münasebetlerinden bahsedeceğiz.

Bu faktörleri maddî ve manevî olarak iki bölüme ayırıyoruz. Bu iki unsurun plânlarımız üzerinde vuku bulacak melhuz tesirlerini ahenkli oluşturmaya dikkatli bulunmamız zaruridir. Bünyemize arız olan içtimâî ve ahlâkî faktörlerin kalkınma plânlarımız üzerinde umumî bir tesir yaratacağı aşikârdır, en büyük dertlerimiz olarak vasıflandırdığımız ve icaplarını manevî sahalarda bulabilmemiz mümkün olan bu faktörlere plânlarımız içersinde baş yeri vermek ve plân mevzuatı içersine almak lâzımdır. Böylece çok mühim olan boşluğu doldurmuş ve tamamlamış oluruz. Bu boşluklar doldurulmadıkça plânlı çalışmalarımız verimsiz kalmağa mahkûmdur. Maddî imkânlarla düzenlenecek plânların tek kanatlı kuşlar gibi yerinde çırpınacağı aşikârdır. Yalnız maddeye dayanan kalkınma plânlarıyla aradığımız büyük neticelere ulaşamayacağı muhakkaktır. Şu halde manevî yönümüzden plânlarımızı desteklemek techiz ve takviye etmek zaruretini duymaktayız. Görüyoruz ki:

plân mevzuatı başta millî eğitim faaliyetleri içersine girmektedir. Plânlarımızın manevî bakımdan takviyesi ve geliştirilmesi için Millî Eğitim Bakanlığı uhdesine büyük vazifeler tahmil edilmektedir. Bu bapta yapılacak işler kısaca: öğretmen okullarını çoğaltmak, vatansever, ahlâklı, seciyeli, namuslu ve idealist Öğretmenler yetiştirmek olmalıdır. Şimdilik ilahiyat fakültesi mezunlarından da faydalanılarak bu kadroyu takviye etmek mümkündür. İlk, orta ve liselerin müfredat programlarına din dersleri konularak yeni neslin ahlâklı, seciyeli yetiştirilmesini sağlamak lâzımdır. Gençliğin ahlâkan gelişmesi seviyemizin yükselmesi ancak ve ancak dini bilgilerle mümkün olacaktır. Genç neslin manen kuvvetli bir bünyeye sahip olabilmesi için en kuvvetli temel harcı Din Bilgileridir. Ahlâklı, seciyeli yetiştirilmiş Türk gençliği Türk milletinin geleceği için en büyük garantiyi teşkil edecektir. Büyük kalkınma plânımızın manevi temeli şüphe götürmez bir vuzuh ile ebediyen atılmış olur. Bu temeli atmaya mecburuz. Çünkü: ahlâksız, bilgisiz ve dinsiz bir millet payidar olamaz. Halkımızı ananelerimize sadık bilgili, ahlâklı ve vatansever yekpare bir millet topluluğu halinde yetiştirmek mecburiyetindeyiz. Sırtı yere gelmez, bir millet olabilmenin yegâne rumzu neslimizin yetişmesine bağlıdır.

Plânlarımızın manevi yönü ile takviyesi ve geliştirilmesi yolunda Millî Eğitim vazifelerinin faaliyet ölçüleri hudutsuzdur. Umumi toplumlara ve toplantı yerlerinde fırsat kaçırmadan devamlı konferanslar tertip edilerek ahlâki, içtimaî telkinlerde bulunulmalıdır. Sinema, tiyatrolarda filim ve piyeslerin kontrole tâbi tutularak ahlâksızlık telkin edilenleri men edilmelidir. Ahlâksızlık aşıl原因an gençliği kötü yollara

götüren oyun yolları kapatılmalıdır. Bununla beraber plânımızın muvaffakiyeti namına bütün Bakanlıklarımızın faaliyetleri içersine giren birçok hâdiseler vardır, bunları burada yazabilmek mevzuatımızı çok uzatacaktır. Devlet büyüklerimizin plâna taallûk eden ahvalde plân uzmanlarımızın lüzum hasıl oldukça salahiyetli makamâtı ve vazifelileri uyarmalıdırlar.

Büyük kalkınma plânı aşağıda kaydedeceğimiz faktörlerin tahtı tesirindedir. Siyasî, içtimaî, maddî ve manevî, ahlâk, kültür ve dış memleketlerle olan münasebetleri, çiftçi, işçi ve memurlarımızın çalışma ve sosyal durumları toplum halinde halkımızın refah seviyesi bakımından kül halinde mütalâa edilmelidir.

Bu faktörlerin plân içersindeki irtibatlarile birbirlerinin destekleyicisi, tamamlayıcı rollerile bir bütün içersinde düzenlenmiş olabilmesidir. Hiç bir aksaklığa mahal kalmadan kalkınma plânlarını bu metodlar çerçevesi içersinde yürütmekle hakikî kalkınmayı sağlamış oluruz. Yukarda kaydettiğimiz faktörlerin büyük kalkınmalarımız içinde olumluluğunu sağlamak için dört unsurun sabit tutulmasını zaruri görüyoruz.

1-Siyasî istikrar,

2-Paramızın istikrarı,

3-Geçim istikrarı,

4-Ücret, maaş ödeneklerinin sabitleştirilmesi, zamların ilgası.

Bu dört unsur değişmez, sabit ve emniyet verici durumda temerküz ettirilmiş olmalıdır. Plânlama kurulunun, Bakanlıklar Kurulunun çok ciddî ilgi ve

alâkalarıyla ve lüzum görülürse yurt çapında: ilmî, nazarı, amelî bilginlerin iştirak ettirileceği toplu bir iktisat şurasının vereceği kararlarla bu dört madde sabitleştirilmelidir. Bu maddeler sabit bir hale getirilmediği takdirde: memlekette huzur temin edilemez. Hayat pahalılığı her gün yeni yeni şekillere girer. Plân tasarılarımız bu huzursuzluk içersinde randımandan düşer. İktidar daima itham altında kalır. Sonu gelmez bu akını durdurmak lâzımdır.

1 - Siyasî istikrar: Parti başkanlarının ve yüksek siyasî erkânımızın, vatanseverim diye öğünen siyasî ricalarımızın iktidarda, muhalefette olsun menfaat ve sandalya hırsından feragat etmeleri lâzımdır. Particilik hizmeti ile memleket hizmetleri aynı yol üzerinde değildir. Memleket hizmeti için particilik zihniyetini senlik benlik çekişmelerini bir tarafa bırakarak vatan ve millet sevgisile millete hizmet aşk ve inancı ile elele verilmelidir. Birinci Dünya Savaşından sonra Türklüğü dünya haritasından silmek üzere emperyalistlerin kol kol memleketimize öldürücü saldırılarında Mustafa Kemal (Atatürk) vatansever arkadaşlarıyla feragatla ortaya atıldı. Efradı milletin sevgisini sinesinde toplayarak bu milleti istiklâline kavuşturdu. İktisat ve ahlâk buhranı içersinde daha kötü günler yaşadığımız bu nazik günlerimizde Türk büyüklerine ve siyasî ricalimize yakışan beraberlik, feragat ve fedakârlıktır. Vatan ve millet sevgisini sinelerinizde toplayarak çöküntüye doğru yol almış, buhranlar içersinde kıvranan Türk milletini gelecek kara günlerden korumak ve muhafaza etmek şan ve şerefi sizlere nasip olacaktır. Aksi takdirde tarih huzurunda anılar nasıl olur bilmem.

2 - Para istikrarı: Merkez Bankasının tedavüle çıkaracağı parayı sabit kılmak İthalat ve ihracat

arasında tavazun husulünü takip ve temin etmek. Dış memleketlerle ticaret anlaşmalarında bu muvazenenin nazarı dikkate alınması, kotaların tesbitinde kalkınma hamlelerimiz ve sanayiimiz için zarurî olan maddeler haricinde kalan lüks, fantazi maddelerin ithalâtının durdurulması lâzımdır. Bu suretle ithalâttan tasarruf edilerek tevazünü sağlamak hamlelerimiz içersinde umumî bir tasarrufa yönelmek para istikrarı üzerinde müessir olabilir kanatındayız.

3, 4 -Ücret, maaş istikrarı. Geçim istikrarı ve zamlar: Bugünkü hayat şartlarına göre memurlarımız hususî sektör ve devlet sektörleri işçi sınıfının ücret ve maaşları üzerinde iş güçleri içtimaî yaşayış tarzları nazarı dikkate alınarak çok alanları azaltmak, az alanları çoğaltmak kaydiyle barem formülünü sosyal bir ayarlama ile asgarî geçim zaviyesinden sabit bir hale getirdikten sonra zaman zaman ücret ve maaşlara zamlar gidişine katiyetle bir sonuç verilmelidir. Bununla beraber iktisadî devlet teşekküllerinin, tekel maddelerinin mamullerine devlet eliyle idare edilen müesseselerin tarifelerine zaman zaman zamlar yapılması zararlı bir tutumdur. Zam formalitesinin kökünden kaldırılmasıyla ücret ve maaşların iktisadî devlet teşekkülleri ve tekel madde ve mamullerinin fiatlarının sabit bir hale getirilmesi lâzımdır. Maliyeye tesir edecek biri kalkacak tasarruf yolu ile denkleştirilmelidir. İktisadî bünyemiz plânlı kalkınmamız bakı-mından bu tarzı hareket daha faydalı olur kanaatındayız. Öteden beri şahidi olduğumuz keyfiyet şudur ki: maddelere, maaşlara, ücret ve ödeneklere zamlar yapıldıkça ihtiyaç maddeleri de piyasalarımızda barometre hassasiyetile derhal yükselmektedir. Yapılan zamların hayat pahalılığını körüklemekte olduğu geçim haddi üzerinde olumlu bir

neticeye vasıl olunamadığı anlaşılmaktadır. Ameli tecrübelerimize göre geçim istikrarının âhengini bozan zamlardır. Zamların geçim istikrarı üzerinde müessir olamadığı gibi devlet bütçesi üzerinde büyük gedikler açılmasına bütçede muvazenesizlikler husulüne ve hattâ para kıymetinin düşmesine de sebebiyet vermektedir. Bu enflasyon gidişe son verilmelidir,

GEÇİM İSTİKRARININ YEGÂNE ÇARESİ:

Ziraat ve sanayi kollarında havaici zarureden olan maddeleri bollaştırmak, arz ve talep kaidelerine göre tabî rekabetler yaratarak maddelerin ucuza satılabilmesini olumlu hale getirmek lâzımdır. Bu suretle geçim istikrarı kendiliğinden sağlanmış olacaktır. Bundan evvelki yazılarımızda izahını yaptığımız için kısaca beyan edelim ki: iktisadî devlet teşekkülleri ve tekel müesseselerinde tensikat icrasiyle bir taraftan tasarruf bir taraftan da randımanlarını yükseltmek mamul maddeleri ucuza mal ederek umumî ihtiyacı karşılamak lâzımdır. Böylelikle plân mevzuatına ayak uydurulmuş, halkımızın huzur ve refahı yolundaki temennilerimiz mahrekine girmiş olacaktır. İzahını yaptığımız bu gelişme içersinde hususî sektör mamullerinin de ucuzlatma kampanyasına katılacağı ve kendiliğinden bu cereyana karışacağı muhakkaktır. Diğer taraftan bu memleket büyük ekseriyetle bir ziraat memleketidir. Zirai sahada memleketlerimizin, arazilerin arzettiği bitim ve verim kabiliyetlerine göre ziraat uzmanlarımızın bütün yurdumuzu bucak bucak içersine alan müstahsillerimiz köylülerimizle işbirliği halinde çalıştırılmaları plânlanmalıdır. Kurulacak kudretli ve kontrollü bir çalışma sistemi, plânlama formülü ile muhtelif

kanallardan tahsis olunacak maddî yardımların bu sahada çalışma seferberliği halinde kurulacak iş kampanyasıyla istihsalimizi bir kaç misline çıkarmak imkân dahilindedir, gıda maddeleri üzerinde bolluk ve ucuzluk temini ile dar gelirli ve sabit gelimli vatandaşları geçim huzuruna kavuşturmak mümkün olacaktır. Geçim istikrarı bu şekilde temin edilmiş ve sabit kılınmış olacaktır. Memleketimizde halkımızı sosyal bir huzura ve refaha kavuşmuş olarak görebiliriz. Kısa ve pratik yoldan refah seviyemizi yükseltmenin yolu budur, temel atma hamlelerimizden evvel ahlâk, huzur, refah temellerini abideleştirmek kalkınmamızın öncülüğünü teşkil etmektedir. Bir memleketin kalkınması halkımızın % 95 ini refah içerisinde görmekle mümkündür. Kalkınma gidişimizi hızlandırma ve olumlu neticelere ulaştırmak için milletçe çalışma zevki içerisinde vazifeli olduğumuzu unutmamalıyız. Çalışana Allah verir, çalışkan bir milletin sırtı yere gelmez, tembellik meskenet insanlara yakışır bir meziyet değildir. İslâm dini en modern bilgilerle çalışmayı emrediyor. Tembelliği meskeneti men ediyor. Yalnız taş duvar olamaz, kalkınmamızın yegâne çaresi elele verip tasarruf ederek refaha kavuşmaktır. Yurdumuzu bir cennet haline getirmeliyiz. Bu imkânların kendi kudretlerimizin içerisinde olduğunu bilmeliyiz.

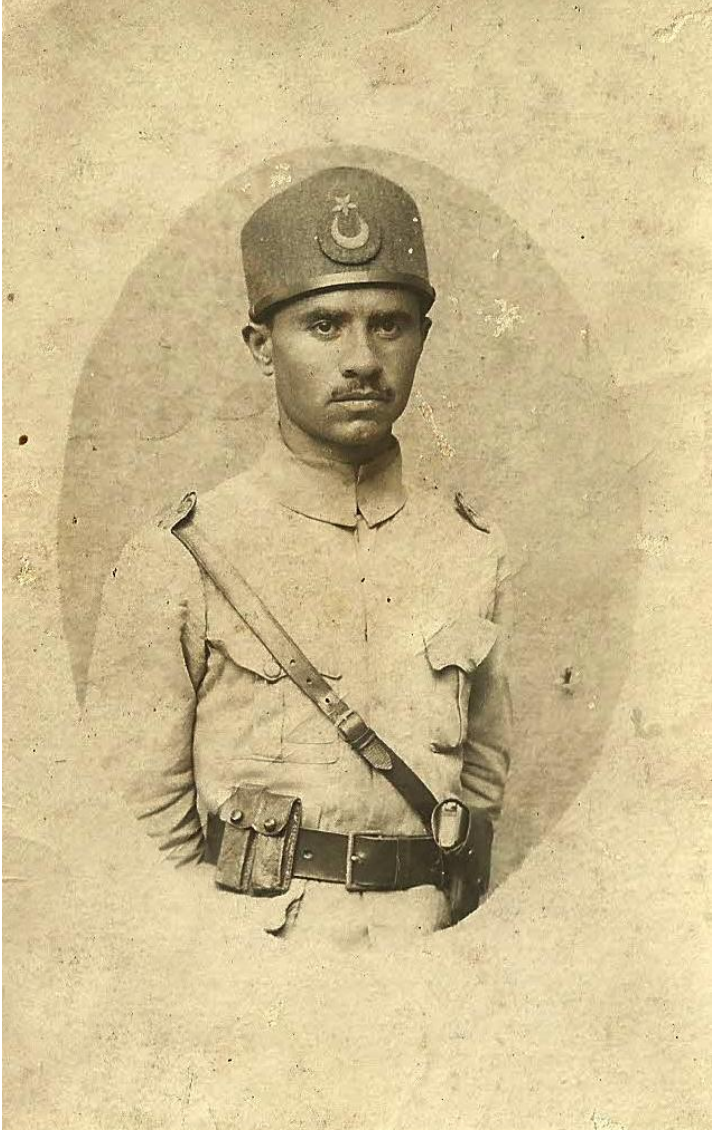
Son sözümüz şudur ki: Bu memlekette ilhamını dışardan alan daha doğrusu kızıl kaynaklardan yollanan satılmış bir takım insanlar vardır. Halkımızın cehaletinden faydalanarak yabancı, içtimaî ideolojileri memleketimizde yaymak anelerimizi yıkmak istiyorlar. Birliğimizi bozmak isteyen bu zehirli mikrop yuvalarını dağıtmak ve söndürmek devletçe, milletçe vazifelerimizdir. Aziz topraklarımız üzerindeki birlik

ve beraberlikten doğacak kudretlerimizi yok etmek isteyen kızıl çehreli iç düşmanlarımızla kanunlar çerçevesinde mücadele etmek bu akını zararsız hale getirmek kalkınma planlarımızın muvaffakiyeti namına elzendir.

Saygılarımızla.

Edik Dergisi, 12 Şubat 1967

ALBÜM

Askere Alınışı 1917-1918

İstanbul Bostancı da Makineli Tüfek Eğitmeni 1918

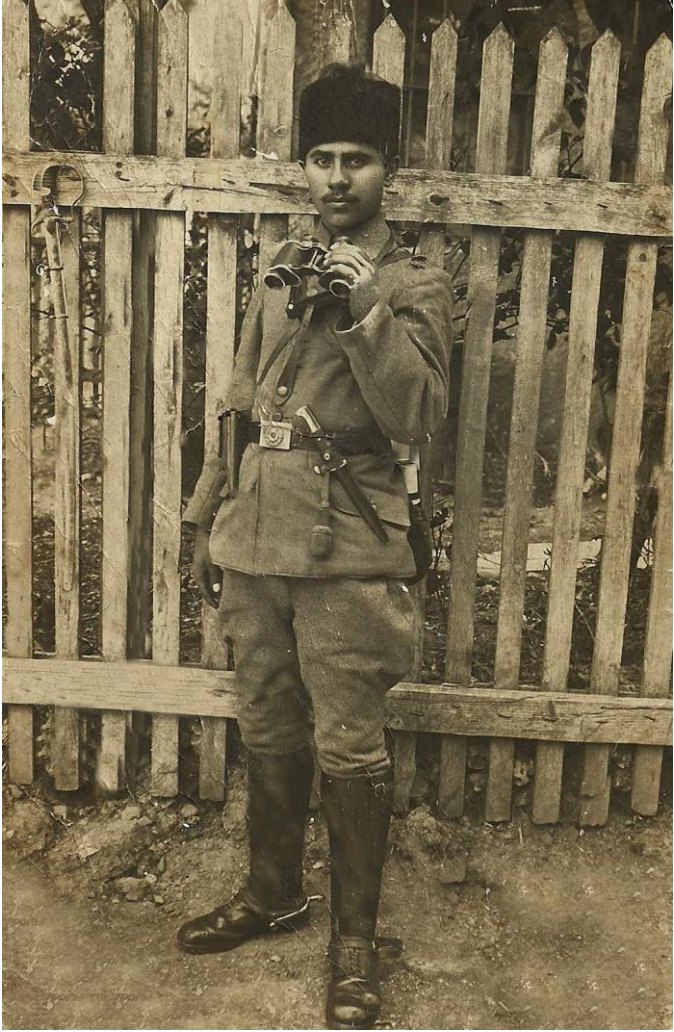
Gümüşsuyu Askeri Hastanesinde 1918

Eloğlu (Türkoğlu) Civarında Fransızları Karşılayan Bertiz Çeteleri İle 1919

Şehrin Düşman İşgalinden Kurtarılışından Sonra Oluşturulan Akıncı Birlikleri İle 1920

Ayvalık Askeri Mutasarrıfı İken 1920

Ayvalık 1920

Ayvalık Askeri Mutasarrıfı 1

Maraş İdman Yurdu

Maraş İdman Yurdu

İskenderun Çeltik Fabrikası

İskenderun Çeltik Fabrikasının Açılış Töreni

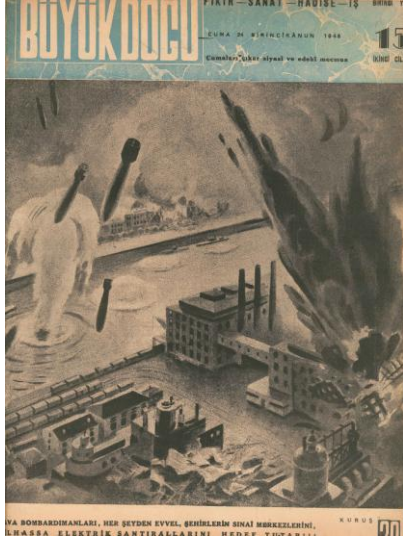
İkinci Dünya Savaşı Yıllarında 3. Kez Asker 1940

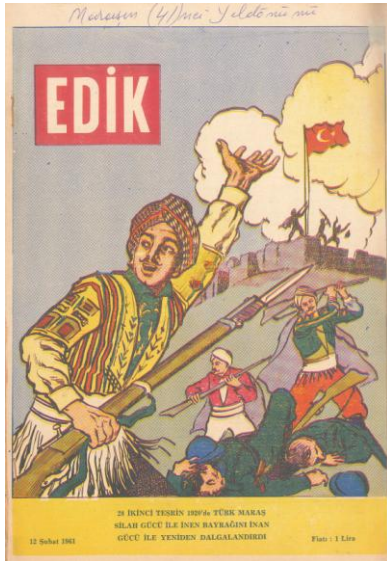
Maraş Talebe Birliği Pikniği 1961

Pişkin Konserve Ali Rıza Pişkin İmza Sirküleri

*Yazılarının Yer Aldığı 1943 Yılı
Büyük Doğu Mecmuası*

*Yazılarının Yer Aldığı 1961 Yılı
Edik Dergisi*

Serdar YAKAR:

10.03.1965 tarihinde Kahramanmaraş'ta doğdu. İlkokulu 27 Mayıs İlkolunuda, ortaokulu Gazi Ortaokulunda, liseyi ise Kahramanmaraş Lisesi (Kara Lise)'de okudu. 1983'de Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümüne girdi.

Öğrencilik yıllarında Milli Gazete'de gençlik ve kültür sanat sayfaları hazırladı. "Kadın ve Aile" ve "Gül Çocuk" dergilerinde Yazı İşleri Müdürü, Timaş Yayınları'nda Editör olarak çalıştı.

O yıllarda çalışmaları; İslam, İlim ve Sanat, Altınoluk, Kadın ve Aile, Gül Çocuk, Sur, Maveria gibi dergilerde yayınlandı.

Vatani görevini 1991'de İzmir'de Güney Deniz Saha Komutanlığı'nda tamamlayıp 1992 yılında memleketine dönerek Kahramanmaraş Belediyesinde memur olarak göreve başladı. Bir süre Belediye Özel Kalem Müdürlüğü görevini vekaleten yürüttü. 1993 yılında atandığı Yazı İşleri Müdürlüğü'nün yanı sıra Belediye Memurları Sendikası (BEM-BİR-SEN)'in şube başkanlığını da yaptı.

Bir gurup arkadaşıyla birlikte kurduğu Ukde Basın Yayın ve Organizasyon bünyesinde haftalık "Ukde Haber" gazetesi, ve "Kurtuluş" dergisini çıkarttı. Kitap yayıncılığı yaptı. Yerel yayın yapan Yunus TV'de haftalık "Ukde Sanat Edebiyat" programları düzenledi.

"Ukde" başlığı altında; "Yorum", "K.Maraş'ın Sesi", "Manşet", "Bugün", "Cesur Haber" ve "Kimlik" gibi bir çok yerel gazetede düzenli olarak yazılar yazdı. Halen "Alkış" dergisinde ve Kahramanmaraş Belediyesi gazetesinde yazmaktadır.

Birçok sivil toplum kuruluşunun üyesi veya kurucuları arasında yer aldı.

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Yüksek Lisans programını tamamlayarak “*Yerel Yönetimlerde Alternatif Hizmet Sunma Yöntemleri: Kahramanmaraş Belediyesi Örneği*” adlı çalışması ile “Kamu Yönetimi Uzmanı” unvanını aldı.

Kahramanmaraş yerel mahkemelerinde Belediyecilikle ilgili adli davalarda Bilirkişilik yaptı.

2004’te Belediye Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü’ne kurucu müdür olarak atandı.

Kısa bir süre Belediye Terminal Müdürü olarak görev yaptıktan sonra yeniden Belediye Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü kadrosuna atanmış olup evli ve üç çocuk babasıdır.

Yayınlanmış kitap çalışmaları:

1. Memleketime Dair (Tarihi, Ekonomisi, Sosyal Yapısı ile Kahramanmaraş), 1995,
2. Gönül Dostu Mehmed Zahit Koktu ve Bağlanma, 1995,
3. Necip Fazıl ve Mücadelesi, 1996,
4. Kurtuluşa Dair Üç Eser (Derleme), 1996,
5. Hayatı ve Mücadelesi İle Hafız Ali Efendi (Yıldırım Alkış ile müşterek, 1998),
6. Yerel Yönetimlerde Alternatif Hizmet Sunma Yöntemleri, 2003,
7. Kahramanmaraş’ta Ceridoğulları, (Ömer Kaya ile müşterek, 2003),
8. İstiklâl Savaşında Maraş, (Yaşar Alparslan ile müşterek, 2008),
9. Âşık Durdu Mehmet Yoksul (Âşık Mahfuzî) Hayatı ve Şiirleri, (müşterek, 2008),
10. Âşık Mustafa Zulkadiroğlu Hayatı ve Şiirleri, (Yaşar Alparslan ile müşterek, 2008),
11. Dulkadir Beyliği Araştırmaları I-II, (müşterek, 2008)
12. Memleketime ve Şahsıma Dair Bir Hukuk Mücadelesi, 2009,

13. Muhammed Kâmil Ağdaş (Bahçeci Hoca) Hayatı ve Şiirleri, (müşterek, 2009),
14. Maraş'ta Divanından Parça Kalmış Halk Şairleri, (müşterek, 2009),
15. Türk Edebiyatında Maraşlılar, (müşterek, 2009),
16. Seyâhatnâme, Şehir Târîhi ve Coğrafya Kitaplarına Göre Maraş, (müşterek, 2009),
17. Maraş Meşhurları, (müşterek, 2009),
18. Muhtelif Cönklerden Maraş Halk Şâirlerine Âit Şiirler, (müşterek, 2009),
19. Elbistan ve Maraş'ta Dulkadir Oğulları Hükûmeti, (Arifi Paşa'dan, müşterek, 2011)
20. Eski Maraş'ta Âlim Çıkarmış Âileler, (müşterek, 2011),
21. Dostozan (M.Hanifi Sarıyıldız) Hayatı ve Şiirleri, 2012
22. Maraş Milli Mücadelesinde Bayrak Olayı ve Aşıkloğlu Hüseyin, 2012,
23. Maraş-Fransız Harbi Belgeler-Hatıralar (müşterek, 2012)
24. Şeref Turhan'ın Bütün Şiirleri, 2012
24. Maraş Milli Mücadelesinde Şeyh Ali Sezai Efendi, 2012,
25. Kahramanmaraş'ın Öyküsü (Mahalle, Cadde, Bulvar, Sokak, Park), 2013
26. Maraş Milli Mücadelesinde Hüsameddin Karadağ, 2014
27. Maraş Milli Mücadelesinde Arslan Bey, 2012.